

M. Feliu / I. López / X. López / Ll. Pagespetit



Viladrau

QUADERNS
de la
REVISTA
de
GIRONA

25 MONOGRAFIES LOCALS

VILADRAU

**Margarida Feliu i Portabella
Ignasi López i Martínez
Xavier López i Vázquez
Lluís Pagespetit i Blancafort**

45 QUADERNS DE LA REVISTA DE GIRONA

DIPUTACIÓ de GIRONA
CAIXA de GIRONA

Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 45

Sèrie: Monografies (Núm. 25)

Primera edició en català: juliol de 1993

Tiratge: 2.500 exemplars

Edició:

Diputació de Girona/Caixa de Girona

Director de la Col·lecció:

Joan Domènech

Consell assessor:

Gabriel Alcalde, Narcís-Jordi Aragó, Joan Badia,
Lluís Bayona, Martí Cama, Narcís Castells,
Ramon Ceide, Josep Clara, Josep M. Corretger,
Jordi Cuadras, Marta Franch, Víctor Gay, Miquel Gil,
Gaspar Jou, Enric Marquès, Jordi Mascarella,
M. Aurora Martín, Enric Mirambell, Joan Miró,
Joan Nogué, Narcís Puigdevall,
Josep M. Rus, Josep M. Salvatella, Erundí Sanz,
Carles Sapena, Montserrat Vayreda, Josep Vicens,
Mariàngela Vilallonga, Carme Vinyoles.

Maquetació:

Pep Caballé

Redacció i administració:

Pujada a Sant Martí, 5. Telèfon (972) 205700.

Apartat de Correus 11, 17080 Girona.

Secretaria i distribució: Fina Poch.

Subscripcions: Nuri Sumsi.

Fotocomposició i impressió:

Alzamora Artgràfica, S.A. Olot

ISBN: 84-8067-022-3

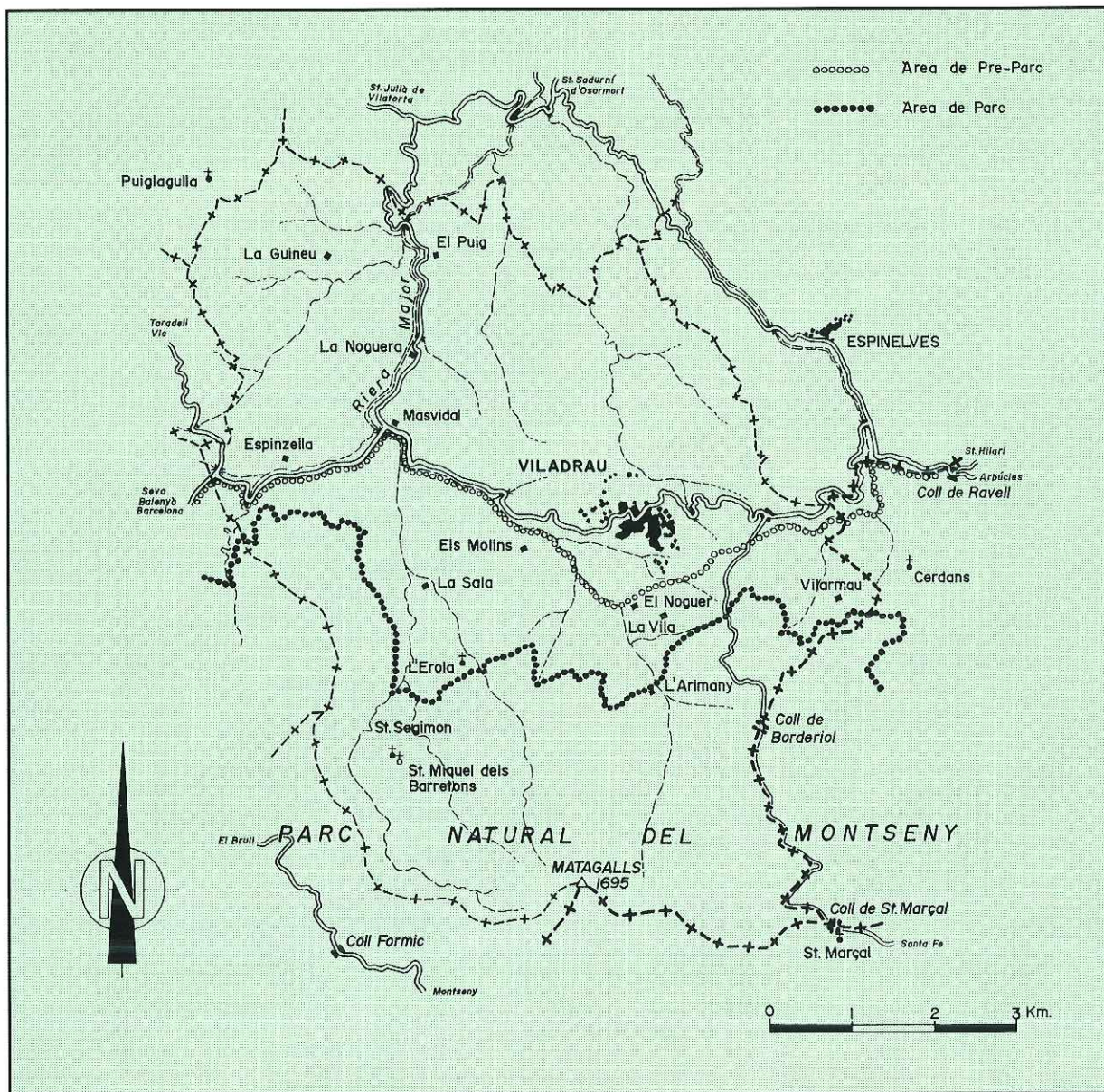
Dipòsit legal: Gl.1017/93

PORTADA:

Entrada al poble de Viladrau, al peu del Montseny.
(Foto: Lluís Pagespetit).

Índex

Situació	4
Cronologia	6
1-Orígens	8
2 - Casal d'Espinzella	10
3 - Santuari de Sant Segimon	12
4 - La Sala i en Serrallonga	14
— Indret de llegendes	16
5 - Erola	18
6 - Patrimoni històric	20
7 - Ametistes	22
— Temps de bruixes	24
8 - La població	26
9 - La Guerra del Francès	28
10 - Les Guerres Carlines	30
11 - Matagalls	32
— Guerau de Llost	34
12 - Feines tradicionals	36
13 - Balls	38
14 - Els esclips d'en Pau	40
— Literats il·lustres	42
15 - Escoles i ensenyament	44
16 - Lloc de trobada i d'estiuieg	46
17 - Els primers turistes	48
— Personatges i prohoms	50
18 - Patrimoni actual	52
19 - Les caramelles	54
20 - El F. C. Viladrau	56
21 - El motor	58
— Consistoris i alcaldes	60
22 - Temps de guerra	62
23 - La segona meitat de segle	64
24 - La indústria	66
25 - La indústria de l'aigua	68
— Les fonts del terme	70
26 - Teatre	72
27 - L'etapa democràtica	74
28 - El Moto Club	76
29 - La societat ocellaire	78
30 - L'Agrupació Sardanista l'Oreneta	80
31 - La Mancomunitat de Caçadors	82
32 - L'Associació Cultural i Esportiva	84
33 - L'incendi del 1983	86
34 - Els "Amics del Montseny"	88
35 - Els poetes populars	90
— La gent i la terra	92
— Bibliografia i agraïments	94



Situació

Viladrau s'aixeca al cim d'un pujol de 840 m d'altitud sobre el nivell del mar, a no molta distància de la riba dreta de la riera Major. Pertany a la província de Girona, i de moment, al districte electoral i judicial de Santa Coloma de Farners, encara que geogràficament sigui de la comarca d'Osona i concretament de la subcomarca de les Guilleries. Actualment la seva població és d'uns vuit-cents cinquanta habitants amb una població d'estiueig molt important (1.700 aproximadament).

El terme, molt muntanyós, s'estén pel vessant nord del massís del Montseny, des de l'ermita de Sant Miquel dels Barretons, al coll de Sant Marçal, continuant avall per la conca de la riera Major fins als límits amb la província de Barcelona, passant pels límits termals d'Arbúcies i Espinelves. Tanquen l'horitzó, per la banda de tramuntana, el Pirineu; per la banda de migdia, la serralada del Matagalls; per la banda de sol-ixent, la carena de coll Pregon, fins al Coll-ses-Pregàries; i per la banda de ponent, la muntanya dita d'en Sala i les Cabrades.

El terme de Viladrau, amb 50,61 km², és el 5è més gran d'Osona. Terme muntanyenc, ombrívol i acollidor, amb desnivells que van des dels 1.695 m del Matagalls fins als 600 m d'altitud dels trams més baixos de la Riera Major.

Part important del terme és situada dins el Parc Natural del Montseny i zones d'influència. La designació de Parc Natural fou decretada el 20 de febrer de 1987, per la Generalitat de Catalunya, per tal de garantir la conservació d'una manera compatible amb l'aprofitament ordenat dels seus recursos i l'activitat de llurs habitants.

El terme municipal limita amb els termes de: al nord, Sant Julià de Vilatorrada i Sant Sadurní d'Osormort; a llevant, Arbúcies i Espinelves; al migdia amb el Montseny i el Brull; i a ponent amb Seva, Taradell i el Brull.

Cronologia

- 4300 aC. (Neolític)** Trobades d'eines de sílex a Vilarmau i tres destrals de mà a Rocallancers.
- 860** Esmentat per primera vegada el Montseny (Montes signis).
- 898** Viladrau pertany al terme jurisdiccional del Castell de Taradell.
- 934** Es troba documentat el nom de Viladrau (Villare Adraldi).
- 966** Es troba documentada la Vila d'Espinzella (Villa Spinosella).
- 989** Construcció de la primera església de Sant Martí.
- 1082** Consagrada i renovada l'església de Sant Martí de Viladrau.
- 1290** Primers documents sobre el santuari de Sant Segimon de la Muntanya.
- 1484** Insurreccions de la Segona Guerra dels Remences.
- 1500** Documentat per primera vegada el nom de Matagalls (Fins ara rebia el nom d'Autora).
- 1557** Erigida l'ermita de Sant Miquel dels Barretons.
- 1560** Viladrau té batlle propi.
- 1571** Trobada documentació sobre l'ermita de l'Erola.
- 1594** 23 d'abril. Neix Joan Sala i Ferrer (Serrallonga) mort degollat i esquarterat a Barcelona l'any 1634.
- 1603** Documents esmentant la capella de la Pietat. Transcripció llatina de l'acte de rodalia. (Document que defineix i delimita el terreny de la parròquia).
- 1605** Primer estudi sobre l'explotació d'ametistes a Viladrau.
- 1614** Documentada la Creu de Matagalls.
- 1618-1622** Jutjades i penjades 14 bruixes del terme.
- 1641** Reconstrucció, per fra Onofre, de l'ermita de l'Erola.
- 1638-1680** Es data entre aquests anys, la confecció de la consuetud de Viladrau. Una de les més detallades del país. (Document que recull costums i pràctiques de l'església).
- 1751** S'estableix a Viladrau la família Bofill (Josep Bofill).
- 1775** Construcció, actual, de Sant Segimon. Dita Obra
- 1810** Un escamot francès crema el santuari de Sant Segimon com a represàlia a la resistència viladrauena. Cinc anys més tard va ser reconstruït.
- 1833** El terme de Viladrau queda annexat a la província de Girona. Es perd la imatge de l'Erola en ser cremada pels constitucionals al començament de la Guerra dels Set Anys (primera guerra carlina).
- 1840** 13 de maig. Arriba el pare Claret. Construeix una nova creu a Matagalls.
- 1841** Foc al mas Nogué. (Primer miracle del P.Claret).

- 1845** Es troba datada la Torre de Vilarmau.
- 1879** Artur Osona i Formentí publica la primera guia del Montseny. S'instaura l'excursionisme científic.
- 1900** Construcció de l'Hotel Bofill.
- 1901** Es trasllada el cementiri, de la plaça Dr. Carulla al seu lloc actual.
- 1903** Marià Pidelaserra pinta la capella de Sant Segimon.(Estil puntillista).
- 1909** Primer Concurs Català de *luges* (Trineus) al cim del Matagalls.
- 1912** Condicionament i nou traçat de la carretera fins a Vic. Es publica el document "Viladrau y su ensanche" elaborat per l'arquitecte Lluís Planas i Calvet.
- 1914** Inauguració de la carretera de Viladrau a Arbúcies.
- 1915** Construcció de l'edifici de l'Ajuntament i les escoles.
- 1928** Alfons XIII signa un reial decret per a la protecció del Montseny, per damunt dels 800 metres.
- 1933** 9 de maig. Primer accident d'aviació al Montseny, a la roureda de can Gat.
- 1939** 3 de febrer, entren les tropes franquistes a Viladrau.
- 1950** Primer aplec de Matagalls. Iniciat pel pare Illa, per a celebrar la canonització del pare Claret.
- 1951** 1 de febrer. Mor d'una angina de pit el Dr. Antoni Ariet, metge durant 47 anys i alcalde durant 14 anys.
- 1967** Inauguració de la carretera de Viladrau a Sant Marçal.
- 1977** 11 de novembre. S'instaura la festa dels avis, per l'Agrupació Sardanista l'Oreneta.
- 1979-81** Construcció de la piscina i el polisportiu municipal.
- 1983** 30 de juliol. Participació massiva de Viladrauencs en l'extinció del foc que provenia de Seva i Taradell.
- 1984** Una forta nevada, incomunica el poble durant cinc dies.
- 1985** Neix l'ACEV, Associació Cultural i Esportiva Viladrau. Es recupera l'aplec a l'ermita de l'Erola l'últim diumenge de maig.
- 1986** Es publica la primera Monografia del Montseny per l'Associació d'amics del Montseny. Compra de l'edifici de can Sià per part de l'Ajuntament.
- 1987** Una forta ventada esberla la més gran de les branques del "Castanyer de les nou branques". La Generalitat aprova les Normes Subsidiàries de planejament. (Primer planejament urbanístic de Viladrau).
- 1991** Primera pujada del pessebre a Sant Segimon per gent de Viladrau. S'inaugura la pista municipal de tennis.

ORÍGENS

1



*Restes no estudiades
del Sot de Gèmea.*

8

Malgrat l'envejable riquesa de caça, boscos i pastures que es troben al voltant de Viladrau, no s'hi ha localitzat cap població estable, ni de l'època paleolítica ni de l'època neolítica. Els antics pobladors del Montseny es van establir a les parts baixes o assolellades on varen poder gaudir de terres amb més bonhomia.

Diverses puntes de fletxa i estris de sílex a Vilarmau i tres destrals de mà a Rocallancers són les troballes més antigues, datades al neolític (4000-3000 aC.) Les destrals es feien servir per a tallar i treballar la fusta, com indica el pes i el tall del seu bisell. El material fort i

dur no prové del massís, que està format majoritàriament per granit i quarsita. Això fa pensar, que podien pertànyer a gent de pas o de temporada més que habitants de poblacions estables. Les extenses runes, no estudiades encara, situades al Sot de Gèmea, prop de la font de les Tres Roses, poden aclarir en el futur moltes de les incògnites sobre els primers pobladors d'aquestes contrades.

Des d'un punt de vista històric, tot el terme es trobava inclòs dintre de l'antiga jurisdicció del Castell de Taradell. El nom de Viladrau surt per primera vegada en la documentació l'any 934, quan

Rautari i la seva muller Guntiló varen vendre a Fluridi, a Vendrell i a Domènec una vinya situada als confins del Vilar Adral (in fines de Villare Adraldi). El mot llatí villa, vila o poble, juntament amb l'arrel germànica Adrald, derivada del nom propi Adrowald, farien referència a la mansió d'un antic propietari anomenat així.

L'església de Sant Martí, com a parròquia, surt ja esmentada l'any 898. El nom complet de Sant Martí de Vilaredral es datat en un document de 1042. L'any 1340 existia una sagrera consolidada i 82 masos integrats dins el terme parroquial.

Algunes hipòtesis han intentat explicar la fundació del poble. Una d'aquestes hipòtesis situa l'origen de Viladrau en l'època de la Reconquesta amb la fundació de la capella de Santa Maria de Puigdot pels voltants de l'Aremany, afavorint l'aparició d'un petit nucli en un llogarret ombrívol i molt agrest que es va traslladar a l'emplaçament actual, per trobar unes condicions de vida més favorables.

Una segona hipòtesi, poc probable si tenim en compte les dades disponibles, situa l'origen a l'època de Felip V, quan la ciutat de Vic va ésser amenaçada per l'esmentat rei, i provocà que la gent fugitiva vingués a establir-se en aquest indret tan muntanyenc i aïllat.

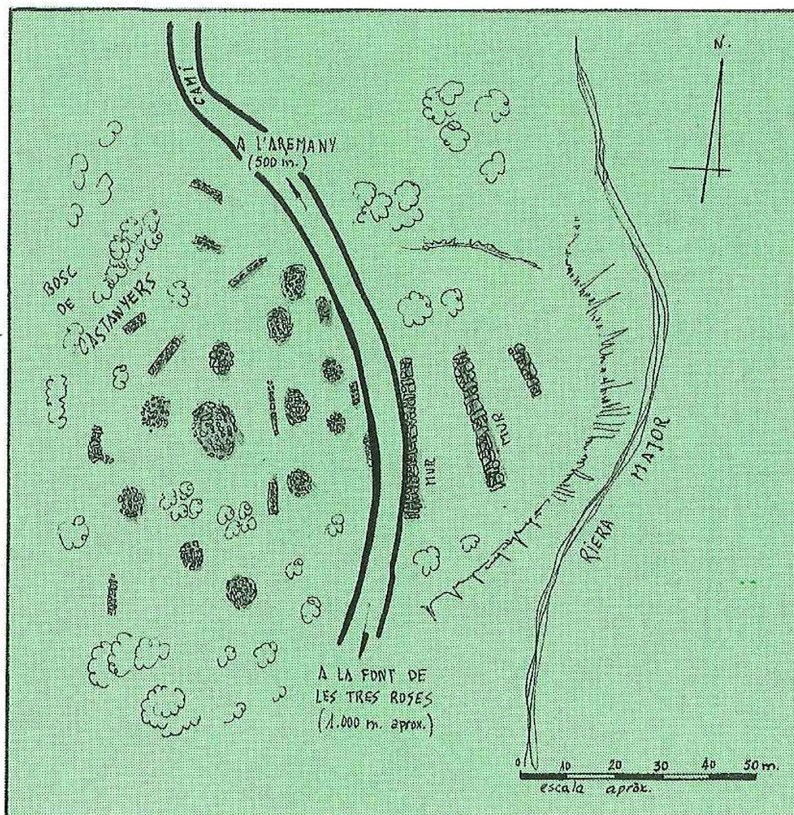
La tercera hipòtesi, no gaire fiable, ubica l'antic poblat al lloc on hi havia el mas de Sant Martí vell, dintre de l'antiga propietat del Masnou, al lloc dit Bachs de l'Estrany.

Una llegenda popular, embellida en l'obra poètica de Guerau de Liost, fonamenta els orígens del poble en set lapidaris romans que varen ser enviats al Montseny per tal d'extreure les precioses ametistes que aquesta terra amagava.

Plànol del possible assentament humà.

Deixant de banda aquestes hipòtesis, basades en una mala comprensió dels arxius i en dades no comprovables, es creu cada vegada amb més fermesa que l'església i sagrera del Viladrau històric sempre han estat ubicades al mateix lloc que l'actual.

Destral de mà trobada a Rocallancers, per en Josep Pagespetit l'any 1981 (pes 500 g, longitud 20,2 cm).



CASAL D'ESPINZELLA

2



*El rogenic conjunt
arquitectonic
d'Espinzella, destacant
sobre el turó.*

10

Des del poble de Taradell, a mig camí abans d'arribar a Viladrau, poc després d'entrar a la circumscripció de Girona, enfilat sobre el riu de Mules, just abans que aquest aboqui les seves aigües a la riera Major, es troba el Casal d'Espinzella.

Edificat sobre un pujolet, la seva pedra vermella ressalta sobre el verd alzinar de l'alta serra que li fa de fons. Està construït amb gres roig o pedra d'esmolat. La seva coloració tan particular ha fet que aquest material es conegui a les contrades com "pedra d'Espinzella".

Els primers documents daten la vil·la rural l'any 966, com Villa Spinosa. En l'any 1180, el

noble Berenguer de Taradell la fortificava i la transformà en Sala o residència senyorial. És probable que aleshores es comencés a edificar la primera capella dedicada a sant Miquel. Els Vilademany amplien el casal l'any 1396 i novament a mitjan segle XV, conformant així un conjunt arquitectònic ample i variat, el més interessant d'Osona d'entre les residències senyoriales.

La família Maresch, a final del segle XIX, construeix la nova residència a la part baixa del conjunt. El gran edifici gòtic de la part alta queda per als masovers.

Dintre el recinte fortificat podem separar el conjunt arquitectònic

en tres èpoques ben diferenciades. La més antiga correspon a les muralles del sector baix i la capella de Sant Miquel, datades en el segle XII. Entre els segles XIV i XV s'edificà la gran construcció gòtica de planta rectangular que s'enlaira per la part de tramuntana.

Finalment, sota la direcció de Mn. Godayol, es construeix la nova residència, a partir de l'antiga entrada del recinte, amb finestres i obertures de tipus neoromànic, entre la darrera del s. XIX i començament del XX.

Tota la muralla està edificada sobre un alt talús que

antigament acabava en un ample terrat utilitzat com a torre de guaita.

La part gòtica, la més alta de la construcció, és la més degradada. La façana conserva bonics finestrals amb frisos i cornises esculturals i el relleu d'un calvari sobre el finestral del primer pis. Constitueix un exemple d'arquitectura civil de primer ordre.

L'edifici més notable i interessant és la capella de Sant Miquel adossada a la porta d'entrada del casal gòtic. S'esmenta des de l'any 1181, i va rebre molts llegats piadosos entre els segles XIII i XIV. Inicialment es dedicà a sant

Entrada al casal.

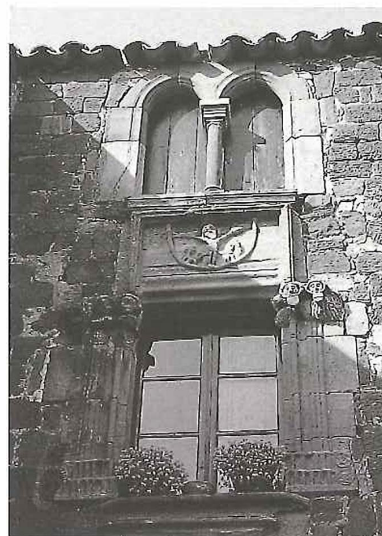


Miquel Àrcangel; s'hi venera també, des del segle passat, sant Miquel dels Sants, patró de Vic. En teles pintades, es recull la llegenda que explica que en el seu pas cap al Montseny on va anar per fer-hi penitència, el Sant es va aturar a pregar a sant Miquel d'Espinzell.



Torre de guaita, muralles del sector baix.

L'actual capella, senzilla, d'una sola nau, absis llis i campanaret d'espadanya, és de la darrera del romànic. El més notable de la capella és el seu subsòl. Mig soterrada hi ha una cripta o segona capella, coberta amb volta grossa i absis semisfèric, més petita que la de sobre, per tenir les parets molt gruixudes.



Finestrals, amb frisos i cornises esculturals.

Abans l'única entrada era una trapa quadrada de mig metre per costat, coberta amb una llosa. Avui dia amb l'obertura d'un portal es fa servir de quadra. La imaginació popular creia que era una presó i explicava que, en nits de fetilleria, sortia d'allà dins el Cavaller Blanc d'Espinzell. És més probable que, aprofitant el dret d'asil i d'inviolabilitat de les capelles, fos amagatall i graner en temps de perill.

El seu culte no va minvar mai al llarg dels segles i es va conservar fins al 1936. Els actuals propietaris, la família Regàs, tenen bona cura de la seva conservació.

SANTUARI DE SANT SEGIMON

3



Mn. Pere Josep Ynaraja celebrant la missa de l'aplec a les portes de l'església.

12

Al vessant nord-oest del Matagalls, al peu d'un agut i espectacular espadat de roca i a 1.230 metres d'altitud, s'aixeca el santuari de Sant Segimon, que va ésser durant molts segles un dels més famosos i concorreguts de Catalunya.

La devoció té el seu origen en la llegenda que conta que Segimon, fill del rei Gondebald, de Borgonya, va decidir abandonar el palau per fer vida ermitana. Va arribar a Figueres on va demanar quines eren les muntanyes més solitàries del país. Els figuerencs li van indicar Montserrat i el Montseny. Va triar aquesta última muntanya per "enterrar-

s'hi en vida". Va viure en aquest lloc entre els anys 516 i 520, fins que el seu pare el va venir a buscar per coronar-lo rei de Borgonya. L'1 de maig de l'any 523 va ésser violentament mort per Clodomir, rei dels francs. Molt aviat fou venerat com a sant i màrtir. Un pastor i un bou, segles després, van trobar, a la cova del Montseny, dues creus de fusta que el sant havia deixat.

La història del santuari es documenta per primera vegada l'any 1290, però va assolir la seva plenitud devota als voltants de 1370. Al segle XV ja es coneix l'existència d'ermitans que recorrien el país

captant. Tenien cura de les edificacions, del culte i dels peregrins. Rebien tractament de fra i vestien un hàbit especial.

Arran de la desamortització del 1837, el santuari i tot el seu patrimoni passà a ser propietat de can Gat. Tradicionalment, la direcció anava a càrrec del rector de Viladrau i dos obrers seglars. Les llargues discussions, que van durar gairebé un segle, sobre els drets de propietat, van provocar la decadència espiritual i arquitectònica del santuari.

Les actuals edificacions, dites també obra nova, que apleguen l'església, l'albergueria i altres dependències, porten en les respectives llindes dates que oscil·len entre els anys 1640 i 1782. Va ser restaurat després que els soldats francesos a les ordres del general Saint-Cyr, en la Guerra del Francès, el cremessin, pujant els materials amb una llarga cadena humana en la qual contribuïren tots els pobles veïns.

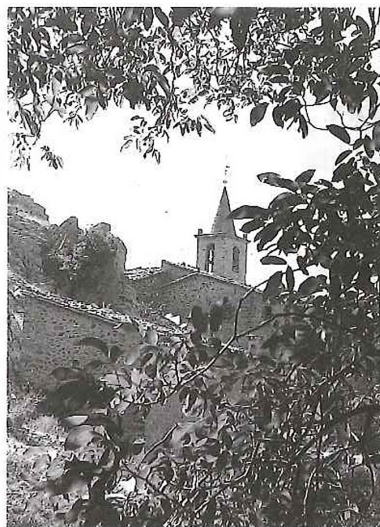
S'abandonà el culte l'any 1936, i entre els anys 1959 i 1961, l'amo de can Gat, emprèn obres de reforma, dirigides per l'arquitecte Josep M. Pericas, per a pal·liar les destroces de la guerra civil. Aquestes obres no es varen acabar mai i avui el santuari resta com un majestuós conjunt de ruïnes.

Una mica més amunt, encimbellada en un agut cingle, es troba l'ermita de Sant Miquel dels Barretons. Una senzillíssima esglésiola del segle XVI erigida per l'ermità Miquel, que va venir de

Imatge de fusta de 1,85 m d'alçada segons projecte de Josep M. Pericas, i esculpida per Joan Segurany, el 1959, per a presidir el santuari quan es finalitzin les obres de restauració.

Borgonya atret pel seu sant compatrici.

L'any 1595 s'hi varen reprendre els aplecs populars. Pels volts de l'any 1980, per encàrrec de l'avi Ton, es construí una petita capella (65 cm d'alçària) amb perxes de castanyer i, a l'interior una figura de fang que reproduïx la imatge de sant Segimon que es troba en els seus goigs. Els padrins foren la



L'original campanar de Sant Segimon, enlairat sobre l'obra nova.

Núria Palau i en Josep Masoliver, nens de 4 i 2 anys, socis tots dos de la Unió Excursionista de Vic. Aquesta capella es guardava al convent de les germanes dominiques del pare Coll de Viladrau i inexplicablement avui dia es troba en un mas de la propietat de can Gat. Aquesta imatge presideix la festa i la missa dels aplecs que cada any, el dia 1 de maig, se celebren.

Des de l'any 1991, en aquest indret i pels volts de Nadal, s'hi s'afegeix a la tradició-devoció d'aquest indret l'entronització del pessebre.

LA SALA I EN SERRALLONGA

4

14

El mas la Sala s'aixeca, entre puig Cornedor i la imponent carenada del serrat de l'Oriol, sobre un turonet excavat per les rieres de Sant Segimon i l'Erola, que s'uneixen sota el mas.

La part més antiga de la edificació actual sembla correspondre al segle XIV i la més recent al segle XVII (els corrals i afegits per a l'ús agrícola són d'èpoques més actuals).

De la banda de migdia sembla un mas de pagès benestant, on ressalten els grans finestrals amb llindes i emmarcaments de pedra ben treballada. Des de llevant i tramuntana la casa té l'aspecte d'un casal medieval



Gravat romàntic del bandoler Joan Serrallonga.

fortificat, accentuat per la gran torre circular (abans més alta) i la muralla de tanca, que sols té accés per un extrem mitjançant una rampa amb portal.

El primer arxiu parroquial de Viladrau datat l'any 1226 ja fa esment de la casa la Sala, però les notícies més antigues i el mot Sala, que significa mansió de residència senyorial, permet suposar el seu origen uns segles abans. En el segle XIV, amb la construcció de la torre i la muralla, La Sala es converteix en domus o casal fortificat.

L'any 1522 es va iniciar una nova etapa per a la casa. S'hi estableix una nova família que pren el cognom de la casa en la qual viurà fins a l'any 1645. D'aquesta família va néixer el viladrauenc més universal: Joan Sala i Ferrer, àlies Serrallonga. Per sort es conserva la partida

de bateig a la parròquia: el 23 d'abril de 1594.

La veritable vida d'en Joan Sala va transcórrer, en la seva major part, a la Sala i a Viladrau. Quan Joan Sala va ésser jutjat i esquarterat a Barcelona (al principi de 1634), tenia trenta-nou anys; vint-i-quatre els va passar a la Sala, cinc al mas Serrallonga de Querós en casar-se amb la pubilla del mas, i deu dedicat a la vida bandolera.

La història popular ha fet d'en Serrallonga un personatge de novel·la, romàntic i cavaller, generós i altiu. Al principi del segle passat, hi havia un costum curiós. Els senyors donaven el diumenge fallar (durant els carnestoltes). Era l'únic dia de l'any que el

servei gaudia d'un dia de festa i se'ls permetia anar al teatre. Els amos els hi pagaven l'entrada i els deixaven roba i joies perquè les lluïssin. Cada any es representava al poble la mateixa comèdia de teatre set-centista: " El Catalán Serrallonga ". Tot el personal de servei se la sabia de memòria, però la preferien a qualsevol altra.

L'any 1980 el grup musical Els Esquirols va fer ressorgir el mite d'en Serrallonga com a protector de la terra i de la muntanya, en una de les seves més famoses cançons (Torna, torna, Serrallonga).

Una de les llegendes, d'entre la munió de les escrites, sobre la vida d'en Joan Sala, ens conta que ja de xic va començar a tenir problemes. Era costum que el diumenge després de la primera comunió, els nens i el rector del poble fessin una sortida cap a Sant Segimon. De tornada, en Joan i en Masvidal, bons amics, es van separar del grup i es van dirigir al gorg Negre, amb tanta mala sort que en Masvidal va relliscar pel precipici. En Miquel Barfull va acusar en Joan Sala de la mort, però el batlle del poble va estimar que havia estat un accident.

Anys més tard, al celler de l'Hostal de ca la Rita, en Joan

Sala va apallissar en Miquel Barfull, car aquest havia dubtat, en públic, de l'honor d'una de les seves germanes. Els problemes amb la família Barfull i un petit embolic de faldilles amb el senyor d'Espinzell el van fer decidir a marxar de casa.

Casat i establert en el mas Serrallonga de Querós, és delatat per en Miquel Barfull sobre unes capes i un matxo que els seus germans, ja bandolers, li havien dit que els guardés. En la fugida va matar Miquel Barfull i pujant muntanya amunt començà la seva vida bandolera.

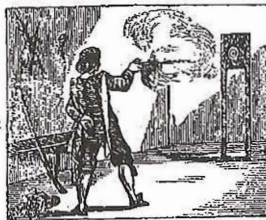


La Sala, masia emmurallada on va néixer el bandoler l'any 1594.

AUCA DE LA VIDA DE DON JOAN DE SERRALLONGA



1. Voy á relatar la historia de D. Juan de Serrallonga, digna de eterna memoria.



2. En las armas se ejercita, de jóven, que esta era su diversion favorita.



3. Por politicas querellas en el juego de pelota mata á D. Felix Torrellas.



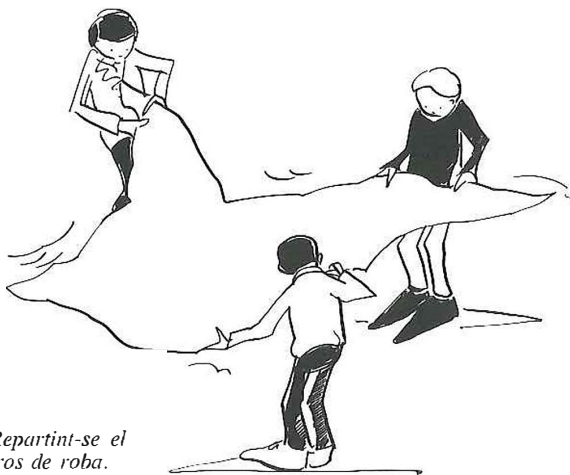
7. En el jardin de su amada entró D. Juan disfrazado por ver su prenda adorada.



8. El Fradri de Sau procura, en el jardin de Torrellas decir la buena-ventura.



9. Le dice el Fradri á D. Juan, si de los bravos que manda quiere ser su capitan.



Repartint-se el tros de roba.

LES DONES D'AIGUA I LA FONT DE L'OR
La nit de Sant Joan varen sortir, cap al torrent de Sant Segimon, tres nois de Viladrau, un de can Bosc, un de la Sala, i l'altre de can Gat. Deien els més vells, que en aquell indret i una nit com la de Sant Joan, sortien les fades d'aigua a cantar belles cançons com ningú les ha sentides mai.

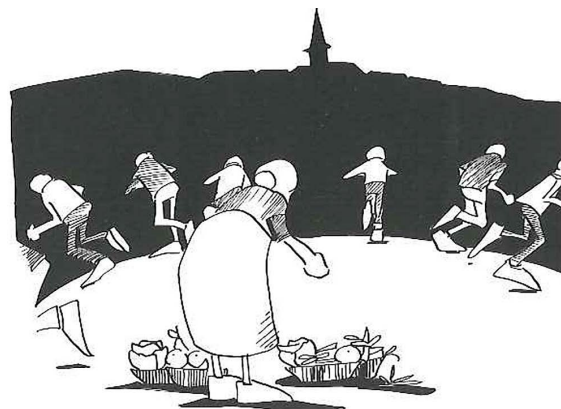
Al punt de les dotze, estant-se allà ben amagats, veieren sortir del fons d'una bauma les encantades, que anaven estenent roba pels marges del torrent.

Tot d'una van sortir a corre-cuita i agafaren una peça de roba. De sobte desaparegueren les encantades i la resta de roba. El tovalló pres es va anar allargant fins a no poder més; els nois se'l repartiren i cada tros es convertí en un munt de peces d'or. Però els entrà l'ambició i decidiren cadascú pel seu cantó tornar-hi al cap d'un any. Aquesta vegada però, del tros de roba agafat, en sortiren moltes i cantelludes pedres de tarter. És possible que el nom de la font de l'or, faci referència a aquesta llegenda.

Font: llegenda documentada al s. XIX.

LA SUPOSADA BRUIXA

Hi havia a Viladrau una vella molt pobra i molt bona dona, però, per més que no se li sabés



La bruixa recollia verdures de tothom.

cap malifeta, van donar-la que era bruixa i tothom va acabar per creure-ho. Però la velleta, que devia saber-la molt llarga, explotava la seva suposada bruixeria amb aquesta manya: Passava per davant d'un hort, i extasiat-se, començava a exclamar —Ai filla, quin bé de Déu de mongetes!...

Quina collita de trumfes, noia...!

I per temor que maleís la vianda que assenyalava, tothom corria a donar-li'n.

En fi, que d'això vivia, del que per por li donaven i que potser per compassió no li haurien donat.

Font: El Montseny i les Guillerries Pub. L'Aixernador edicions, 1990.

SANT MIQUEL DELS BARRETONS

Segons la llegenda, uns peregrins, que pujaven cap a l'ermita, es mostraren irreverents vers el Sant. A l'instant foren víctimes d'un sobtat mal de cap, que només els va remetre quan oferiren els seus barrets com a ex-vots al Sant.

Sant Miquel esdevingué advocat contra la migranya i els romeus hi acudien per encasquetar-se els "barretons" que els altres hi havien deixat penjats a les parets, i així restaven preservats del mal de cap.

Altres, més maliciosos, deien que si es donava



*La veu del fons el féu correr
com un esperitat.*

una volta a la capella tocant les parets, no es tindria mai més mal de cap. La part posterior de la capella, frega l'empedrat i és molt difícil voltar-la sense anar-se'n timbes avall.

Font: Llegendes documentada al s. XIX

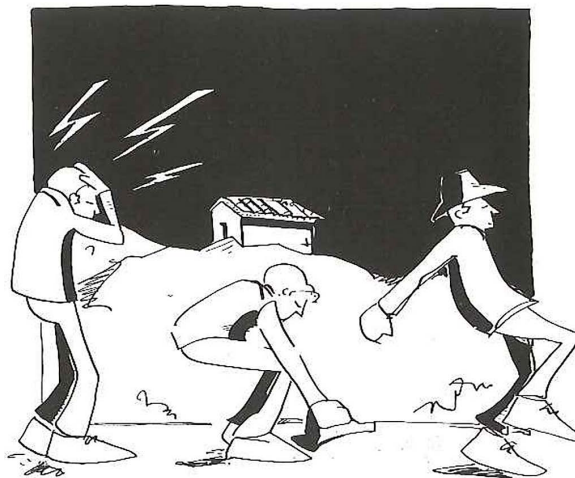
EL GORG NEGRE

Al gorg negre de Viladrau, pronunciat i fosc sot, que es forma entre St. Segimon i la muntanya d'en Sala, al torrent de rentadors, s'hi va acostar un home valent per tal de mesurar-ne la profunditat. Amarrant una grossa pedra a un cap d'una llarguíssima corda, la va deixar anar a poc a poc, fins que es va acabar. Mentre dubtava què fer, va sentir una grossa veu del gorg tot dient: "No n'hi ha més!!". Diuen que encara corre ara.

Font: Arxé J, "Viladrau, el meu poble". 1987

LA CREU DEL MARREC

La tradició explica que uns carboners tenien al seu càrrec un noi que els traginava la vianda del poble. Un d'ells, disfressat amb un llençol, sovint l'espantava pel camí, per riure després, quan el noi explicava la història del fantasma que el perseguia. Els feia tanta gràcia que fins i tot li deixaven, "per disparar", una escopeta



*El mal de cap marxava
quan el barret es posaven.*

descarregada. Un dia, però, que havien arribat de cacera no es recordaren de descarregar l'arma i el marrec al bell mig del camí va matar el carboner i explicava a tothom com ara s'havia alliberat del fantasma. Fins fa poc temps, al camí que mena a can Bosch, al cau de les Guilles, s'hi podia trobar una creu de fusta que ho recordava.

Font: recull oral

L'AVI ISMÉ

I gegants? ¿No teniu esment si n'hi havia hagut al Montseny?

—Prou. Altre temps n'hi havia un que li deien l'avi Ismé, i sortia totes les nits a la vall de Viladrau. De vegades se'l veia encamallat damunt de la serra, cama-aquí cama-allà, com si anés a cavall. Altres vegades l'havíem vist eixarrancat, un peu en una carena i un peu a l'altra, passant-li la riera major per sota les cames. El meu avi deia que més d'un cop havia vist l'avi Ismé gambejant per la serra i saltant d'una carena a l'altra.

—I no n'havíeu sentit contar res més?

—No me'n recordo d'haver-ne sentit res més que el que acabo de contar.

Font: Llegendes i tradicions del Montseny.
Pub. Apel·les Mestres, 1933

EROLA

5

18

Ermita situada a 900 metres d'altitud. Enclavada en un bell rodal de castanyers a mig camí de Sant Segimon.

Els primers documents sobre l'ermita daten de l'any 1571. L'edificació actual data del segle XVII. Així, a la llinda de la porta d'entrada, al costat de l'ermita, hi ha gravada la data de 1621. Aquesta casa era utilitzada pels ermitans de Sant Segimon els mesos de novembre a maig, quan el fred feia més difícil viure al santuari. Destaca la típica i acollidora porxada que decora l'entrada de l'edifici.

L'ermita va ésser reconstruïda, després d'un incendi, l'any



Vista general de l'ermita de l'Erola.



més tard. Altres reconstruccions posteriors foren, en l'any 1886, la teulada. L'any 1991, la façana, on destaca la restauració del rellotge de sol dels arcs d'entrada feta per en Joaquim Farrerons, amb el tipus de pedra anomenada d'Espinella. Totes aquestes millores han deixat l'ermita en molt bones condicions estructurals, sobretot en l'aspecte extern. Només hi manca la campana, que guarda zelosament en Josep Bofill i Bofill. Aquestes reconstruccions han estat fetes amb la col·laboració del Bisbat de Vic, l'Ajuntament de Viladrau i la Diputació de Girona.

1641 per fra Onofre, ermità de Sant Segimon, que morí un any

La Verge de l'Erola era invocada perquè protegís els

nens contra la verola, malaltia endèmica en aquells temps. Segons explica una llegenda, un bou de can Gat, que llaurava a l'indret on hi ha el porxo de l'ermita, va fer un forat i va trobar la imatge de la Verge. Per a recordar aquest fet, diu la llegenda que els palets de riu del terra de l'entrada (sota el porxo) formen

un cercle i una creu que assenyalen el lloc on el bou dessorrà la imatge originària.

En temps de guerra (1936/39), la figura de la Verge fou amagada a la soca d'un castanyer, per a preservar-la de la destrucció o pillatge, però les inclemències del temps, i el fet que fos feta de fusta,

Goigs a la Mare de Déu de l'Erola.






Imatge de la Verge de l'Erola.

19

GOIGS A LA MARE DE DÉU DE L'EROLA

venerada a la
TERME I PARROQUIA
Bisbat

seva ermita del
DE VILADRAU
de Vic

Mare de Déu de l'Erola
que sou pura i netada!
Guarda-us de la verola,
guarda-us de tot peccat.

La vostra ermita és humida
i amb l'aire de boïllar.
Per l'humidat de l'herba
l'herba e'hi veu agambar.

Teranyines d'ur l'endomassen
amb desiguals penjarais.
Les veureu llançar s'hi glacen
en caure dels orpells.

Mos Vós hi regneu contenta
com dins el rovell de l'ou
i sou callada i lluenta
tant ni fa sol com el plou.

Ua poien una corona
que llampaquela a l'altar.
Sou petillets i rodona
com grana a punt d'espigar.


S'hi geten els clars de lluna,
ei vení hi susaja espingusta,
i en la capella s'engruen
salitre de les parús.

No us hi llevau la corona,
encimbellada a l'altar.
Petita sou i rodona
com grana a punt d'espigar.

Mare de Déu de l'Erola
pura i fulgent i netada,
que netegeu de verola
i alliberu de peccat.

† Preghu per assoltes Santa Maria de l'Erola. † Preghu siguem dignes de les promessas de Jesucrist.

PRECUM:
Senyor, concedeix als vostres creients de fruir sempre de salut en el cas i en l'esperit; i per la gloriós intercessió de la senyora Verge Maria, alliberu-los de la tristesa de la vida present i donau-los l'alegria de la vida futura. Per Crist Senyor nostre. Amen.



Ala, re do deus l'E-rola, - que sou pu- ra i ne- ta- da! - Gu- ar- da- us de la ve- ro- la, - Gu- ar- da- us de tot pec- cat.

ro- la, - Gu- ar- da- us de tot pec- cat. - La vos- tra er- mi- ta és hu- mi- da, - i amb l'air- e de bo- i- llar.

je. - Per l'hu- midat de l'her- ba - l'her- ba e'hi veu a- ga- m- bar.

ocasionà que la trobessin, l'any 1941, corcada i desfeta.

A iniciativa de l'Associació Cultural i Esportiva Viladrau, s'ha recuperat l'aplec que se celebra des de l'any 1985, l'últim diumenge de maig, amb una gran concurrència de viladrauencs, i un àpat de germanor a l'era de can Bosch.

PATRIMONI HISTÒRIC

6



Capella de La Pietat situada al passeig que portà el seu nom.



Finestres d'estil neogòtic de l'Aremany.

20

La nau central de l'església de Sant Martí correspon a la consagrada l'any 1082 i, per tant, diferent de la coneguda des de l'any 989, de la qual no existeixen restes, ja que les consagracions es realitzen després d'una nova construcció.

Les transformacions sofertes, amb l'afegit de les capelles laterals a la fi del segle XVI, la unificació de voltes i la conversió de l'església en el temple actual de tres naus entre els anys 1701 i 1769, varen fer desaparèixer la seva traça romànica. Fins llavors, doncs, hi havia quatre capelles: l'any 1580 es va construir la capella de Sant Sebastià (on ara es troba Sant Isidre) propera al campanar i davant la del Roser (on ara es troba Sant Martí) vers

l'any 1638, la de Sant Francesc tocant a la de Sant Sebastià i poc després la de Sant Isidre enfront de la capella del Santíssim, feta durant el segle XIX.

A inici del segle XVIII, de nou es va modificar el mur de migdia, i l'any 1769 es va fer la façana abarroçada actual. El campanar no és documentat, però sembla obrat al començament del segle XVII; el rellotge amb l'esfera és del 1956.

De la construcció del 1082, només en resten els arcs aparellats, laterals a l'atri o galilea, que es varen afegir en el segle XII per a situar-hi la pica baptismal, i varen ser descoberts

en unes obres fetes al principi de segle. En l'antic fossar o cementiri que rodejava l'església es reunia, primitivament, el Consell o Universitat de prohoms del terme i parròquia de Viladrau per les seves deliberacions i negocis. Els feligresos s'hi varen continuar reunint fins al segle XVIII per escollir els obrers parroquials i per tractar els afers relatius a la parròquia.

La capella de la Pietat , o de la Mare de Déu de la Pietat, és datada, per primera vegada, en els arxius parroquials l'any 1603. Sens dubte aleshores ja feia anys que estava feta. De l'any 1640 i a causa de l'augment de població, es va constituir al voltant de la capella un petit nucli de cases o sagrera. Al costat de la capella, en un nivell inferior, s'hi trobava fins al principi d'aquest segle, el cementiri de la població. L'any 1901 fou traslladat a l'emplaçament actual al final del carrer d'Arbúcies. La plaça, amb la construcció d'un mur de contenció de terres, se situà al mateix nivell del carrer i, l'any 1913, aquesta fou dedicada al Dr. Carulla. En aquesta capella, fins a l'any 1985, s'hi anava en processó el dia de Corpus i s'hi celebrava la benedicció el diumenge de Rams.

Dins del terme trobem també importants construccions civils. L'any 1340 és esmentada

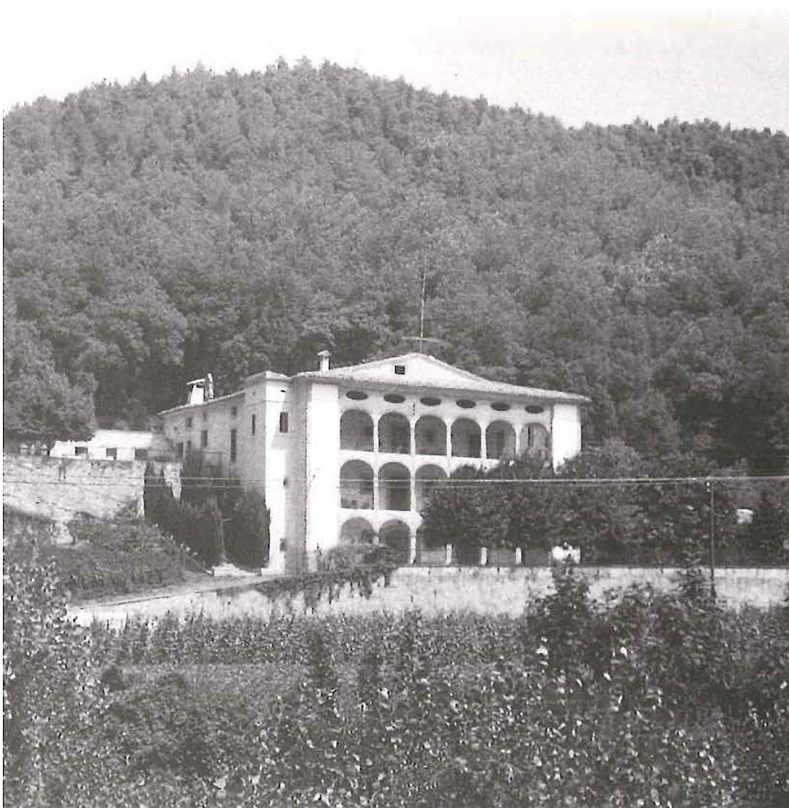


*Arcs aparellats,
restes romàniques de
l'església de Sant Martí.*

l'existència de 80 masos dels quals, el 1553, subsisteixen uns 14 que encara conformen en l'actualitat el patrimoni històric civil d'una riquesa envejable. Els masos més importants d'aquella època que encara perduren són: Mas Miquel, Vilarmau, Mas

Martí, La Vila, L'Aremany, Pujol de Muntanya, Mas Rusquelles, Mas Molins, Can Bosch, Can Gat, Mas Vidal, La Noguera, entre d'altres. Alguns d'aquests, a més dels detalls arquitectònics representatius del pas de la història, conserven importants documents dels processos de bruixeria i d'altres temes.

*Mas Vidal.
Construcció amb
grans porxades.*



AMETISTES

7



*Riera de Rigròs.
Al primer terme, una
vagoneta d'una antiga
explotació minera.*

22

Pels volts de l'any 1600 es publica la primera "Història Natural i Geogràfica de Catalunya" coneguda. El seu autor, Pere Gil, escriu un capítol sencer sobre el Montseny. La major part d'aquest, el dedica a les ametistes que es troben al terme de Sant Martí de Viladrau. Fa esment de la recent explotació de les mines i de la gran quantitat de pedres trobades.

L'ametista és una varietat de quars (SiO_2) colorejat, que pot variar des del blau pàl·lid al morat rogenc, segons la quantitat d'òxid de manganès que contingui.

Cristal·litzada en sistema romboèdric, en prismes

hexagonals, coronats per bipiràmides. La seva duresa, en l'escala de l'1 al 10, és de 7. Generalment, les ametistes eren buscades a la part mitjana i baixa del Matagalls. Sovint eren trobades en les fondalades de les rieres i en els grans xaragalls. Es presenten en forma de vetes de cristalls entre les esclotxes de les roques granítiques.

Les més apreciades d'aquestes pedres semiprecioses eren les violades. La qualitat depèn de la grossària i de la seva uniformitat en el color. Quan el color no era homogeni s'aplicava una tècnica d'escalfament per tal d'unificar-lo. Aquesta tècnica era utilitzada molt acuradament perquè, si nó, les ametistes podien prendre

colors groguencs i es feien malbé.

L'ametista es anomenada popularment "pedra d'anell" o "pedra de bisbe", per ésser les utilitzades per a fer els anells episcopals. Existeix una varietat de color fumat, conegut com a "jacint de Compostel·la".

La seva explotació i comercialització va ésser molt practicada durant els segles XVI i XVII. La fama de les ametistes del Montseny era coneguda arreu de tot l'Estat i Europa. Eren transportades a Vic per lapidaris especialistes, que les tallaven en forma brillant o bé graonades. Tal era el renom

que varen prendre que es coneixien, també, com a "pedres de Vic".

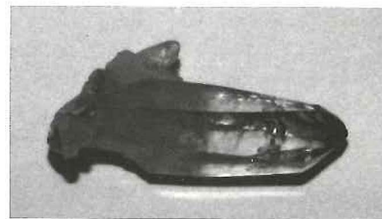
El mot lapidari —literalment vol dir tallador de pedres— és aplicat tant al treballador de la mina, com al joier que talla i poleix la joia.

El Dr. Ariet també en fa referència en el seu llibre "Topografia mèdica de Viladrau" (1915). A més d'esmentar que ell n'ha trobat una, menciona unes notes d'arxiu del butlletí del centre Excursionista de Vic que fan referència als acords d'arrendament de les extraccions d'ametistes al Montseny.

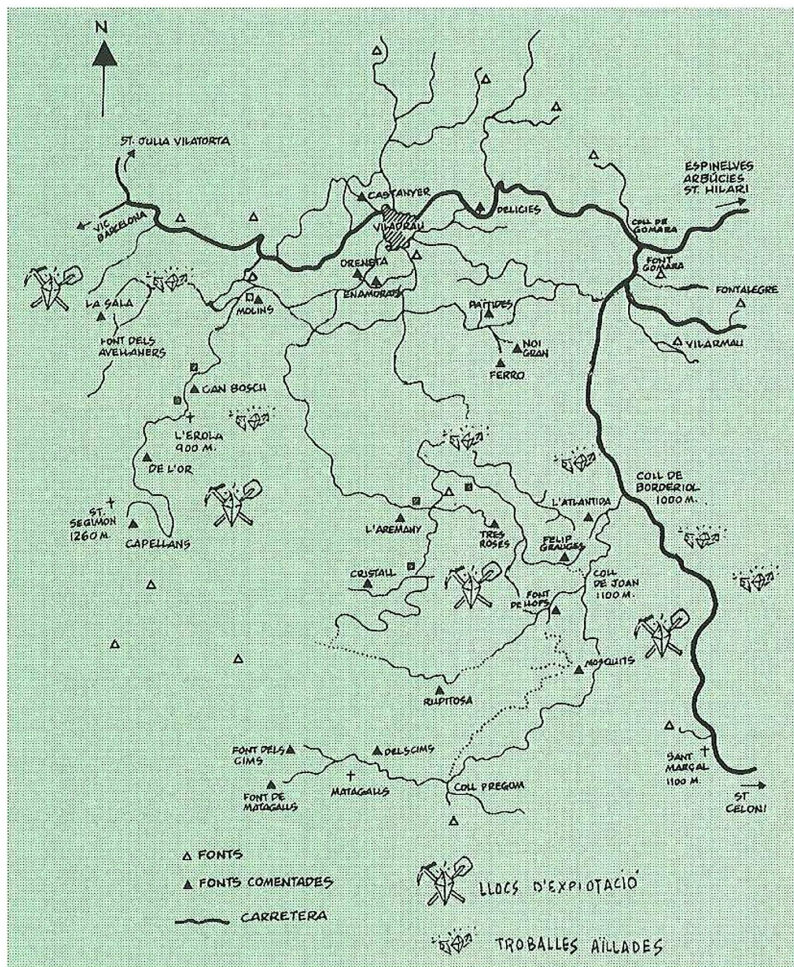
En iniciar-se el segle XIX, arribà la fi de l'explotació. Els primers símptomes d'esgotament de les mines i l'encariment de l'extracció, juntament amb les noves modes de la joieria, varen fer l'aprofitament poc rendible.

Les esporàdiques troballes d'ametistes, encara avui, encoratgen el vianant a provar fortuna en les seves passejades pels entorns de Viladrau. Són aquests petits i aïllats descobriments, els que mantenen viu el record de les que el poeta Guerau de Liost anomenà "violes en cristall de quars" en el seu poema *A la muntanya d'Ametistes*. [1908 i 1933].

Ametista del Montseny. Col·lecció particular d'en Francesc Garcia



Plànol de distribució de les ametistes en el terme.



El segle XVII va ésser per a Catalunya una època dolenta. La fam, la misèria, el bandolerisme, la por... regnaven en el territori. Quan no es troben les solucions, es busquen els culpables. Les bruixes que havien proliferat tranquil·lament en els segles XV i XVI eren ara perseguides i executades.

Tan bon punt l'Església, per mitjà de la Inquisició, començava a oblidar les persecucions de bruixes, va ésser el poble qui s'encarregà d'inculpar-les de totes les calamitats.

A Viladrau la seva persecució, va ésser molt cruenta. Entre els anys 1618 i 1622 es varen torturar i jutjar 14 bruixes i un bruixot, la majoria procedents dels masos del Martí i Rusquelles. Totes foren penjades, com escarment, a la plaça pública o prop del camí ral. No podien ser cremades, com feia l'Església, ja que eren jutjades per l'autoritat civil. Les despeses per la persecució, tortura i judici, al igual que en el bandolerisme, s'obtenien mitjançant captives a la població.

A Catalunya les bruixes rebien el nom de fetilleres. Dels seus encanteris en deien fetilles; i de l'art de fer i desfer encanteris, lligar i deslligar.

Les bruixes de Viladrau foren acusades de totes les desgràcies típiques de l'època i de l'ambient rural: *matar criatures* (les misèries i la manca d'higiene condicionaven una taxa alta de mortalitat), *de donar goll*, (malaltia que provoca la deformació del coll, deguda a una mala regulació de la glàndula tiroide i que era provocada per una manca de iode a l'aigua. Avui dia la sal comuna i l'alimentació variada l'incorporen a l'organisme de forma natural), *fer caure pedra*, *"neular" els fruits i matar bestiar*, (totes elles, calamitats catastròfiques en una societat rural com la de Viladrau. Recordem la dita catalana: "Si dolent és que passi una malaltia per casa, pitjor és que passi per la cort").



*Invocacions al dimoni
escrites en llatí, a les
pedres vora el santuari.
El símbol ja ha estat
destruït amb pintura negra.*

Les bruixes es reunien preferentment a coll Formic, Sant Segimon i Espinzella. Les reunions, anomenades juntes, se celebraven a la nit del divendres al dissabte i eren dirigides per la bruixa major o abadessa. En aquestes reunions es tenia tracte carnal amb el diable i per mitjà d'ungüents tenien la facultat de volar. Aquest fet no és d'estranyar, perquè les pomades eren preparades amb plantes com la belladonna, l'estrimoni, el cascall... totes elles al·lucinògenes.

Hi ha proves que la bruixeria, en aquests indrets, existia en el segle XVII, però no totes les bruixes eren conscients de les seves arts diabòliques. Moltes de les pràctiques de bruixeria no eren més que variacions paganes de culte catòlic com trobar desapareguts, apòzemes, remeis i pràctiques endevinatòries.

Les tortures varen aconseguir molt més que la veritat, com ens ho demostren les inversemblants

confessions que encara, avui dia, es conserven. La bruixeria no ha desaparegut mai del tot en la nostra societat: a la darrereria de març de 1991 varen aparèixer noves pràctiques diabòliques a Sant Segimon i d'una espectacularitat rarament observable. Els símbols dibuixats a les parets del Santuari, a hores d'ara esborrats, barregen elements filosòfics i esotèrics. Conceptes satànics clàssics juntament amb altres relacionats amb la càbala jueva i que només entenen els especialistes. Dintre el primer grup són representatius una gran testa de cabró i una creu invertida amb el número 666 que l'apocalipsi assigna a la bèstia o anticrist, signes exclusivament ornamentals.

Al segon grup, el que fa referència al veritable ritual, corresponen els pentagrames i creus invertides, amb signes difícils d'identificar. Els pentagrames incorporen la invocació a Samael, que deriva de l'arrel jueva SML "ídol" i que la

Rostre del dimoni, en forma de cabró, que presidia l'acte d'invocació.



Pentagrama amb la invocació a Samael i a Lilith

Càbala relaciona amb els principals esperits del mal. Les inicials L L S B que apareixen en creus invertides corresponen als quatre prínceps de l'infern: Lucifer, Leviatan, Satanàs i Belial. També s'invoca sovint Lilith, que segons les doctrines ocultes es va avenir amb Adam a ser mare de molts dimonis.

Segons Rosa Collelldevall, vident i experta en temes esotèrics, els signes corresponen a un ritu de petició de dons per mitjà de la invocació al diable.

A Sant Segimon es varen dibuixar els símbols amb pintura vermella per a la invocació i varen ser destruïts després amb pintura negra per tal de fer desaparèixer els esperits invocats. Les bruixes, tot i ser temudes i odiades, han estat i són sempre objecte d'estudi i de curiositat, també com a personatges principals de rondalles i històries màgiques.

LA POBLACIÓ

8

26

L'escassetat de documentació i el fet que l'arxiu parroquial de Viladrau no comença fins a l'any 1290 fan del tot impossible saber, ni que sigui de manera aproximada, el nombre d'habitants o de famílies que tindria Viladrau entre els segles XI i XIV. L'any 1082 el terme es trobava ben repoblat, i en la documentació existent sobre la delimitació del terme s'esmenten els masos de Vilarmau i Vilar i quatre cases: les de Malavigi, Miranno, Llobetó i Juvenal. Aquests noms per ésser noms personals dels propietaris de les cases no han passat a la toponímia, però el fet de trobar-se situades en un indret que sempre ha estat d'escassa població i molt



La plaça Major és el centre de la vida social del poble.

abrupte, fa suposar que tot el terme era força poblat.

La documentació parroquial ens notifica, en canvi, que a mig segle XIV, a l'època de la Pesta Negra, la parròquia comptava amb 87 masos i un mínim de cinc o sis famílies, a la sagrera (al voltant de l'església).

A l'època de depressió econòmica, segles XIV i XV, quedà el terme pràcticament despoblat. El 1553 cinc famílies

residien a la sagrera i trenta-cinc a pagès. Arribats a l'any 1687, la població del terme era de : 51 famílies a pagès i un augment notable, al nucli urbà, amb 60 famílies. L'índex de natalitat fou creixent fins ben entrat el segle XIX. L'any 1734 hi havia 700 h.; el 1782, uns 917 h.; el 1855 1.116 h. i el 1860 amb 1.188 habitants, s'assolí l'índex més alt de població de tota la història.

L'evolució demogràfica segons



*Festa d'inauguració
de les piscines municipals
l'any 1979.*

la taxa de creixement acumulatiu anual en t%, entre els anys 1950-1975 era -1,07 % i d'ençà fins al 1990 hi ha hagut una taxa de + 2,93% anual. Creixement explicat per l'empadronament d'algunes persones que tenen a Viladrau la segona residència i l'augment del parc mòbil que fa que malgrat algunes persones treballen fora del poble, hi viuen.

A l'època d'estiu la població es triplica. Aquest fet explica la varietat i dispersió de construccions i cases de segona residència, amb molta tradició familiar.

L'augment de població més important durant aquesta segona meitat de segle ha estat entre els anys 1985-1990, amb 18 persones. La vida a pagès està

desapareixent. La mitjana d'edat en aquest sector és molt elevada. Les dades del cens de 1972 ens mostren que el 50 % dels agricultors tenien més de 55 anys, deu anys més tard, l'any 1982, mostra la disminució (gairebé a la meitat), del nombre de persones que s'hi dedicaven.

27

Dades de la població (fins al segle XIX)

1734 700 h.
1782 917 h.
1855 . 1.116 h.
1857 . 1.163 h.
1860 . 1.188 h.
1877 883 h.
1887 . 1.036 h.
1897 822 h.

Gràfic de població (segle XX)

	1059								
		1007							
			1001						
974						962			
				918					
								883	
						816			
							783		
								757	
1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990

LA GUERRA DEL FRANCÈS

9



Els francesos pujant a Sant Segimon.

28

La Guerra del Francès va ésser viscuda amb molta intensitat per les persones d'aquesta població. El fet que fossin estrangers els que governaven les seves terres encenia vivament l'ànim patriòtic d'aquest poble, majoritàriament bosquerol.

Encara es recorden moltes històries i anècdotes que fan referència als atacs francesos. Al coll del Buc, sobre Espinelves, la gent del país utilitzaren ruscs d'abelles per a enfrontar-se amb els invasors.

Dotze foren els atacs que resistiren els de Viladrau. Dirigits per Francesc Palou, nomenat comandant per la

Junta Corregimental de Vic i confirmat per l'Excm. General Campigny. L'ajudava el seu oncle Joseph Palou, especialista en emboscades i paranys, i el "Bayle" (alcalde) del poble Isidre Vila. El religiós Francesc Piquer, Magdalena Bofill i Margarida Torra, contribuïren especialment a encoratjar els resistents, transportant munició i disparant si calia. Els primers atacs van succeir els dies 22, 23 i 25 d'abril de 1809 prop de Viladrau. Els francesos van ésser rebutjats gràcies a la bona punteria dels viladrauencs que, protegits per la frondositat dels boscos que envolten el poble, restaven a cobert de les bales.

L'1 de maig, del mateix any, 1.200 soldats francesos varen sortir del Brull per dirigir-se a Sant Segimon. Els va tallar el pas el comandant Palou amb 50 homes que, escudats en les roques prop del pas Pomereta, els aguataren fins a l'arribada del comandant Barrera amb els seus sometents. Les tropes franceses van haver de retirar-se amb grans pèrdues.

El 5 de maig van pujar a Sant Segimon una munió de soldats francesos que els de Viladrau no van poder aturar. Arribats al santuari, el varen cremar pels quatre costats.

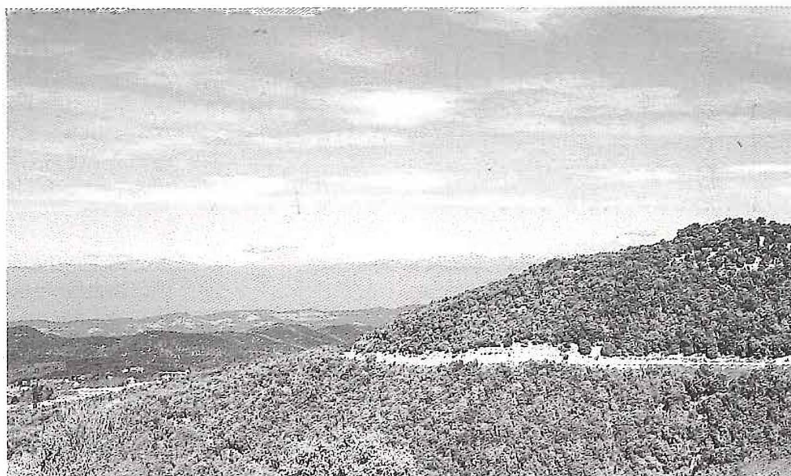
*A la dreta el Puig sa
Sucre va servir de
refugi pels vilatans el
18 de juny de 1809.*

A la retirada, però, van perdre més de 50 soldats i una gran quantitat d'armes.

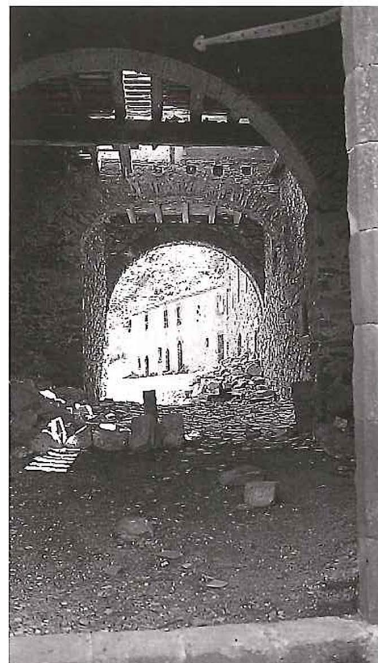
Els dies 13,15 i 23 del mateix mes, la gent de Viladrau atacà repetidament la divisió del general Lechi al seu pas de Vic a Girona i de Girona a Vic. Els invasors van perdre molts dels seus efectes i es recuperaren alguns calzes robats.

El 27 de maig els sometents de Viladrau varen atacar un comboi quan els 700 soldats que l'escortaven ja havien passat el coll de Romagats. En aquesta feta varen aconseguir una burra carregada de plata. El mateix comboi va ser sorprès, el dia 29, quan baixaven de la Balma. En l'intent d'escapolir-se, els soldats francesos varen caure en una segona emboscada, on més de 200 soldats van quedar a terra, sense que els del país sofrissin cap baixa.

La matinada del 6 de juny dos grups de soldats intentaren pujar per la muntanya per fer-se amb el poble. Les forces populars els ho varen impedir. El 18 de juny



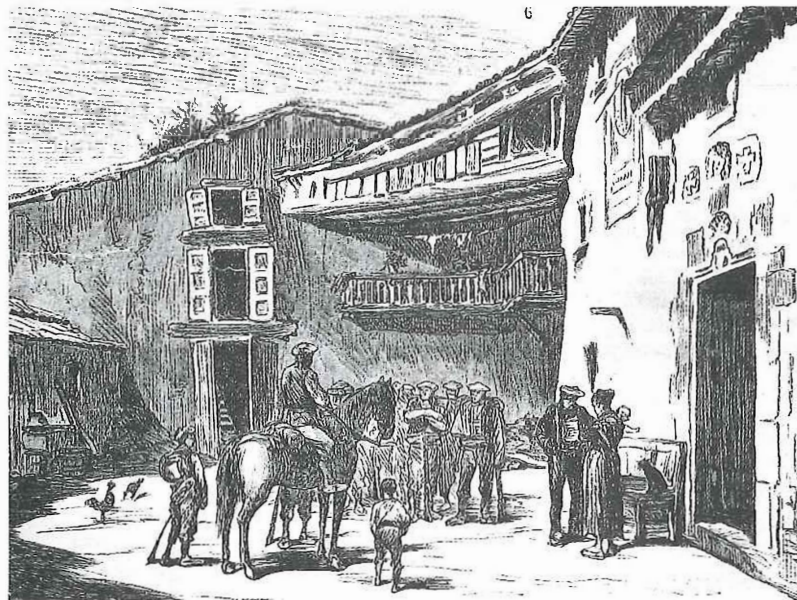
s'abandonà el poble. La gent es refugià al puig sa Sucre. Tres columnes militars de Vic els atacaren. S'aconseguí repel·lir les dues primeres columnes, però varen ser tallats per la tercera. Al mateix temps que es van dispersar, es recuperaren 140 ovelles que ja s'emportaven les tropes franceses. Els francesos mai no es van atrevir a incendiar el poble, per por a les represàlies.



*Entrada al santuari
de Sant Segimon.*

LES GUERRES CARLINES

10



Una partida carlista a ca l'Herbolari de Viladrau (1874).

30

La primera Guerra Carlina comença com una qüestió dinàstica. A Espanya existia la llei sàlica, segons la qual una dona no podia accedir al tron. Ferran VII, abans de morir, modificà la llei perquè la seva filla Isabel II pogués coronar-se reina. Els partidaris de coronar Carles, germà de Ferran VII, són els anomenats carlins.

Al llarg de les tres guerres carlines, entre els anys 1833 i 1876, apareix una nova component més de caire social que dinàstica. En el fons s'ocultava una qüestió més popular. Els carlins tenien el suport dels camperols, els petits propietaris i l'Església. Els isabelins o liberals es refermaven

en l'aristocràcia, el militarisme i el capitalisme.

Als primers dies d'octubre de 1872, al mas la Vila comencen els fets de la tercera Guerra Carlina. Allí es van reunir Francesc Savalls i els seus col·laboradors. L'amfitrió era l'amo de la pairalia, Ramon Vila i Colomer, dit "Vila de Viladrau". Savalls, lluint un faixí de general, va anunciar amb esperit triomfalista un nou aixecament carlí.

Un dels fets més cruents va succeir a Collformic els dies 10 i 11 de gener de 1874. Ramon Vila i Colomer, tinent coronel al cap de 300 homes del segon regiment de Girona, va ordenar la matança de més de 100 fugitius liberals que marxaven de Vic a Sant Celoni

escapant de les forces carlines que havien ocupat la ciutat a les ordres de Rafel Tristany. Sembla ser que s'utilitzà un pou de glaç, en desús, com a fosa dels liberals morts.

La Creu de Collformic commemorà aquest fet.

La guerra també va produir fets anecdòtics. Al mas de la Noguera, els carlins hi tenien armes amagades a les menjadores de les vaques. Quan van arribar els sipais —voluntaris liberals— a fer un registre van desfermar les vaques, que no eren precisament manses, per la cort. El registre no fou possible, ja que els sipais no es varen atrevir a entrar.

Un altre cas, va ser el d'un missatger carlí que va passar un control governamental amb l'excusa d'anar a donar una lavativa a una vaca.

Amb aquest fet va aconseguir avisar de la proximitat de les tropes liberals.

Entre guerra i guerra, molts dels ex-combatents carlins s'arreglegaren en colles d'atracadors i malfactors, que recorda una mica l'època del bandolerisme. Eren coneguts com a "trabucaires" i eren certament temuts.

A la contradansa, ball típic de Viladrau, durant molts anys es cantava al compàs de la música: Mare, mare, vénen carlins; tites, tites, totes a dins.



Francesc Savalls, cap dels carlins de Catalunya, que el mes d'octubre de 1872 es reuní amb els seus col·laboradors al mas de la Vila.



Les tres Guerres Carlines a Catalunya

* Primera Guerra, dita també "Guerra dels Set Anys" (1833/1840):

1833 Mor Ferran VII. Els partidaris del seu germà Carles, el proclamen rei amb el nom de Carles V.

1837 Carles V va travessar Catalunya en l'anomenada "Expedició reial".

1839 Es nomena cap dels carlins, substituint el comte de Meer en Josep Segarra.

* Segona Guerra (1847/1849)

1847 Comença la guerra coneguda també com la "Guerra dels Matiners" ja que es creu que es van sublevar abans d'hora.

Carles VI, nou pretendent dels carlins.

* Tercera Guerra (1872/1876)

1872 Aquesta guerra fou la que tingué més incidència a Viladrau. Carles VII (nou pretendent dels carlins) retorna els Furs a Catalunya.

1874 Francesc Savalls, cap dels carlins a Catalunya.

1875 Els alfonsins (liberals) prenen la Seu d'Urgell i Olot.

Final de la guerra a Catalunya.

Torre de Vilarmau, torricó de vigilància de l'època carlina.

MATAGALLS

11



*Ja a mitjan segle,
l'aplec reunia un bon
nombre d'apleguistes
a la missa al cim.*

32

El Matagalls sempre ha estat una muntanya emblemàtica i molt més des que després de la canonització del pare Claret, any rere any, és punt de trobada claretià i verdaguerià.

Sobre el mot Matagalls existeixen diferents estudis etimològics: Enric P. Ribalta el descompon en les arrels celtes: MA,TA,GALLS, que signifiquen respectivament grandiositat, turó de gran alçària, pedres triturades per la neu. En F. Carreres i Candi descompon el nom en les arrels MATA, GALLS que signifiquen abundància i pedres triturades per la neu. El Dr. Ariet proposa que el seu origen prové de la transformació de la paraula

matonal. El matollar és la vegetació típica dels cim del Matagalls. El Dr. Font i Quer reclama l'atenció sobre el mot matagall, que en portuguès significa conjunt de mates i matolls.

El mot Matagalls no surt esmentat fins a l'any 1500. Abans era anomenat Autora. Encara que la seva etimologia s'ignora, el nom era viu fins als segles XVI i XVII. El poble després, s'ha referit sempre al cim com " la creu ".

La creu de Matagalls es documentada ja l'any 1614 i els viladrauencs s'encarregaven de refer-la sempre que la fusta es consecava. El pare Coll la va aixecar de nou l'any 1840 com

a cloenda de la seva primera missió a Viladrau, aprofitant la novena de la Mare de Déu d'Agost.

A l'estiu de 1950, amb motiu de la canonització del pare Claret, les famílies Bofill i Oriola-Cortada varen promoure un aplec al cim del Matagalls. Molt aviat es va consolidar com un tradicional homenatge al sant que va restaurar la creu i, alhora, a mossèn Cinto Verdaguier, que va ésser excels poeta i romeu del cim.

Consta que la creu de Matagalls va ésser de les poques que es van conservar durant la guerra de 1936. Els

escamots que pujaren per aterrar-la no portaven eines valentes i es varen haver d'accontentar picant els noms de Déu i de Crist en els versos de Verdaguer.

L'ànima impulsora de l'Aplec ha estat durant tots aquests anys el claterià Faustí Illa, que amb la seva enèrgica dedicació aconseguí en aquest aplec unir l'amor per la natura i pels valors espirituals.

La celebració de l'Aplec consta d'una missa, oficiada pel bisbe de Vic a l'altar de la creu, la inauguració d'una millora en el Montseny i l'edició d'un àlbum literàrio-fotogràfic. L'audició de sardanes a la plaça Major

serveix de cloenda. La tradicional acampada i el foc de nit a coll Pregon ha desaparegut fa uns pocs anys per tal de no malmetre el paisatge de l'indret.

La constància d'aquells qui, any rere any, van a l'aplec és premiada amb medalles commemoratives dels anys pujats. Prop d'un miler de persones, en representació de més d'un centenar de pobles, reviu cada any l'entronització de la creu del pare Claret. Al llarg dels 43 Aplecs celebrats, s'han publicat 42 àlbums i s'han arranjat o descobert un total de 36 fonts, que sense l'ajuda de l'Avi Ton no hauria estat possible. N'Antoni Subirana,



Petita cronologia de la creu de Matagalls:

- Esmentada l'any 1614.
- El pare Claret instaura una nova creu l'any 1840.
- L'any 1894 el bisbe Morgades erigeix la nova creu. L'any 1914 es destruïda per un llamp.
- La propietària del mas La Vila resolgué substituir-la per una de pedra projectada per Emili Llates. La inauguració preparada per l'agost de 1909 s'ajornà pels esdeveniments de la Setmana Tràgica.
- L'any 1911, Alfons Oriola-Cortada la construeix de pedra i sòcol que li fa d'altaret. Els llamps l'aterren.
- En el primer aplec (1950), es renoven els versos de Verdaguer i s'afegeix una majòlica de sant Antoni Maria Claret.
- L'any 1975 es refà l'altar amb llosa sobre un peu de ferro forjat.
- A l'Aplec de 1980 es restaura la creu i es posen els medallons i les làpides commemoratives de mossèn Cinto i sant Antoni M. Claret.

33

gran coneixedor de la muntanya, va descobrir la majoria de les deus d'aigua on s'han construït les fonts.

El president Pujol, envoltat d'apleguistes del poble.

Jaume Bofill i Mates, amb pseudònim de "Guerau de Liost", va néixer a Olot el 30 d'agost de 1878. Va estudiar dret i lletres a la Universitat de Barcelona. Destacà posteriorment en el periodisme i en la política, tasques que va compaginar sempre amb les seves afeccions poètiques.

Va passar la seva vida entre Barcelona i llargues estades a Viladrau on tenia la major part de la família a ca l'Herbolari, al mas Nogué i a la Vila. En Guerau de Liost venia amb el seu gran amic Josep Carner, segons recorda la inscripció de la font de l'Oreneta. Fou precisament en Josep Carner qui li va passar el pseudònim: "Guerau" li recordava el nom d'un antic cavaller, com per ell era en Jaume Bofill i Mates i "Liost" era el nom d'una masia del Montseny.

El títol honorífic de senyor del Montseny, reflecteix clarament l'afecte que sentia pel medievalisme i per les tradicions. Aquestes afeccions, les hi havia transmès el seu pare, que va arribar a ser capità carlí a la guerra del 1872-76. En el seu feu, mas Rusquelles, Guerau de Liost rebia les visites dels lletraferits que gràcies a ell s'introduïen en el paisatge sorprenent de Viladrau.

La petjada poètica de Guerau de Liost la trobem arreu, a les fonts, als pedrons i sobretot en la memòria col·lectiva de la població en la qual fou la seva primera i més coneguda obra, en aquestes contrades: "La muntanya d'ametistes" (1908).

Fou un poeta compromès en el seu temps, que va voler ser útil al poble, a l'amor, a la natura i als orígens viladrauencs de la seva família. Aquests foren els ingredients, més importants, per a assolir un bon grau d'integració en aquestes contrades.

Va intervenir en la creació del Partit Catalanista Republicà, nascut arran de la fusió d'Acció Catalana i d'Acció Republicana. Regidor de l'Ajuntament de Barcelona i diputat l'any 1919 de la Mancomunitat de Catalunya. L'any



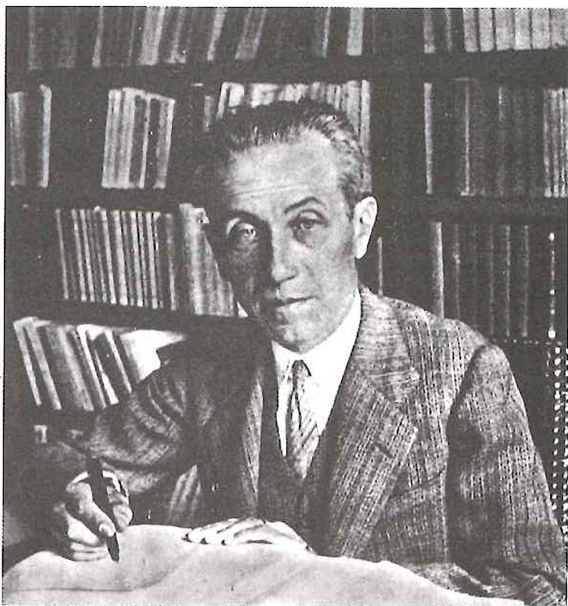
*Portada de la revista,
Homenatge commemoratiu del
cinquantenari de la seva mort.*

1932, fou elegit diputat de les Corts espanyoles. Assistí també, a l'assemblea celebrada a Núria, on es presentà el projecte de la campanya a desenvolupar de cara a l'obtenció de l'Estatut d'Autonomia.

La mort de Jaume Bofill i Mates es produí a Barcelona, el dia 2 d'abril de 1933, pocs mesos després d'haver reingressat a la Lliga Regionalista. Les seves obres poètiques completes, acompanyades de les més significatives proses literàries per ell escrites, es publicaren el 1948. Distingit amb molts premis, va guanyar la Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona l'any 1912, essent nomenat posteriorment president d'aquest certamen artístico-literari.

Olot i Viladrau s'agermanaren per oferir-li un emotiu homenatge en el cinquantenari de la seva mort, durant el mes de desembre de 1983. Emmarcats en aquesta celebració conjunta, el diumenge dia 18 es van realitzar un seguit d'actes commemoratius.

A les 12 del migdia, a la masia de Rusquelles, es va llegir el text "Record de Guerau de Liost", per Marià Manent. A la 1 del migdia, sardanes i aperitiu al pati de les Acàcies de Rusquelles i sardanes a la plaça Major del poble. A la tarda, a l'antic cinema del passeig de la Pietat, M. Àngela Cerdà va pronunciar una conferència amb el títol "Muntanya d'ametistes" i s'inaugurà una exposició plàstica realitzada pels alumnes de les escoles al local del patronat del carrer Sant Segimon.



Jaume Bofill i Mates.



Miquel Coll i Alentorn, presidint la taula en l'homenatge en el cinquantenari de la mort del poeta.

Una pedra a l'inici del camí de la font de l'Oreneta, que porta el seu nom, ens recorda aquesta jornada commemorativa.

ELEGIA

*Sobrevénen uns dies que la vida
és com un cel de perla.
Amb pàtines de mentida,
és una cornucòpia que vibra consentida
al cor, i no s'esberla.
Encara no s'esberla.*

*L'amor és tasca d'home fet, gustosa
de sa dolor, reïna premiosa.
Caducitat prevista,
joventut refosa,
d'una i d'altra equidista.
De mort i de vida equidista.*

*En arribar a la maduresa,
cada recod té dolçor de tristesa.
Cada record té una història llarga.
Nua com la fornal que la circumda encesa.
Tetis encar visita nostra farga.
Atenea d'ulls d'òliba patrocina la farga.*

*Lucidesa que l'ànima fadiga
de tan enllà que es projecta!
Amor de posta que vesteix l'amiga,
més que gentil, perfecta!
Hora foscant, l'amor no triga.
Ja sento l'eguiñar de sa quadriga.*

*Si és plenitud d'amor, senyal de posta,
la joia nupcial serà nocturna.
L'home ja fet, a la muller s'acosta
com si fos ella l'urna
de la vida mortal. I d'una embosta
cull amor i dolor, equívoca resposta.*

*Perduda nit, dissipada rutina,
si l'acidesa del misteri
no regala de l'hora vespertina.*

FEINES TRADICIONALS

12



Turistes descansant, davant la cabana típica dels carboners.

36

En aquest terme i en totes les contrades del Montseny, l'activitat econòmica ha variat molt en els darrers decennis. Les feines tradicionals són mirades, avui dia, com a tendres imatges d'una vida al bosc i pel bosc que no tornaran. La duresa i les condicions difícils que comporten les han fet desaparèixer.

Abans, la gent, sovint estava obligada a compaginar feines temporeres, i eren anomenats mig feiners. El pous de glaç, el carboneig, les botades, i en general totes les feines bosqueroles i agrícoles eren repartides al llarg de l'any.

El pous de glaç i de neu al Montseny, eren una de les feines que bosquerols i pagesos realitzaven abans que la tecnologia introduís els frigorífics. Els pous es construïen a la part alta de la muntanya a llocs de congesta. A l'hivern s'omplien de neu, es piconava fins a compactar-la i es tapava amb branques i fullaraca. Era transportada a les ciutats veïnes, per a conservar els aliments, i sobretot als pobles costaners on calia tragar la pesca a la Catalunya interior. També es va utilitzar com a terapèutic, ja que la neu es feia servir com a anestèsia local, per a fer baixar la febre i per a tallar les hemorràgies.

Eren generalment de propietat privada i la seva explotació podia ser comunal o particular, arrendada per jornalers. L'expansió del comerç de la neu va començar en els segles XVIII i XIX. A mitjan segle XIX van ser explotats prop de vuitanta pous en la zona del Montseny.

El carboneig era també una feina tradicional, amb tanta empenta que, en alguna ocasió va fer venir jornalers forasters. Però la gent era majoritàriament mig feiners de Viladrau, i la temporada durava de setembre a març.

Un reconegut mestre en l'ofici va ser en "Franciscu Clos" que entre altres coses, va fixar el pes de les sàrries en 65 kg. El cap o carboner hi posava els jornalers o picadors i el carbó era traginat amb matxos i ases fins a peu de carretera, des d'on es transportava per la seva comercialització. El mercat més ampli es trobava a Granollers, Terrassa i Sabadell. A mitjan segle la falta de boscos de qualitat i l'explotació del carbó de roca el va fer desaparèixer.

Una altra feina que resta a l'oblit és la dels rodors i boters. L'explotació del castanyer és molt variada, l'escorça per a fer tintos; el fruit com a aportació alimentària de persones i bestiar; les perxes, per a fer rodors i aspres.

En Met Baldrià tenia un taller de rodors que contruïa caixes rodones per a transportar el peix salat, bótes per a confitats, semals per a recollir el raïm i mesures de líquids i gra. Eren els utensilis més habituals que se'n treia de les perxades (botades) de castanyer.

A la primèria dels anys seixanta, aquests estris, d'ús quotidià durant més de mil anys, es varen deixar d'utilitzar. En Pere Serra i en Pere Bellvehí, últims boters d'aquest

vessant del Montseny, encara avui dia tallen les perxes i en fan aspres per a les tomaqueres murcianes. Però ja fa tres anys que els preus no han pujat i aviat ho deixaran de fer.

La botada o tala d'aspres, a més del seu aprofitament, és d'obligada execució perquè el rebrot principal creixi fort i es pugui aprofitar, en una vintena d'anys, per la indústria del moble i el parquet. Actualment l'aprofitament del bosc és molt minso i només consisteix en la tala selectiva per a la indústria del moble, explotació molt mecanitzada, que dona un índex molt baix d'ocupació.



Camperols, paletes, jornalers, tots preparaven per Sant Martí la matança del porc. Matança al bell mig de la plaça a mitjan segle.

En Pere Serra, fent la botada i preparant els aspres.

BALLS

13

38

El dia vuit de setembre, dia de la festa major, al matí, a la plaça, es balla la Contradansa i el ball Cerdà, i a la tarda, el ball del Ciri.

CONTRADANSA

Aquest ball és d'introducció moderna a casa nostra. El seu origen és probablement anglès i està lluny de tenir la sentor i la gràcia dels balls que podem considerar autòctons. Vers la darrera del segle XVII i el principi del XVIII foren compostes moltes contradanses per part dels mestres compositors i dels ballaires dotats d'iniciativa. Eren més aviat balls de sala que no de plaça.



Les parelles, en la contradansa, entren en filera a la plaça. Preses graciosament de mans, donen un volt a la plaça, fent un punteig molt alegre; al canvi de tonada, el paborde fa el risto a la seva balladora, se li posa davant i puntejant ballen una part de la dansa, l'altre motiu melòdic. Aquestes figures es repeteixen dues vegades. En acabar, també a la tarda, just després del ball del Ciri, es balla dues vegades un animat vals.

BALL CERDÀ

Més antic que la Contradansa i el ball del Ciri, és el ball Cerdà, recuperat en la festa major d'aquest any (1993). Com comenta en Joan Amades

Els pabordes, a principi de segle. La mantellina de les dones diferenciava les parelles que prenen el càrrec de les que el deixaven.

(1950) al "Costumari Català", "ningú no en té record de quan es ballava". És un ball típic de les terres de la plana, amb una tonada repetida i molt alegre.

Comença la dansa el paborde, que balla amb totes les noies alhora, esteses en renglera, a les quals fa descriure un cercle complet. Després d'això, cada un dels pabordes es fa càrrec de la seva balladora. Ballen amb les parelles respectives, de dues en dues, dins el cercle, i per acabar fan un ball rodó de conjunt.

BALL DEL CIRI

Aquest ball, malgrat ser més recent a la història que el ball Cerdà, està molt més arrelat a la tradició del poble, ja que cada any, sense interrupció, s'ha ballat. El seu naixement és molt anterior a la contradansa.

Ball tradicional que el formen quatre parelles, que antigament ocupaven els càrrecs d'administradors de l'obra del Santíssim, i de la confraria del Roser. S'anomenaven pabordes i pabordesses. Eren dues parelles que deixaven els càrrecs i dues que, en aquest dia, els prenien per tot l'any. Els pabordesos eren meitat del poble i meitat de pagès. Cal dir que la confraria del Roser era, al primer quart de segle, el grup de caramellaires que sortien a cantar per la Pasqua. Dos grups, el de "dalt" i el de "baix", voltaven tot el terme: el primer, de l'est a oest, passant pel

nord; i el segon, de l'est a oest passant pel sud o el vessant nord del Matagalls.

Fins a la meitat d'aquest segle, els pabordesos eren casats i les pabordesses havien de ser solteres. Avui dia això ja no es té en compte. Les parelles van en filera fins a la plaça, acompanyades per la cobla, els pabordesos vesteixen barret de copa i les pabordesses vestit de seda negra i mantellina, amb unes morratxes (espècie de gerro amb brocs, fetes a la fàbrica de vidre del poble espanyol de Barcelona) guarnides amb cintes, coronades amb un ram de flors, i plenes d'aigua de colònia, amb la qual ruixen els espectadors cada vegada que, per efecte de la dansa, fan voltes. Porten a l'altra mà un ram de flors, gros, de forma cònica, tot guarnit amb cintes virolades, que penjen, simulant el ciri.



Fins als anys setanta era costum que les balladores fossin solteres; i els balladors, casats.

Colla del ball del ciri l'any 1981.



ELS ESCLOPS D'EN PAU

14



Tacs de fusta, porró i platet de monedes, elements imprescindibles de la tradició.

40

Els Esclops d'en Pau és un joc amb una tradició amb més d'un centenar d'anys. Podem trobar alguns antecedents que varen marcar l'establiment d'aquesta tradició tal i com la coneixem ara.

L'interval de temps que va des de les deu del matí del Dijous Sant fins a la mateixa hora del Dissabte de Glòria, període durant el qual les campanes no tocaven, era el temps anomenat dejuni de les campanes. Per tal d'anunciar les funcions de l'església i cridar els fidels al temple, hom se servia de diversos estris, grans, petits i manuals com les matraques, els xerracs, el rodet o el garric-garrec, etc... A les

poblacions petites sortien escolans pel carrer fent-los sonar. Tenien per objecte espantar els esperits malignes que podien pertorbar el bon curs de les cerimònies religioses. A Lleida, cap a la meitat del segle XV, es coneix la utilització de les matraques o tenebres.

També podríem situar l'inici d'aquesta tradició en l'ofici del Dijous Sant, anomenat de tenebres i els fasos. A l'altar major es col·loca un canelobre amb quinze ciris, catorze de grocs i un de blanc. Figuren els dotze apòstols i les tres Maries. Hom diu quinze salms. Per cada un s'apaga un dels ciris. Abans de dir el quinzè salm, durant el qual restava només el

ciri blanc, aquest era amagat darrera de l'altar, la mainada feia els "fasos", els quals consistien a repicar amb tota la fúria els bancs, els confessionaris i tot allò que podia produir un bon terrabastall en ésser colpejat amb maces de fusta. La finalitat d'aquest soroll era simular el desordre i la confusió que va regnar llavors de la mort de Jesús. Per evitar el perjudici del mobiliari parroquial, es va establir el costum de posar al pati o vora el cancell una biga o tauló de fusta, per tal de poder-s'hi esbravar.

Els Esclops d'en Pau és una tradició que se celebra al capvespre del Dijous Sant. Donat que la quaresma era un període de prohibicions, i tenint en compte les tradicions esmentades, els vilatans, com a pretext probablement, varen instaurar, ben avançat el segle passat, aquest joc.

Des de l'any 1930 al 1983, aquesta tradició, no gaire ben vista en temps del general Franco per la seva part lúdica, era reservada als més grans i se celebrava a la cantina de can Pagès. De llavors ençà el joc es realitza a la plaça del poble, amb tacs de fusta, anomenats esclops, que

juntament amb les enlairades de porró i seguint unes alegres tonades, fan trincar, tots alhora i seguint la música, els tacs de fusta damunt la taula.

Perdre el compàs, significa, picar-se els dits i posar una moneda al centre de la taula. Aquests diners serveixen per a omplir el porró de vi, que alleugera el dolor i alegra la vetllada.

Una de les estrofes, cantades, fa així:

*Els esclops d'en Pau fangaven,
Sant Joan li va al davant,
Sant Pere li va al darrera
amb el flabiol sonant.*

*Els esclops d'en Pau fangaven,
Sant Joan triava el gram,
Sant Pere li va al darrera
i amb el trip i tripi-trap.*

*A Tarragona piquen pedra,
a Cardona piquen sal,
la fortuna de les dones
és a sota el davantal.*

*La gent s'aboca a les
taules per a
participar i viure
de prop les picades
de dits.*



JOSEP CARNER i PUIG-ORIOI
(Barcelona 1884-Brusel·les 1970)

Llicenciat en dret i filosofia i lletres. Als dotze anys va publicar els seus primers escrits a “L’Aureneta”. Va dirigir diverses revistes i va ser membre de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans. Col·laborador d’en Pompeu Fabra en l’obra normativa i d’enriquiment de la llengua. Partidari de Prat de la Riba, va influir en la creació d’Acció Catalana l’any 1922. Va exercir la carrera diplomàtica a diversos estats d’Europa i d’Amèrica i va ésser membre de la Generalitat, en l’exili, entre els anys 1945 i 1947. Juntament amb Marià Manent, Carles Riba i Agustí Duran i Sanpere varen constituir, al voltant d’en Jaume Bofill i Mates, un dels grups poètics i cívics amb més empenta de l’època. Les llargues estades a Viladrau van fer del mas Rusquelles un rendible cau d’intel·lectuals entorn d’en Guerau de Liost.

FELIP GRAUGÈS i CAMPRODON
(Santa Maria de l’Estany 1889- 1973)
Va obtenir la “Viola” als Jocs Florals de Barcelona l’any 1931, “L’Englantina” l’any 1935 i “La Flor Natural” l’any 1936 amb la seva millor obra “Geòrgica Tardoral”.

La distinció de mestre en Gai Saber és més meritòria si tenim en compte la seva falta d’estudis. La seva professió, ferrer, ens la recorda Marià Manent quan d’ell diu: “Gràcies a la seva tenacitat admirable va aconseguir forjar la paraula viva i guspirejant”. Llaços familiars el van posar en contacte amb Viladrau, on una gran amistat el va unir a Jaume Bofill i Mates en els darrers anys d’aquest gran poeta.

AGUSTÍ DURAN i SANPERE
(Cervera 1887-Barcelona 1975)

Reconegut historiador, arxiver i arqueòleg. Llicenciat en lletres a Barcelona i doctorat en dret a Madrid. L’any 1912, va col·laborar en la constitució del Servei d’Investigacions Arqueològiques de l’Institut d’Estudis Catalans i el 1917 es va incorporar a l’arxiu municipal de Barcelona. Va ser el primer director del Centre d’Estudis Etnogràfics Peninsular, membre de l’Acadèmia de les Bones Lletres i president de l’Institut d’Estudis Catalans i de l’Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi. Al capdavant del Servei de Protecció d’Arxius, creat per la Generalitat, va emprendre el salvament dels arxius històrics catalans, repartint-los en diferents masos de Viladrau i protegint-los de l’espoli i destrucció durant la guerra civil. Va formar part del grup intel·lectual de Rusquelles.

CARLES RIBA i BRACONS
(Barcelona 1893- 1959)

Escriptor i humanista doctorat en dret. Professor de la Universitat Autònoma de Barcelona i vice-president de la Institució de les Lletres Catalanes. Compromès amb la República es va exiliar a França. Va ser director de la Fundació Bernat Metge. Inscrit en l’àmbit cultural del noucentisme va ser el creador d’una escola de poesia i de crítica seguida per molts dels seus contemporanis. Va promoure la formació del grup poètic que es va establir a Viladrau abans i durant la guerra civil.

MARIÀ MANENT i CISA
(Barcelona 1898-1989)

Va estudiar comerç i idiomes. A l’editorial Poliglota va començar els seus primers treballs i des dels anys quaranta va



*Marià Manent
i Cisa*

dirigir l'editorial Joventut. Col·laborador a "La Publicitat", "La Revista" i "La Veu de Catalunya" i va intervenir en la major part de les activitats poètiques catalanes. Notable escriptor, traductor i crític de poesia, que l'any 1967 se li va atorgar La Lletra d'Or per la seva obra *Més interpretacions de la lírica Xinesa*. Les seves creacions poètiques són de les més sensibles, homogènies i cultivades de la literatura catalana del segle XX. Durant les seves estades a Viladrau va escriure *Montserrat*, *Zodiàc d'un paisatge* i *El vel de Maïa*. Per aquesta última obra escrita durant la guerra civil, se li va atorgar el premi Josep Pla de l'any 1974.

ENRIC LARREULA I VIDAL (Barcelona 1941)

Llicenciat en filologia catalana. Ha escrit més de sis llibres per a l'aprenentatge del català i una trentena de contes per a infants. Un recull d'impressions rebudes en una estada a Viladrau l'any 1970, el portà a publicar *Darrera nostre un riu de flors trencades*, Editorial Pòrtic (1982).



*Enric Larreula i
Vidal*

ERNEST TORRA I DURAN (Barcelona)

Des de l'any 1932, quan el seu pare va comprar una casa a Viladrau que pertanyia a la família Espriu, aquest industrial del tèxtil de Sabadell ha anat freqüentant aquestes contrades. Ha publicat obres de versos com "La rosa arrancada". "Directament o indirecta...", esplèndids sonets que transporten el lector a un coneixement i un millor lligam afectiu amb aquest entorn. Contertuli de la Cova del Drac dins del col·lectiu "Poesia Viva", membre d'altres reunions literàries esteses arreu de Catalunya i membre del seminari d'investigació poètica que dirigeix en Josep Colet i Giralt.



*Ernest Torra i
Duran*

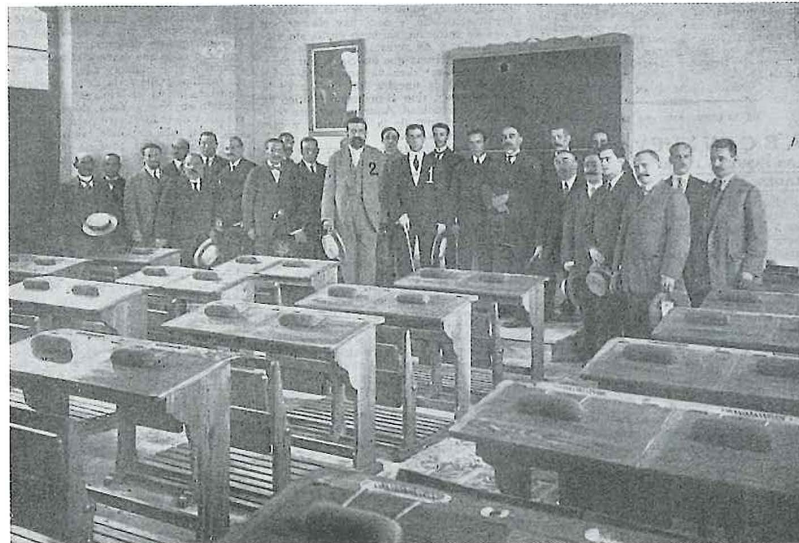
ESCOLES I ENSENYAMENT

15

44

L ESCOLA PÚBLICA
El setembre de 1916 s'inaugurà l'escola pública de Viladrau en el mateix local que ocupa actualment. El local va ser dissenyat per l'arquitecte Lluís Planes i Calvet, de Barcelona, que albergà al mateix edifici les escoles i l'Ajuntament. Anteriorment, l'escola pública, dedicada exclusivament a nens, era situada en el primer pis de l'antiga casa del Comú (carrer Pare Claret, en l'edifici on hi ha avui la Merceria Font). També, abans de la seva ubicació actual, foren situades als baixos del número 5 del carrer de St. Segimon a l'edifici anomenat el Patronat.

L'any 1991, l'escola va ésser



Inauguració de l'Escola Pública (1916), amb l'assistència del governador de la província (1) i el rector de la Universitat de Barcelona (2).

batejada amb el nom de Col·legi Públic "Els Castanyers". Actualment són quatre els mestres que hi treballen amb quatre classes dividides segons els cicles escolars.

LES GERMANES DOMINQUES

Les germanes dominiques de l'Anunciata del pare Coll, varen arribar a Viladrau el 13 de juliol de 1860. Des d'aleshores han col·laborat sempre en activitats socials, assistencials i sobretot educatives.

L'any 1884 va arribar a Viladrau la germana Flora Oliveres, que ben aviat es convertí en la mestra de l'escola pública, tasca que desenvolupà fins a

l'any 1928. Des d'aleshores i fins a l'any 1984 les germanes dominiques han impartit cursos d'ensenyament primari i de comerç. A partir d'aquesta data fins a l'actualitat desenvolupen tasques d'educadores dels cursos de pre-escolar i alguns cursos de mecanografia. És a dir, més de cent anys de treball educatiu en el poble. La germana Josefa ens ho recorda amb simpatia: "tots els nens del poble passen per la nostra escola".

Des de l'any 1974 tenen el "Refugi", edificació adjunta al convent que s'utilitza per a

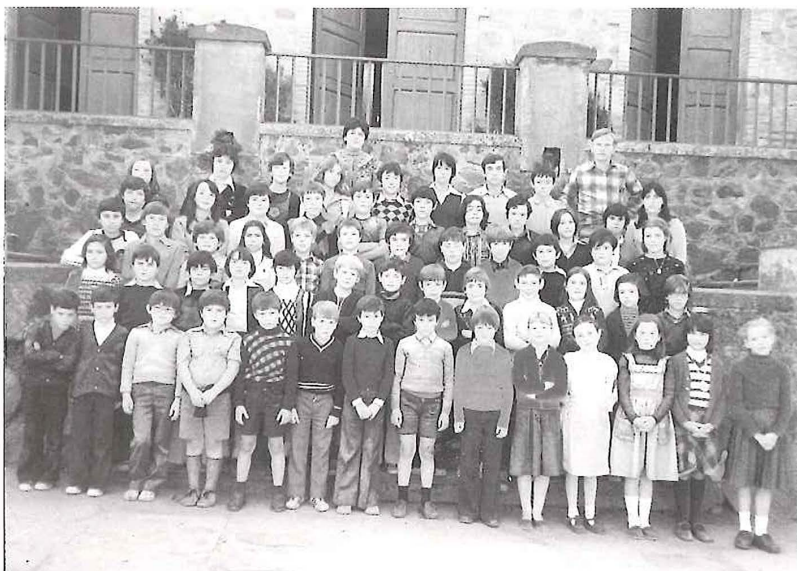
fer-hi colònies i trobades. L'edificació reuneix bones condicions, alhora que disposa d'una meravellosa vista al massís del Montseny. La casa de Viladrau ha estat sempre, pel seu emplaçament, un lloc de rehabilitació, repòs i meditació per a les germanes de la congregació.

ALTRES CENTRES EDUCATIUS

Des de l'any 1962, l'internat de noies Santa Marta, al barri de les Farigoles i l'internat de nois Sant Antoni al número 5 de la Plaça Major inaugurat l'estiu de 1964, realitzaren durant uns 15 anys en el període estiuenc tasques educatives de recuperació d'assignatures del que llavors s'anomenava batxillerat elemental (alumnes de 10 a 14 anys). Els alumnes provenien d'escoles, principalment, de Barcelona.

L'any 1979, el centre Santa Marta es convertí en casa de colònies destinada a fomentar, als estius, el temps d'oci.

L'any 1986 es crea el "Centre d'Educació Ambiental Santa Marta" que des d'aleshores es dedica a realitzar activitats educatives medi ambientals. Aquest equipament és membre del Consell de Centres de la Societat Catalana d'Educació Ambiental des de la seva creació.



Grup d'escolars de l'Escola Pública, curs 1978/79

Grup de l'escola de les Germanes Dominiques.



LLOC DE TROBADA I D'ESTIUEIG

16



Festa estiuenca al porxo de l'Hostal de la Glòria cap als anys seixanta.

46

Des de principi de segle, Viladrau ha estat lloc privilegiat d'estiueig. Ja el Dr. Ariet escrivia l'any 1931 que "Viladrau és preferit, com així ho testimonien aquells que hi passen una i altra temporada i aquells que en gaudeixen dels beneficis ulteriors". Un estiueig que té els seus orígens en els inicis d'aquest segle. Una anècdota rememora aquells moments, quan s'explica que en Ramon Bofill, dentista de professió, va arribar al poble per passar-hi un cap de setmana, però les instal·lacions d'hostalatge existents no li ho varen permetre. Va ser en aquell moment que digué "D'aquí en endavant, procuraré que mai més no em falti acolliment", i es convertí en un

dels promotors de la construcció de l'Hotel Bofill, edifici emblemàtic construït l'any 1900.

L'Hotel Bofill es va convertir, pels volts de l'any 1912, en un centre de reunió social, iniciant-se en la seva terrassa els coneguts sopars a l'americana. L'hotel actualment és regentat per en Ramon Pagès i Emília Puig. És un establiment d'obligada visita pels passejants d'aquest vessant del Montseny.

De llavors ençà, gràcies a tots els condicionants de l'entorn, s'ha anat creant un estiueig de caire familiar. El Dr. Ariet comentava l'any 1931 alguns d'aquests aspectes particulars: "compta després amb un casino que és el lloc de reunió de la

Colònia, en el qual se celebren una pila de festes endegades pels estiuejants de bon humor".

El primer club o casino es trobava al c/ Sant Marçal. Però les festes socials estiuenques, sobretot les revetlles, se celebraven a l'Hostal de la Glòria.

L'Hostal fou creat pels volts de l'any 1925 al lloc on hi havia can Jep Sabaté, cal Misèries i ca la Coloma. L'ànima i promotora fou la Maria Formatjé, que en tocar-li una pesseta a la loteria i amb l'ajuda d'en Lluís Bellvehí iniciaren amb empena l'Hostal de la Glòria que, sens dubte, té un lloc en la història d'aquest poble.

Les revetlles i festes socials, dels estiuejants, se celebraven al porxo d'entrada, a l'aire lliure, fins a l'any 1940. Un porxo amb troncs d'acàcia i sostre de bruc es construï al damunt del garatge i fou el lloc de les festes fins a l'any 1962, en què s'hi construï, en el mateix lloc, l'actual menjador on es deuen haver fet, i encara es fan, els àpats de noces del vuitanta per cent dels casaments del poble. Regentat actualment per Eudald Formatjé i Montserrat Baucells, s'ha convertit en un lloc còmode i familiar, amb una cuina i ambient molt agradables. Hom recorda que en les nits d'estiu dels anys cinquanta, veïns del poble anaven a la font d'en Miquel per aprofitar les melodies que des de l'Hostal s'escoltaven i ballar a la llum dels estels.

Va ser pels inicis de l'any 1956, que un grup d'estiuejants emprenedors, A. Boeufve, P. Permanyer, V. Isamat i J. Garcia, amb la col·laboració dels viladrauencs, iniciaven el "Club Viladrau", amb uns 90 socis. Un any més tard, naixia la seu social al passeig de les Farigoles. Actualment, el Club compta amb uns quatre-cents socis que a més dels locals de la seu social, disposa d'una pista polisportiva, una de tennis i una piscina inaugurada l'any 1968. En els seus inicis només estava obert als estius, però la mobilitat que han donat els cotxes i les ganes de gaudir d'un paratge com el de Viladrau i els seus voltants, en els caps de setmana, ha fet que, des l'any 1970, sigui una instal·lació oberta tot l'any.



En Ramon Pagès i la Maria Formatjé, promotors i hostalers de l'estiueig a l'Hotel Bofill i l'Hostal de la Glòria, respectivament.

47



Existeixen al nucli urbà tres hotels-restaurants que també han configurat part de la història del poble: la Masia del Montseny (Passeig de la Pietat) oberta solament a l'estiu; la Fonda la Moderna (c/ Pare Claret) amb receptes de cuina que configuren part de les mostres osonenques i can Quim (restaurant Arxé al c/ Pare Claret) en el qual des de l'any 1973 s'organitza el tradicional dinar del senglar.

La colònia d'estiuejants en una revetlla a l'Hostal de la Glòria

ELS PRIMERS TURISTES

17

48

Viladrau és i ha estat un punt important d'estiueig per la seva situació i per les seves condicions climàtiques. El visitant pot emprendre variades excursions, als diferents indrets del vessant muntanyenc o escollir anar a fonts properes o apartades, pot visitar paratges diversos, rics en vegetació i fauna, pot gaudir de les seves tradicions o de la seva vida social.

Fou, evidentment, la muntanya qui va catalitzar l'entusiasme dels primers excursionistes que, contribuïren decisivament a la promoció turístico-excursionista i a l'adopció de Viladrau com a centre d'estiueig. Des dels inicis de segle, aquesta localitat ha estat un dels

punts de partida per a pujar als cims del massís del Montseny. Fins a mitjan segle, un grup de traginers, amb mules, es feien els caps de setmana el sobresou. Alguns d'aquests ciceroes del Montseny eren els de can Rossell, els de ca la Paula, els de can Balen, els de can Petit Genic



i els de can Aman, que posaven a disposició dels viatgers amants de la natura —per 85 pessetes el servei de la mula i per 40 pessetes més l'ajut del jornal·ler (1950)—, unes boniques passejades i excursions guiades al lloc d'interès de cadascun dels usuaris.

Els animals portaven el menjar i l'avitallament amb sàrries. Els viatgers, en casos extraordinaris, podien pujar

Quan a principi de segle es van posar de moda els esports de neu, aquesta població va recollir també nous visitants.



Una altra manera de trepitjar el Montseny: a cavall de les mules. Turistes en un moment de descans a coll Pregon

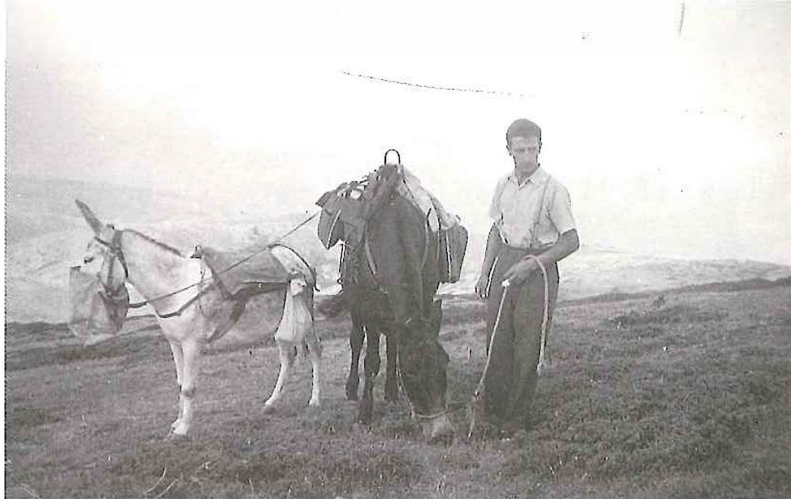
damunt les mules, però els guies mai no hi pujaven. Eren homes que coneixien molt bé el terreny i realitzaven explicacions de veritables torsi-manys.

Els usuaris habituals d'aquests serveis acostumaven a ser famílies benestants de Barcelona, com els Par, Bofill del mas Noguera, la Vila, Giralt... que, moltes vegades, portaven també els seus convidats. El violinista Xavier Turull, el governador de Barcelona, entre altres, van ser alguns dels entusiastes excursionistes d'aquestes contrades.

Una d'aquestes excursions-travesses pel Montseny va servir per a redactar i confrontar planells cartogràfics del massís. Moltes d'aquestes travesses feien el recorregut de Sant Segimon, Matagalls, dormir a Sant Marçal i per un camí (corriol) fins a Santa Fe del Montseny, però l'excursió més freqüentada era fins a la creu de Matagalls.

Algunes d'aquestes mules, com l'anomenada Garibaldi, l'utilitzà un comitè antifeixista, en temps de guerra, per a transportar les campanes de Sant Segimon i la de l'Erola, amb l'excusa de, fondre-les i fer-ne municions.

La muntanya a voltes cobra tributs. Dos excursionistes morts per congelació vora el torrent de rentadors, l'any 1940.

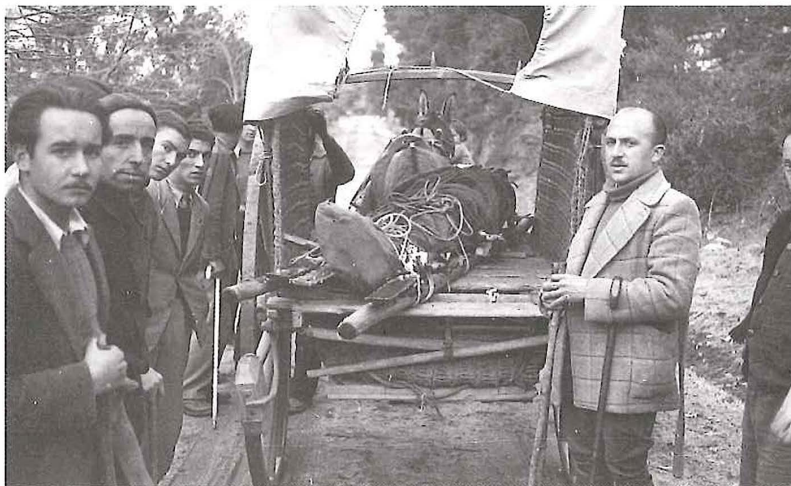


En Valentí Blancafort, deixant reposar els animals. Els estiuejants aprofitaven l'aturada per a estirar les cames.

Cal destacar també l'interès científic d'aquestes contrades que ha afavorit la presència d'estudiosos de diferents branques que han compatibilitzat els seus estudis amb el descobriment de la riquesa naturalística amb les seves passejades. Aquests pioners han creat, amb el pas del temps, el cultiu de nous i variats estudis, convertint el Montseny en el

paratge natural amb més títols publicats per metre quadrat. Des de fa tres anys se celebren anualment unes Trobades d'Estudiosos del Montseny, que recullen tota aquesta tradició i acullen moltes d'aquestes iniciatives.

49



JAUME BOFILL i SALARICH

Va ser un personatge destacat en el període dels segles XVIII i XIX. El seu pare el va introduir en el món de les plantes remeieres i assolí la dignitat de boticari de la corona de Ferran VII. Estudiós de la flora del Montseny i gran investigador de les seves propietats remeieres, era conegut popularment com l'herbolari. Les seves plantes medicinals eren venudes a totes les farmàcies del país i de les colònies espanyoles. El seu avi es va establir a Viladrau l'any 1751. De la seva nissaga, en sortiren personatges capitals per a la història viladrauena.

ANTONI CLARET i CLARÀ. Sant Antoni M. Claret (Sallent 1807 - Fontfreda, França 1870).

El pare Claret va arribar a Viladrau l'any 1840 com a vicari o ajudant del rector. Missioner incansable, cada dia visitava els malalts i atès que era temps de guerra i mancaven metges, va tenir cura tant de la salut espiritual com corporal, ja procurant-se llibres de medicina, ja estudiant les plantes remeieres.

Va coronar amb una creu el cim del Matagalls i hom creu que va fer a Viladrau el seu primer miracle. El dia abans de la seva marxa (22-1-1841) va calar-se foc al mas Noguier. Un vent fortíssim feia inútils els esforços dels vilatans; va ser llavors que el pare Claret va beneir l'aigua i pràcticament es va apagar el foc. Va ésser canonitzat el 7 de maig de 1950.

ANTONI ARIET i BARBERÍS (Seva 1872-Viladrau 1951)

Metge del poble durant quaranta-cinc anys i alcalde durant catorze anys. Home afable, piadós i molt servicial, qualitats que li feren guanyar l'estima de tothom. Gran català i amant de la literatura, va escriure la primera i més important obra sobre Viladrau: "Topografia mèdica de Viladrau", un curiós llibre amb un interessant estudi sociològic, mentre n'era el metge titular.

Obra premiada per la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de 220 pàgines i editada l'any 1915.

RAMON D'ABADAL i DE VINYALS (Vic 1888 - Barcelona 1970)

Reconegut historiador i polític. Afiliat a la Lliga Regionalista, va ésser diputat provincial per Vic entre els anys 1917-1921. Va treballar pel consell de pedagogia i per l'escola d'agricultura de la Mancomunitat de Catalunya. Promotor d'Acció Catalana, va intervenir en el projecte de l'Estatut de Catalunya. La seva obra cabdal són els estudis sobre la Catalunya carolíngia. Ramon d'Abadal va residir llargues temporades a Viladrau i juntament amb d'altres intel·lectuals va furnir un grup important de pensadors.

MARCOS REDONDO i VALENCIA (Pozoblanco 1893-Barcelona 1976)

Reconegut baríton, amb un llarga i reeixida carrera de cantant, des de l'any 1919 fins a la seva darrera actuació el 1970. Va arribar a Viladrau, fent parada a Ca la Rita, l'any 1927. Encantat del lloc, es va fer construir una casa d'estil basc. La seva entranyable personalitat el va identificar ràpidament amb el poble i la seva gent, per la qual va cantar gratuïtament més d'una vegada per la festa major del 8 de setembre.

DELARMINA DÍAZ i DÍAZ. Germana Josefa (Sarrapio, Astúries 1911)

Als setze anys es va fer religiosa. El seu primer destí fou el poble asturià de La Felguera i l'any 1932 va ser traslladada per primera vegada a Viladrau, l'any 1934 l'enviaren durant dos anys al poble de Borgonyà, però la recollida de signatures i la insistència de les institucions del poble, obligaren el retorn de la benivolguda germana al poble. Fet que es repetí l'any 1967, que va ser destinada a la ciutat de Girona, però just un any més tard tornava per a quedar-s'hi fins a l'actualitat.

El doctor Ariet li va ensenyar a posar injeccions, feina que va fer fins que el poble va disposar de consultori mèdic. La seva companyia i ajuda en moments difícils a qualsevol família del poble l'ha feta una persona estimada i arrelada a la vida

quotidiana. L'any 1979, en una celebració familiar, i com a recordatori de les noces d'or de vida religiosa, el poble li va dedicar una restaurada font a l'inici del c/ Rectoria.

JAUME VENTURA i TORT (L'Hospitalet del Llobregat 1912-1985)

Famós compositor i distingit autor de sardanes i sarsueles com *Cançó de guerra de l'Empordà*. Va estrenar al Gran Teatre del Liceu, l'any 1975, l'òpera *Rondalla d'esparvers*, basada en l'obra teatral homònima de Josep M. de Sagarra. En les seves visites a Viladrau va crear per a l'Agrupació Sardanista l'Oreneta, la sardana *Lloats avis de Viladrau* i una altra per a tot el poble amb el nom de *Sant Martí de Viladrau*.

SALVADOR MILLET i BEL (Viladrau 1912)

Eminent economista, diplomat per la Institució d'Estudis Econòmics de la Generalitat. Va ser deixeble a Berlín, de Wilhelm Röpke. Ingressà a les Joventuts de la Lliga i s'associà amb Francesc Cambó l'any 1934. En tornar de l'exili va dirigir l'editorial Alpha entre els anys 1947-1956. Va ser secretari general de la Caixa de Pensions, i més tard vice-president, actualment és president honorari. També és president de l'Associació d'Amics del Montseny.

Adscrit a l'escola d'economia, ha estat premiat per l'Institut d'Estudis Catalans. President de l'Institut d'Estudis Europeus, ha estat un dels promotors de l'acostament als models neocapitalistes i democràtics d'Europa.

ALÍCIA DE LARROCHA i DE LA CALLE (Barcelona 1923)

Famosa concertista de piano, deixeble de Frank Marshall. A partir de 1940, una brillant carrera la va portar a actuar habitualment a la ciutat de Nova York. L'any 1956 va fundar juntament amb el violoncel·lista Gaspar Cassadó un dels duos de més èxit. És professora del curs internacional de música de Santiago de Compostel·la i ha rebut quasi totes

les distincions: Gran premi de l'Acadèmia Charles Gros de París, un premi Grammy d'interpretació, la medalla d'Or al mèrit artístic de l'Ajuntament de Barcelona, Medalla d'Or de les Belles Arts de mans dels Reis d'Espanya i la Medalla d'Or de la Generalitat l'any 1984. Durant els anys 1977-1980 va realitzar més de 300 concerts arreu del món. Emparentada amb la família Torra, va descobrir Viladrau com un lloc de descans i també de preparació dels seus concerts.

ANTONI PLADEVALL I FONT (Taradell 1934)

Sacerdot, historiador, ex-director general del patrimoni artístic de la Generalitat de Catalunya, i ara cap de secció d'inventari del patrimoni arquitectònic. És autor de moltes obres i treballs sobre la història monàstica, art i història del romànic, monografies generals i locals. És l'investigador més rellevant de la història de Viladrau. Els seus encertats i seriosos estudis han desvetllat molts dels enigmes d'aquestes contrades.

*Germana Josefa
acompanyada per
l'alcalde Pere
Bellvehí, el dia de la
inauguració de la font*



PATRIMONI ACTUAL

18



*La casa d'en Vicenç
Isamat en la segona
època de Duran i
Reynals*

52

L' anàlisi de l'evolució de la població mostra un índex decreixent, malgrat que en els últims temps aquesta ha experimentat un petit augment. Aquesta pèrdua de població, en termes absoluts, s'ha de considerar conjuntament amb l'evolució experimentada per l'estructura productiva, en el cas de Viladrau, fortament lligada a l'estiueig i a la segona residència. En els darrers anys, i molt especialment la dècada dels vuitanta, ha permès establir amb empenta el sector de la construcció.

Aquests darrers anys han estat marcats per un increment d'obres menors, alhora que per una davallada en les llicències

d'obres majors. La relació habitatge-habitants demostra que només una tercera part dels habitatges existents són residència de famílies que viuen al poble.

Viladrau s'ha convertit en un centre turístic de segona residència molt important. Aquest fet ha comportat les actuacions d'arquitectes



reconeguts amb obres característiques que han enriquit el patrimoni arquitectònic del municipi, creant una història arquitectònica peculiar, sobretot en aquest segle.

Bona part de la casa principal de la família Torra, al passeig Ramon Bofill, fou projectada per Puig i Cadafalch.

*Can Torra.
Importants
ampliacions han
modificat el projecte
original de Puig i
Cadafalch.*

En aquesta casa hi passa els estius la reconeguda pianista Alícia de Larrocha.

Hem de destacar els projectes de l'arquitecte Raimon Duran i Reynals (1895-1966). Noucentista, mesurat i sòlid, amb un estil tenyit d'italianisme brunelleschià que no va trobar el context socio-polític adequat. El vestíbul de l'estació de França, el Palau de les "Arts Gràfiques" de l'Exposició Universal de 1929 (juntament amb Pelai Martínez), la restauració de la Sala Capitular del Monestir de Poblet i el Monestir de Sant Joan de les Abadesses són algunes de les seves obres més importants.

Duran i Reynals va deixar una mostra de la seva obra a Viladrau, amb les construccions de can Soliguer, la Soleia, la casa número 13 del carrer



Can Soliguer projectada en la primera època de Duran i Reynals.

Rectoria i la que fou una de les seves últimes obres: la casa d'en Vicenç Isamat, que no va poder veure acabada.

Deixebles d'aquest reconegut arquitecte, Lloret, Planas, Grau... varen deixar obres emblemàtiques com les cases de can Gat, Par, Coll, Busquets, can Giral i l'edifici número 5 de la plaça Major.



La Soleia, un canvi radical en l'arquitecte Duran i Reynals.

De construcció colonialista, molt atípic a aquestes contrades, podem trobar la casa de "Can Polo". La família va portar de l'illa de Cuba els dibuixos de la casa que allí tenien, per reproduir-la al terreny que tenien al pla de Montfalcó.

L'estudi d'arquitectura Coderch de Setmenat ha realitzat més recentment el pavelló de Masmiquel i la casa Riera enclavada en un lloc privilegiat,



La casa Riera. Projectada per l'estudi Coderch de Setmenat

a la falda oest del turó dels Sis Avets.

L'indret ho exigeix i per això, han proliferat els projectes d'ajardinament. Entre altres s'ha de mencionar l'arquitecte Lluís Bosch, que amb l'ajuda dels qualificats professionals que hi ha en aquestes contrades, fan dels jardins veritables joies naturals.

Can Polo també conegut pel nom de Castell de la Berruga



LES CARMELLES

19



*Mn. Anton amb el cor
de la parròquia a
mitjan segle.*

54

Va ser a mitjan segle, entre els anys 1946 i 1951, que Mn. Cuatrecases, com a director i un grup de gairebé una trentena de cantaires iniciaven la història de les caramelles a Viladrau. Amb un corn, que els anunciava, visitaven totes les cases, encara que fossin a pagès. Moltes vegades els cantaires allargaven les seves cantades fins ben entrada la nit. Cantaven entre altres: *Matí matinet, Vall de la Verneda, Sota el bell roure*, etc... Molts d'aquests cantaires formaven també el cor de la parròquia d'aquells anys.

Després d'uns anys de poc moviment cantaire, en Josep

Farrerons i Roura, en "Pep", taral·lejava cançons, mentre treballava a l'hort de can Pol, i en Lluís Peipoch li va comentar: El poble està molt ensopit... què et sembla si... I amb molta il·lusió, el diumenge de Pasqua de 1963, en Pep i una dotzena de cantaires varen sortir a la plaça Major, després de la missa de migdia, quan quatre petards anunciaren l'inici de la cantada.

Entre altres, el repertori era:
Ja n'ha arribat la Pasqua
El saltirà de la cardina
L'Empordà
La sardana de les monges
Voldria casar-me
Cançó de les mentides
Poti-poti final

Al matí es cantava a la plaça i en algunes torres d'estiuieg. Era visita obligada la casa del baríton Marcos Redondo i Valencia, que per la seva feina li agradava i agràia molt la visita de la colla caramellaire. A la tarda, a les fondes i hotels delectaven les orelles dels visitants d'aquest racó de Montseny.

L'Amand Barfull, caixer de la colla, portava una cistella penjada al coll, per guardar-hi les propines. La resta del grup portava una altre cistella per posar-hi els ous que els donava la gent. En arribar la primavera, els cèntims recollits, servien

per a organitzar una excursió, coneguda com a passejada. Les passejades, molt esperades per tothom, servien majoritàriament per a visitar pobles de la costa. Per a molts viladrauencs, va ser la primera vegada que pogueren veure el mar. En Pep ens recorda: “hem voltat tota la costa, d’Arenys a Port Bou”. A cadascuna de les passejades hi havia una petita sorpresa per a tots els cantaires i un tros de coca per a tots els viatgers. La primera, a Blanes, amb un autocar de trenta places i conduït per l’Andreu Bosch, tenia un pressupost total d’unes 1400 ptes. Els pares dels cantaires ho tenien de franc i els

acompanyants pagaven 50 ptes. Si l’autocar no s’acabava d’omplir, a en Pep li tocava de gratar-se la butxaca. —Però mai li ha sabut greu— replica la Maria, esposa del mestre de les caramelles.

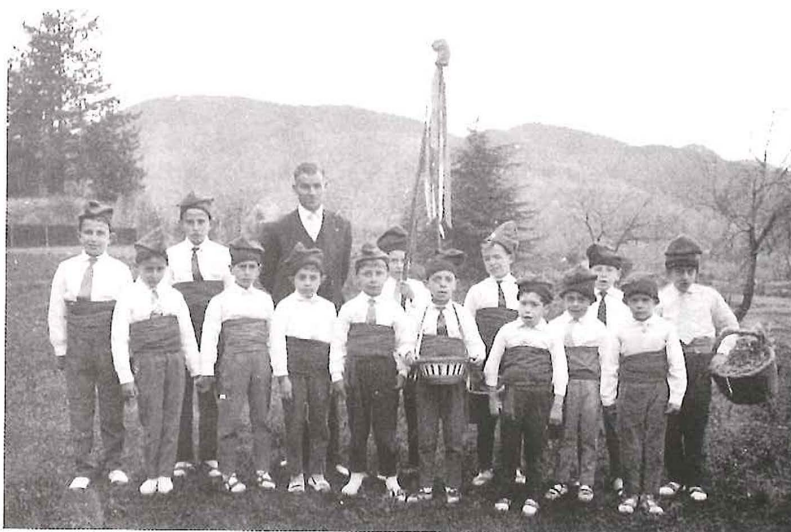
Per a poder fer l’ensenya de la colla, que encara es guarda, en Pep demanà al recader Salvador Codina que busqués una bandera catalana a Barcelona; però ni en Codina ni en Pep a Vic la varen trobar. Varen haver de fer-la amb retalls d’una bandera espanyola.

Les nits fredes, a la vora del foc de can Pol, i la bona traça

del mestre varen ser els ingredients per a aplegar a una vintena de cantaires l’últim any (1970). No va ser fins als anys 1982-83 que per iniciativa de l’Antoni Garriga, sota l’auspici de l’Agrupació Sardanista l’Oreneta i amb l’ajut d’en Pep Farrerons, va haver-hi una nova represa de les caramelles, amb molta participació. Fins i tot varen assistir a la trobada de caramelles que anualment se celebra al poble de Sant Julià de Vilatorrada. Malauradament fou una tímida iniciativa que no va tenir continuïtat.

En Josep Farrerons, en Pep, amb el seu primer grup de caramelles l’any 1963.

L’última colla de caramellaires, anys 1982-83.



EL F. C. VILADRAU

20



*Temporada 90-91.
Desplaçament al
camp del Balenyà.*

56

Les primeres dades situen el futbol a Viladrau l'any 1912, però com a F.C. Viladrau té els seus inicis l'any 1949, amb l'arribada del defensa central internacional Parra del R.C.D. Espanyol a Viladrau, per a fer-hi una cura de repòs. Aquest fet va precipitar els esdeveniments. Va ser en aquest moment quan s'instal·là el camp de futbol al carrer Arbúcies, al costat de la centraleta telefònica, substituint els dos camps, en molt mal estat, que hi havia al pla de Montfalcó.

El diumenge 10 d'abril de 1949, es disputà el primer partit al camp nou. Era el partit de tornada contra el C.D.

Hilarense. El resultat va ser de F.C. Viladrau 6 - C.D. Hilarense 5, amb gols de Blancafort, Rabat, Arxé II, Basset (2) i un de l'equip rival, en pròpia porta.

Un dels primers equips del F.C. Viladrau d'aquella època, estava format per: Serra, Soler, Pagespetit, Arumí II, Arxé I, Pagés III, Palou II, Rabat, Blancafort, Basset i Arxé II.

L'any 1954 es proclamà campió regional d'aficionats. Alguns dels jugadors del club com Basset, Arqué (62 partits jugats amb el Viladrau), Armengou, Rabat i Blancafort anaren a jugar a equips de categories superiors. Probablement aquest fet, i la

dura sanció que la Federació va imposar al Club, pels fets del partit a Santa M. de Corcó, precipitaren que el F.C. Viladrau abandonés la competició després de set anys. El dia 22 de maig de 1956, el F.C. Viladrau va anar a Santa Maria de Corcó per jugar la IV jornada del campionat de primavera. Als 15 minuts el resultat era de 3 - 0, i en el descans el marcador senyalava un 3-1. Només iniciar-se la segona meitat, tota la plantilla se solidaritzà en contra de l'expulsió de l'Àngel Rabat i varen decidir sortir del camp. Després de moltes discussions es va permetre que

tornés l'Àngel al camp. Tothom veia el partit resolt a favor del Corcó, però al final del temps reglamentari, en el marcador hi havia un increïble 3-6. Un ball de bastons i una dura sanció de la Federació varen acabar amb aquesta època que ha deixat, però, molt bon regust a tots els afeccionats.

Tot i que la pràctica esportiva del futbol a Viladrau té una història molt anterior, la fundació del F.C. Viladrau estatutàriament, va ser l'agost de 1973. Una afecció molt entusiasta va originar la presentació de dues candidatures, amb la intenció de tornar a revivre el futbol. De les eleccions, sortí elegida la primera junta formada per: Jacint Blancafort, Àngel Rabat, Lluís Coma, Joan Tordera, Joan Serra, Joaquím Farrerons i Santiago Solé.

La primera temporada es va jugar al camp de futbol del poble d'Espinelves, i l'any 1974, essent alcalde en Pere Bellvehí, s'inaugurava l'actual camp de futbol al "bosc d'en Novell", al costat de la font Nova. En aquesta nova etapa el club assolí uns 310 socis i en aquest mateix període és

Els primers equips del F.C. Viladrau.

començava un treball de planter, amb la creació d'un equip infantil. Els equips inferiors, alevins i infantils eren entrenats regularment per l'Antoni Roquet i Ribas entre altres.

L'any 1987 surt el primer número del "Xut", full informatiu del club; un any més tard s'inaugura la tribuna i en Ramon Pagès escriu l'himne del Club, essent president d'aquesta època l'Eudald Formatjé i Clos.

Una temporada especialment infausta fou la de 1988/89. Varen morir en

accident a la riera de Sant Segimon dos dels jugadors de l'equip, els germans Pere i Jordi Blancafort. Un altre jugador, l'Esteve González, quedà greument ferit en ensorrar-se un mur al Club Tennis Vic, damunt del seu cotxe. Una sanció d'onze partits per en Joan Roquet i Ribas, la marxa d'algun jugador a equips de categoria superior, la negativa dels àrbitres a pitar al F.C. Viladrau... Amb tot, però, plantilla i afeccionats, van fer pinya i l'equip continuà. Com a cloenda i comiat de la junta directiva, l'any 1991, el club organitzà un viatge a Mallorca.



EL MOTOR

21



Antoni Zanini a la sortida del Ral·li Montseny-Guilleries, l'any 1978.

58

No és gens estrany que amb les característiques topogràfiques i orogràfiques que té aquest indret del Montseny, sigui un lloc privilegiat per a fer-hi competicions de motor.

La història del motor a Viladrau té els seus inicis en una de les primeres voltes a Catalunya l'any 1916. Una cursa mixta de motos i cotxes que va tenir un control en aquesta població. De llavors ençà són moltes i diverses les proves de motor que s'han celebrat.

El ral·li "Quatre Capitals", organitzat des de l'any 1945 fins al 1956, efectuava una parada a ca la Rita per celebrar un àpat de germanor, amb botifarra i

mongetes que restituïa l'esforç i afavoria l'esportivitat. No és gens estrany que aquest ambient portés una afecció creixent que es manté, avui dia, més viva que mai.

El 26 de novembre de 1961, un veí de Viladrau, J. Sirera Pladevall, guanyava el ral·li motociclista de tardor.

Els germans Sirera, el 7 de juliol de 1963, foren els guanyadors de les 24 h. motociclistes Internacionals de Montjuïc amb "Montesa" i aconseguïen el rècord absolut de 2.353 quilòmetres amb una mitjana de 98,052 km/h.

També en la modalitat motociclista, s'ha de mencionar la prova del campionat

d'Espanya de tot terreny de l'any 1965 i el que fou el primer trial de l'Estat, segons la reglamentació actual, realitzat els anys 1969 i 1970.

En Miquel Arnau de Gelcen, participant en algunes de les anteriors curses, fou l'impulsor entusiasta d'una nova modalitat a l'Estat, la cursa tipus "crítèrium". Com a president de la comissió esportiva del RACC i persona molt vinculada al poble, membre de la junta directiva de la Federació Espanyola i de la comissió de ral·lis de la Federació Internacional FISA, va donar l'empenta definitiva a aquesta iniciativa. El primer crítèrium (cursa disputada en

forma de circuit, repetint els trams) Montseny- Guilleries, amb sortida i arribada a Viladrau, es disputà l'any 1970 i va ser la primera cursa d'aquestes característiques organitzada a l'Estat espanyol. El criteri Montseny-Guilleries es va celebrar fins a l'any 1986 (última edició). La direcció d'aquesta cursa es realitzava des del familiar i bonic hotel de l'Hostal de la Glòria, lloc de trobada de prohoms de la cultura i de l'esport.

En un altre ordre de coses, Viladrau ha estat lloc de pas de totes les 25 edicions del ral·li Osona, del Costa Brava i des de fa dos anys (1991 i 1992) del ral·li Catalunya, puntuable per al campionat del món.

Tots aquests esdeveniments esportius, no poden deixar indiferent els habitants d'aquesta població. Un reguitzell de persones han escrit el seu nom en la història del motor: Antoni Zanini, guanyador de sis edicions del Montseny-Guilleries, campió estatal en sis edicions i campió d'Europa de ral·lis l'any 1980; Amand Barfull, guanyador de les dues primeres edicions del ral·li Viladrau i del "Volant R.A.C.C." l'any 1981. Actualment és director esportiu del RACC i

Els primers parcs tancats, se situaven a l'antic camp de futbol al carrer d'Arbúcies.



L'Amand Barfull en una sortida del Ral·li Viladrau el març de 1977.

president de la comissió de ral·lis de la Federació Espanyola; Jaume Nogué, president del Reial Motor Club de Catalunya; i molts altres, que amb menys triomfs, però amb la mateixa afeció esportiva han participat en alguna cursa com: Angel Rabat, Joan Garcia, Josep Lluís

Rabat, J. Trias, Josep Rabat i Bas... No és gens estrany, doncs, que, fruit de tots aquests esdeveniments, hagi sorgit una associació del motor amb una empena envejable.



CONSISTORIS I ALCALDES

Anteriors
a l'1-1-1904
Jaume Bofill
A. Ariet
A. Palou
J. Colomer
J. Blancafort
B. Parereda
J. Serra

Del 5-3-1924
fins al 19-7-1928
A. Palou Parareda
J. Armengou
A. Palou
Fcsc. Busquets
J. Tordera
P. Llorà

Del 17-8-1933
fins al 1-2-1934
Junta Rectora

Del 6-1-1939
fins 1-3-1939
Junta
Provisional.

Del 8-1-1948
fins al 6-2-1949
A. Ariet
J. Bellvehí
J. Font
J. Barfull

Del 2-2-1964
fins al 9-2-1971
R. Arxé Surroca
P. Bellvehí
M. Serra
J. Soler
M. Salarich
J. Blancafort
J. Serra

Del 1-1-1904
fins a l'1-1-1909
Serafi Masvidal
A. Ariet Barberís
Fcsc. Fabregó Pou
I. Armengou Pradell
J. Puigdollers
B. Blanch Canals
A. Clos Busquets
R. Font Comerma

Del 19-7-1928
fins al 26-3-1930
A. Palou Salarich
P. Llorà Masso
R. Serra Oms
J. Armengou
Fcsc. Busquets
J. Tordera
Segimon Bayés
A. Grèvol

Del 1-2-1934
fins al 1 al 6-10-1936
Ll. Masvidal Villa.
A. Grèvol
A. Serra
Eduard Pla
Salvi Bellvehí
J. Armengou
J. Tordera
J. Font

Del 1-3-1939
fins al 30-3-1939
A. Ariet
J. Serra Muntal
J. Basset Paré
A. Barfull Tubau
J. Armengou Julià
J. Tordera Vilanova

Del 6-2-1949
fins al 19-1-1954
A. Palau Salarich
J. Bellvehí
J. Font
J. Barfull
J. Portet
J. Salarich

Del 9-2-1971
fins al 2-5-1972
R. Arxé Surroca
Àngel Rabat
I. Armengou
J. Masvidal
M. Salarich
A. Portet
R. Pagès

De l'1-7-1909
fins al 3-10-1923
A. Ariet Barberís
I. Armengou
Marià Vigas
Josep Muntal
J. Puigdollers
Fcsc. Ramírez
A. Clos Busquets

Del 26-3-1930
fins al 18-4-1931
L. Armengou
S. Masvidal
J. Masnou Trasserra
A. Ariet
A. Palou Salarich
A. Palou Pujol
J. Parareda Pla

Del 16-10-1936
fins al 12-1-1937
Joan Izal Bayés
M. Bastias Valero
Amadeu Grèvol
Agustí Creus
Pere Comajoan
Jaume Verdaguer
Josep Busquets

Del 30-3-1939
fins al 29-5-1942
Joan Serra Muntal
J. Basset
A. Barfull
J. Armengou
J. Tordera

Del 19-1-1954
fins al 2-2-1958
R. Arxé Surroca
J. Armengou
J. Font
J. Barfull
J. Font
J. Salarich

Del 2-5-1972
fins al 3-3-1974
P. Bellvehí Esquís
A. Rabat
I. Armengou
J. Masvidal
M. Salarich
A. Portet
R. Pagès

De 30-10-1923
fins al 5-3-1924
S. Masvidal Godayol
A. Palou Salarich
Ll. Basset
Fcsc. Ramírez
R. Serra
F. Serra
J. Pineda

Del 18-4-1931
fins al 17-8-1933
Pradell A. Ariet
E. Palou
J. Rabat Masnou
J. Pallerols Farre
Ig. Armengou
A. Barfull
J. Bellvehí Boix
A. Serra Morera
J. Pineda Palou

Del 12-1-1937
fins al 6-1-1939
A. Grèvol Torras
Gabriel Royo
Joan Izal
Josep Pineda
Josep Salarich
Josep Molist
Joan Coma

Del 29-5-1942
fins al 8-1-1948
Joan Serra Muntal
L. Masvidal
J. Armengou
A. Serra
Ll. Brachs
H. Busquets
E. Pujol

Del 2-2-1958
fins al 2-2-1964
R. Arxé Surroca
J. Bellvehí
P. Tordera
J. Formatjé
J. Barfull
P. Bellvehí
J. Font

Del 3-2-1974
fins al 3-4-1979
P. Bellvehí Esquís
A. Rabat
I. Armengou
J. Palou
M. Salarich
J. Arumí
R. Pagès

Del 3-4-1979
fins al 8-5-1983
J. Pagespetit P.
R. Calm Mussoll
Ferran Armí
Fcesc. Clos
A. Rabat
Miquel Basset
Jaume Casals



*Serafí Masvidal i
Godayol
1904-1909 1923**



*Antoni Ariet i Barberis
1909-1923 1931/32/
39/48 **



*Antoni Palou i Parareda
1924-1928*



*Antoni Palou i Salarich
1928-1930 1949-1954*

Del 8-5-1983
fins al 10-6-1987
J. Pagespetit P.
Ramon Calm
J. Masnou Ylla
Alfons Vigas
Jaume Masvidal
Eudald Formatgé
Manuel Castiñeira



*Ignasi Armengou i
Pradell
1930-1931*



*Lluís Masvidal i
Villarrubia
1934-1936*



*Joan Izal i Bayés
1936-1937*



*Joan Serra i Muntal
1939-1948*

Del 10-6-1987
fins al 26-5-1991
J. Arxè Ordeig
Fcesc. Bellvehí
Manel Basties
Miquel Salarich
Pere Bellvehí
Josep Pagespetit
Ramon Calm



*Ramon Arxé i Surroca
1954-1972
(*) Alcaldes accidentals*



*Pere Bellvehí i Esquíus
1972-1979*



*Josep Pagespetit i
Puigsesllosas
1979-1987*



*Joaquim Arxé i Ordeig
1987-1991*

TEMPS DE GUERRA

22



*Soldats republicans.
en un moment de
descans de la tropa.*

62

Durant els tres anys de la guerra civil (1936-39), Viladrau va passar vicissituds semblants a les que varen passar altres poblacions del país. Un control sobre els possibles enemics, primer d'un bàndol, i després de l'altre, les seves corresponents víctimes i la progressiva manca d'aliments i de primeres matèries, provocaren el consegüent racionament dels queviures, que malgrat tot, no va arribar a ser molt greu. Hom recorda a famílies benestants de Barcelona, mancades d'aliments bàsics, que venien a proveir-se a Viladrau.

Amb tot, fou lloc de pas i d'acollida de diversos

intel·lectuals i polítics com: Gregorio López Raimundo (secretari general i més tard president del PSUC als anys 1965 i 1977, respectivament), T. Pàmies, J. Carner, C. Riba, M. Manent... que varen formar un compacte grup de lliurepensadors. Agustí Duran i Santpere traslladà bona part de la documentació de l'arxiu de la Corona d'Aragó al poble i la va repartir entre cases diferents, per salvar-lo de l'espoliació i la destrucció.

Poc abans de finalitzar la guerra, es refugià a Viladrau el que havia estat primer ministre de la República, el doctor Juan Negrín López, destituït pel cop d'estat del general Casado.

Des d'aquí va preparar el seu exili i l'organització del Servicio de Emigración para Republicanos Españoles.

El mas de Rusquelles, casa d'en Guerau de Liost, fou embargada durant la guerra i ocupada per les tropes de Franco, que la van convertir en el seu quarter general a Viladrau. Hom recorda que a Masvidal s'hi va lliurar una cruenta trobada entre l'exèrcit del bàndol republicà, que volia fer-se fort al peu del Montseny, i les tropes de Franco comandades pel General Asensio, que venien del cantó de Vic. Aquesta petita resistència va

provocar força baixes a les tropes de Franco, que no pogué vèncer fins a l'arribada de l'aviació. La Mercè Ordeig, que vivia al molí de Masvidal, va creuar providencialment aquest front, just quan la resistència feia volar el pont de de la riera Major.

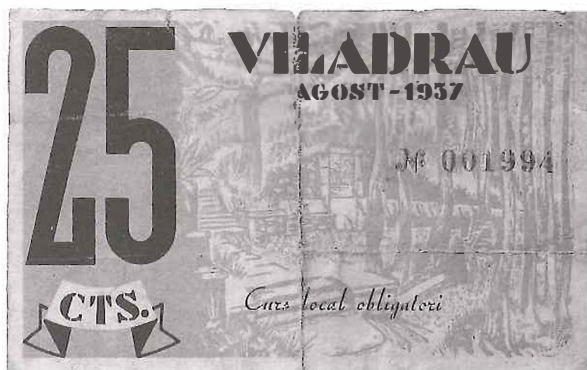
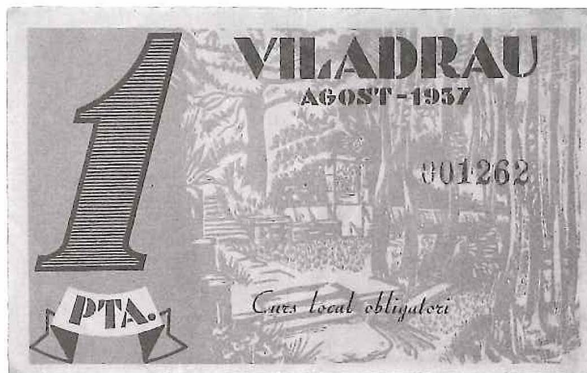
En plena guerra civil va venir al poble un comitè antifeixista anomenat "comitè d'Hospitalet", amb una llista de

divuit persones, suposadament simpatitzants de Franco, i tot el poble, fent pinya, el va fer fora. Amb tot, podem comptabilitzar una quinzena de morts, d'ambdós bàndols, dotze al front i tres a la reraguarda (poble).

Mentre va durar aquesta contesa, l'Ajuntament fou traslladat al número 9 de la plaça Major. Al primer pis hi havia la seu del sindicat de la

UGT, mentre que la seu de la CNT estava a la rectoria. Un grup de milicians feien la instrucció, amb fusells de fusta, pels volts de l'ermita de l'Erola. Amb sis "matxos" varen transportar les campanes de Sant Segimon, les de l'Erola i una de la parròquia, per fondre-les i fabricar-ne munició.

En temps de guerra, monedes i bitllets eren posats en circulació pel mateix Ajuntament.



LA SEGONA MEITAT DE SEGLE

23



*La carretera de Vic-
Viladrau, l'entrada
del poble, cap als
anys cinquanta.*

64

La contínua arribada de nous estiuajants i la lenta recuperació dels fets quotidians, de la feina de cada dia, va marcar el període de la postguerra. La petita caserna de la Guàrdia Civil, situada primer a can Nos i més tard a can Pareres, amb un destacament de 4 o 5 persones, va desaparèixer, aproximadament, l'any 1950. Alguns guàrdies civils es van establir definitivament en el poble.

En Joan Izal i Bayés, que havia estat alcalde en temps de guerra, fou pres al front i portat presoner a la ciutat de Lleó, durant tres anys. El nou consistori, instaurat

provisonalment per José M. García, capità honorífic de l'exèrcit de Navarra, estava format pel Dr. Ariet com a batlle i J. Serra, J. Basset, A. Barfull, J. Armengou i J. Tordera com a regidors. El Dr. Ariet fou substituït al cap d'un mes, el dia 30 de març, per en Joan Serra i Muntal, que amb els mateixos regidors va governar l'Ajuntament fins al 29 de maig de 1942. Un nou consistori va ratificar Joan Serra, en el seu càrrec com a batlle i J. Armengou com a regidor, essent nous consellers L. Masvidal, A. Serra, L. Brachs, H. Busquets i E. Pujol, fins al dia 8 de gener de 1948. Un nou període d'indecisió al govern municipal,

portà una altra vegada el Dr. Ariet, un mes a l'Ajuntament (del 8 de gener al 6 de febrer de 1949).

Per un període de cinc anys, fins al 19 de gener de 1954, Antoni Palou i Salarich fou l'alcalde amb, J. Bellvehí, J. Font, J. Barfull, J. Portet i J. Salarich com a regidors.

A partir del 1954, s'inicià una època de menys mobilitat al front de l'Ajuntament amb el nomenament d'en Ramon Arxé i Surroca, com a batlle, fins al dos de maig de 1972, que seria substituït per en Pere Bellvehí i Esquis, que governaria fins a

les primeres eleccions municipals, l'any 1979.

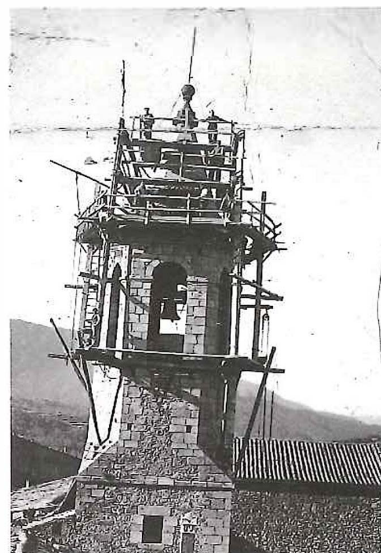
En l'aspecte urbanístic, cal destacar l'eixamplament de la baixada de l'Hotel (pas de la plaça Major al carrer Sant Marçal) l'any 1954 i la pavimentació del nucli urbà, en diverses fases, pels volts de 1956/58.

L'any 1955 s'inicià una tímida reactivació econòmica, amb la construcció de noves cases d'estiueig i de l'establiment "Park Hotel", edifici emblemàtic de la zona de les Farigoles. Aquest ambiciós hotel, iniciat

Engalanada del poble amb l'arribada de la imatge de la Verge de Fàtima, l'any 1950.



per la família jueva O'Felan, procedents del centre d'Europa, mai no fou acabat, ja que els seus promotors varen marxar als Estats Units. Malgrat tot, la bolera i la part del bar funcionaren com a lloc de trobada dels estiuejants, durant dos o tres estius. També fou cedit desinteressadament per la família Capella, nous propietaris del terreny, perquè el poble hi pogués celebrar algunes festes: les dels Quintos 1976/77/78, i la festa major 1979, entre altres. Va ser l'edifici provisional de l'escola, durant el remodelatge de l'actual, el curs 1972/73. Durant la dècada dels setanta es va reprendre l'activitat associativa, les caramelles, el teatre i el futbol.



Coberta de la teulada del campanar amb ceràmica de colors. Desembre de 1940.



LA INDÚSTRIA

24



Treballadors de les antigues explotacions mineres.

66

En aquest segle, el poble ha passat de ser una vila eminentment agrícola i forestal, a ser un indret privilegiat per al turisme i la segona residència.

A principi de segle, un centenar de persones treballaven a la muntanya, pasturant ramats, fent llenya, fusta, soques de bruc, explotació de minerals i sobretot el carbó. Aquestes feines generaven altres oficis tradicionals, instal·lats al poble, com esclopers, sabaters, sastres, ferrers, carreters, moliners i taverners. En Francesc Pagès, en "Quico", ens recorda que tothom baixava al poble, pels volts de Sant Martí, ja que a l'hivern el bosc és molt dur. A la

taverna de can Pagès, s'hi escalfaven tupins de vi calent. Vora el foc i a les sis taules es jugaven animades partides de cartes, al truc, la brisca i el tuti. Era un dels llocs de reunió i trobada, per a fer-la petar. El Dijous Sant, durant gairebé mig segle, des dels anys trenta als vuitanta, s'hi celebrava la tradicional festa de "Els esclops d'en Pau". Avui dia se celebren a la plaça Major.

Una serradora de soques de bruc, per a fer-ne pipes de fumar, que inicialment (1910) era situada al molí de "La Barita", es traslladava al "garatge de can Pagès", un petit taller que regentava una família d'alemanys, de l'any 1943 al 1948.

L'any 1962, una empresa anomenada Exminsa, de capital espanyol i belga, comença a l'indret de Rigrós l'explotació minera de barita i espat fluor. La barita s'utilitza com a element abrillantador en la fabricació de material sanitari (subministrat principalment a la casa Roca) i l'espata fluor era uns dels elements que s'utilitza en la indústria de la fundició.

Aquesta explotació durà uns quinze anys, amb una mitjana de dotze treballadors. A partir de l'any 1976 es reduí considerablement el seu funcionament. L'explotació mínima restà al càrrec de dues

o tres persones. L'any 1991, el tancament fou definitiu, per la mort de la persona que tenia la concessió d'explotació. Cal fer esment d'una altra petita explotació de barita a la zona de Pallarols, que portà les primeres famílies emigrants (de terres de Múrcia) a Viladrau.

L'any 1970 s'instal·lava una nova indústria: la planta envasadora d'aigua. Els més vells del poble no s'acabaven de creure que una indústria que volgués "vendre aigua" pogués reeixir, ja que per a ells l'aigua era un bé abundant i gairebé gratuït. Actualment hi treballen unes noranta persones, d'Arbúcies, Espinelves i Viladrau.

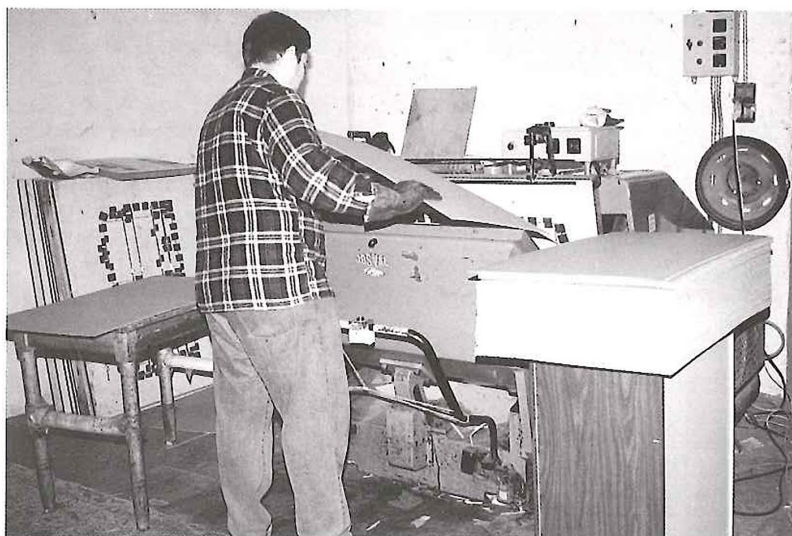
Un taller de confecció (1970) i més tard una fàbrica tèxtil (1974), donaren una gran empenta al creixement del poble, amb una cinquantena de treballadors, però, malauradament, la crisi del sector les va fer desaparèixer: l'any 1986, el taller; i el 1988, la fàbrica tèxtil.

El 14 de febrer de 1977 obria les portes "Cartonatges Arxé", un petit taller de manufacturació de caixes de cartó, que manté viva la seva activitat, donant feina en l'actualitat a sis treballadors.

El turisme i la segona residència han provocat la proliferació del

sector de la construcció i de petits empresaris instal·ladors. Un dels indicadors de l'estructura productiva és la distribució sectorial de la població. L'any 1980, la població activa era de 297 persones (39,2% del cens) repartit de la següent manera: agricultura 19,5%, indústria 18,9%, serveis 37,7% i construcció el 23,9% restant. En deu anys (1990) ha experimentat un gran canvi, amb un descens del percentatge de població activa, el 37,3% i un augment dels sectors predominants com són: els serveis amb el 38,2% i la construcció amb el

*Cartonatges Arxé,
una petita indústria
familiar.*



31,8%. Malgrat que la població activa de Viladrau està per sota de la mitjana comarcal, l'índex d'atur declarat és també molt inferior. Aquestes dades, conjuntament amb el descens important de la indústria (16%) i l'agricultura (14%), han convertit el municipi en una vila eminentment turística.

*Fàbrica tèxtil
tancada l'any 1988.*



LA INDÚSTRIA DE L'AIGUA

25



Grups d'escolars de tot Catalunya visiten la planta per comprendre el procés industrial.

68

La situació del terme municipal en el massís del Montseny el converteix en un paratge ric en quantitat i qualitat de fonts.

En el nucli urbà del poble, en trobem cinc. Cadascuna reflecteix diferents moments de la història de Viladrau.

Amb motiu de l'aplec de Matagalls, des de l'any 1958, se n'han restaurat o creat una per any. Un llibre editat recentment, *Passejades pel Montseny -Un tomb per Viladrau* (1992), en comenta a bastament una trentena, d'aquestes fonts, i els camins per a arribar-hi.

Entre aquestes fonts s'hi troba l'aiguaneix de "Fontalegre", situat molt a prop del camí vell de Viladrau a Arbúcies (a uns quatre quilòmetres del nucli urbà), al nord-est de Sant Marçal i abans d'entrar al terme municipal d'Arbúcies. L'aigua d'aquesta deu, que brolla a uns mil metres d'alçada, a la vora del "Mas Serrat", fou declarada minero-medicinal en el BOE, l'any 1970, i d'utilitat pública l'any 1973. Entre les seves propietats terapèutiques reconegudes, destaca la seva acció com a diurètic i com a sedant.

Font Alegre va ser, fa uns vint anys, punt de partida d'una de

les indústries més importants de la nostra comarca en l'actualitat. L'any 1970, un reduït grup de persones entorn de les famílies Serrat i Casellas varen començar l'explotació i comercialització de l'aigua mineral. Construïren una planta d'embotellament d'una superfície de nou-cents metres quadrats, que actualment en té més de deu mil.

La capacitat actual de producció d'aquesta planta pot arribar a cent-cinquanta milions d'ampolles per any, i dóna treball a unes noranta persones. Es tracta de la

tercera empresa més important del sector a Catalunya i la cinquena a nivell de l'Estat espanyol.

Ha estat una empresa que s'ha desenvolupat gradualment, sense espectacularitats, amb solidesa i amb l'esperit propi de la gent de la nostra terra. Mai no ha perdut el caràcter marcadament local, malgrat la incorporació a la societat propietària, de nous accionistes forasters (Perrier controlat per la societat suïssa Nestlé) a causa de les fortes inversions que exigeix aquest tipus d'indústria. El nucli de direcció ha estat sempre el mateix, com és el cas del president-conseller delegat, Enric

Casellas, i els membres del Consell d'administració que han estat majoritàriament catalans.

L'any 1989 es reconstruïa la font, amb motiu del 40 aplec de Matagalls, en dedicació pòstuma a Josep Serrat Villaret a qui, a mena d'homenatge, la seva filla Maria Teresa dedicà aquests versos:

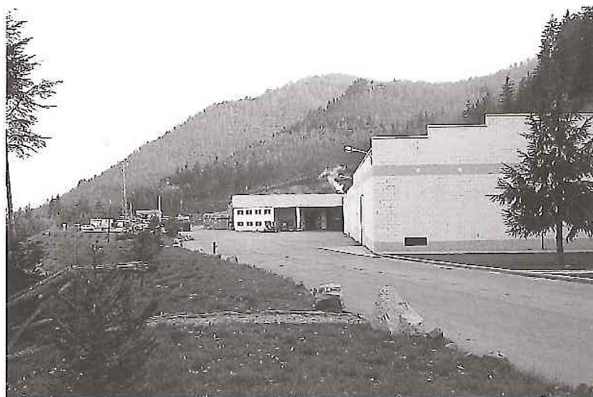
*Canta, aigua de font alegre,
dolça música en brollar,
que els pinars i les fagedes
el teu cant han d'alegrar.*

*Ja fa alguns anys que estan
[tristos
de tant que s'han enyorat,
puix no hi ha qui els acaroni
com feia en Josep Serrat.*



*Font del Ferro,
una de les moltes
fonts que brolla en
aquests paratges.*

*E.Y.C.A.M. una
empresa que
comercialitza l'aigua.*



Quant a la quantitat, a Viladrau podem trobar-hi de l'ordre d'una font per cada 10 ha de terreny. Aquesta alta densitat cal atribuir-la almenys a dos factors:

1- A l'alta pluviositat de la zona, basada en uns 900-1000 l/m².

2- La litologia i configuració geològica del terreny. En efecte, la zona està formada per granits amb una gran quantitat de dics de pòrfir. Aquests granits estan força meteoritzats, formant capes de sauló en molts indrets de 20 a 50 m de potència. Aquestes capes de granits meteoritzats juntament amb les àmplies zones forestals faciliten enormement la infiltració de l'aigua de la pluja i, per tant, la recàrrega dels aqüífers. Per altra banda, els freqüents dics de pòrfir, gràcies al seu elevat grau de fracturació, col·laboren molt eficaçment a la creació d'aqüífers estables de més profunditat. En la majoria dels casos les fonts solen ésser punts en els quals aquests aqüífers entren en contacte amb l'exterior.

Aquesta configuració geològica és la que confereix la reconeguda qualitat de les aigües a Viladrau. En primer lloc, pel microfiltratge de l'aigua de pluja per part de les capes superficials de sauló; i, en segon lloc, per la feble interacció química de l'aigua amb els materials silicatats constituents de la roca. Aquest darrer fet confereix a l'aigua un baix grau de mineralització o, el que és el mateix, una petita quantitat de sals en solució.

En general, les fonts de Viladrau són bicarbonatades càlciques amb concentracions típiques de bicarbonat, que van de 80-100 mg/l i de 20-30 mg/l de calci. La mineralització de les fonts disminueix a mesura que s'augmenta en altitud, com a conseqüència de la disminució de la temperatura mitjana que afecta directament les reaccions de meteorització del granit. Un exemple d'això seria la font de Llops, que té una concentració de bicarbonat de 37 mg/l i 11mg/l de calci.

Són ben conegudes, per la saviesa popular, les propietats medicinals d'aquestes aigües i tot sovint es formen cues en algunes fonts, com la de les Paitides, per gent de totes les contrades, a fi d'omplir unes ampolles. Generalment, se'ls sol atribuir propietats benèfiques per a la funció renal i fins i tot per a la vista, com es el cas de la font del Ferro.

David Bonilla i Pino
 Doctor en Ciències biològiques

NOM	EMPLAÇAMENT	TEMPS
NUCLI URBÀ		
De la plaça	Plaça Major	
De Gna. Josefa	C/Pare Claret, C/Rectoria	
De Montserrat	Passeig Pietat, C/St.Marçal	
De la Jacinta	Passeig Pietat, C/Arbúcies	
De Miquel	Passeig Ramon Bofill	
VEÏNAT DE LES PAITIDES		
Del Ferro	Al vessant nord del turó del Martí	30'
Les Paitides	Entre les feixes del veïnat	30'
Del Noi gran	Un xic més amunt de la del Ferro	30'
Dels Enamorats	Per haver-hi dos brocs. Vora el C/ Motseny	15'
ALS VORALS DEL NUCLI		
Nova	Darrere les casetes Camp de futbol	10'
De l'Oreneta	A la serra de Rusquelles	10'
Del Boix	Una mica més amunt de la de l'Oreneta	15'
*Del Torrent	Al costat de la casa del mateix nom	10'
*Dels Capellans	A sota can Soliguer	10'
Del Castanyer	Al barri de les Farigoles	15'
De Puig-torrat	Al barri del mateix nom	15'
De les Delícies	A 1 km. del poble, en direcció	
o Deliciosa	ctra. Espinelves	15'
DEL POBLE A COLL DE GOMARA		
*Sant Josep	Al sot de les valls	30'
*De l'Hereu	Prop del mas Casadevall	30'
*De Cubi	Al sot de les valls	35'
De la Gruta	Sota Roca consolva	45'
De Gomara	Ara dedicada al Dr. Ariet	45'
DE COLL DE GOMARA A COLL DE BORDERIOL		
De Cubell	Vora la casa. Ctra. a Espinelves	80'

De cassola	Prop del coll de Gomara mirant al poble	45'	Dels cims	Al pla del Ginebre (1969)	170'
De Font alegre	Vora l'ermita de Cerdans al límit del terme	75'	De Mn. Cinto V.	Sota les saleres. Dedicada a Josep M. Folch i Torres (1981)	170'
*De l'Aranyó	Al voral del mas Pujolar	90'	Dels Manlleuencs	Al pla de la Barraca (1959)	175'
*Del Faig	Al mateix voral. Ara transformades en mines.	90'	Clareta	Cruilla torrent rentadors i camí Sant Segimon (1966)	175'
De Vilarmau	Entre el Pujolar i la casa de Vilarmau	80'	Freda	Al pla Barraca-Torrent rentadors al Pare Claret (1958)	175'
*De Palomeres	Entre puig sa Sucre i el pla de Palomeres (Vilarmau)	115'	De St. Miquel	A Balmes. Capçalera del torrent de rentadors (1970)	175'
*Del Roure	Prop de puig sa Sucre, sota el turó de Tremoleda	115'	*Del Penitent	Camí de St. Segimon al pla de la Barraca	160'
Del Vern	Vessant nord de puig sa Sucre		Dels capellans	Vora Sant Segimon	150'
	Hi neix un torrent que mena la riera d'Arbúcies	115'	*De l'Orator	A la primeres construccions de Sant Segimon	145'
*De la Beguda	Entre coll de Borderiol i Sant Marçal a prop de la carretera	125'	De l'Or	Vora el torrent, camí a Sant Segimon	120'
Del corral Segalàs	De camí de Borderiol a St. Marçal. (també podria ser merleta o calç)	100'	*De l'Erola	Camí de l'Arola a Sant Segimon	70'
*De Borderiol	Prop del coll del mateix nom	80'	*De la Teula	Vora l'ermita	60'
			De can Bosch	Entre el corral de can Bosc i l'Erola	50'
			Dels molins	Davant de la casa	45'
			Dels Pollancre	Al pati de l'ermita del Mas	30'
DE COLL DE BORDERIOL A SANT SEGIMON				A l'esquerra de la ctra. als Molins i prop de la riera	35'
Del Pollancre	Al costat del mas de la Vila	30'	De l'Avi	Davant de la casa del garatge dels molins	35'
De la Teula II	Abans de travessar la riera vora la casa de l'Aremany	40'			
De l'Aremany	Vora la casa, camí al mas Noguer	40'			
De les Tres roses	Entre l'Aremany i el coll de Borderiol	90'	DE SANT SEGIMON A LA GUINEU		
*De Puig-dot	Entre l'Aremany i Puig-dot	85'	Sevallar	Al serrat de l'Oriol	130'
*De Cortils	Vora les runes de la casa camí de l'Aremany a Borderiol	95'	Dels Avellaners	Al costat de la Sala Nova	65'
De Felip Grauges	Font nova (1973), sota rocallancers	95'	*De l'Heura	Al voral de la Sala	60'
De l'Atlant....	Font nova (1978), del camí de Borderiol a coll de Joan	95'	Dels Pescadors	A l'altre costat de Vinyals vora el pont	80'
De Llops	De coll de Joan a les Pelades	100'	*Del Carbó	Al peu de la muntanya de la Sala	80'
De Cans	A coll Sabènia, camí a Matagalls	100'	*Del Ferro II	Del camí que uneix la ctra. de can Gat amb la de la Sala	75'
Dels Mosquits	Damunt la font de Llops, camí cap a coll Pregon	120'	*De l'Isard	Pujant la castanyeda d'en Sala	80'
*De Batadella	Vora el torrent de coll Pregon	130'	Dels Abeuradors	Entre Masvidal i el Molí espatllat	90'
*De Tornès	Sota coll Pregon	130'	Bundosa	Damunt la casa de can Pau moliner	35'
*Del Grèvol	Sota coll Pregon	130'	Del Rossinyol	Al costat de l'estació de servei de Viladrau	50'
*De la Força	Vora el torrent de coll Pregon	135'	*De Masvidal	Prop del molí	60'
De coll Pregon	A 5' del coll direcció sud	150'	*Del Noc	Prop de la casa	70'
*Rupitosa	Sota la creu de Matagalls	95'	De la Noguera	Camí davant de la casa fortificada	90'
*Comulada	Sota les Pelades en una castanyeda	90'	De Fàbreges	Prop de la casa	110'
Del Cristall	Sota el turó gros (Mas Pujol)	90'	De la Guineu	A Sabaters. Vora el sot del torrent (urbanització).	190'
De Matagalls	Prop de la creu. Pla del Ginebre (1982)	170'			
De l'Escot	Ara de la M. D. de Montserrat.		NOTA	* Fonts en mal estat i difícils de trobar	

TEATRE

26

72

Les representacions teatrals han estat, durant aquesta segona meitat de segle, una de les activitats que ha agrupat més generacions d'aquesta població.

Els anys trenta en foren un clar exponent. Un grup de teatre format per en J. Palou, D. Giralt, J. Masnou, D. Masnou, J. Barfull, P. Solasegales i Ventura Gili entre altres, organitzaven funcions de teatre a l'hotel Bofill, que gaudien de molta qualitat i que malauradament la guerra civil va estroncar.

A mitjan segle, un nou grup, al voltant de Mn. Cuatrecases i format per una trentena de persones, retrobaren l'esperit i

la màgia del teatre i les caramelles. Es reunien al local del Patronat del carrer Sant Segimon. Amb obres com "El rector de Granollers" i amb intercanvis teatrals amb el poble de Sant Hilari, es desenvolupà una etapa curta, però plena de vivències molt agradables.

L'any 1967, sota la direcció d'en Joaquim Arxé i Ordeig, es reprenia l'activitat teatral al petit i entranyable teatre dels baixos de la rectoria. Etapa que va durar vuit anys, en la qual s'alternaren Pastorets (de diferents autors) i alguns sainets que es representaven durant les festes nadalenques. Aviat s'hi van incorporar moltes més persones, que també



Els mateixos actors s'encarreguen de pintar els decorats i muntar l'escenari.

organitzaren la cavalcada de Reis. Ens recorda la Maria Serra que l'any 1970 s'havien fet dues representacions cada dia (Nadal, Sant Esteve i Reis).

Una altra represa, aquesta vegada amb actors més joves, la trobem els anys 1978 i 1979. Aquest darrer any es varen fer les representacions al cinema, ja en desús des de l'any 1975, al Passeig de la Pietat, número 6. Tots els actors eren de les escoles del poble, joves que formarien, un any més tard, la comissió de festes. Amb els diners recaptats en les representacions dels Pastorets i dels sainets, s'organitzà una

excursió a terres tarragonines (Rioleón Safari).

L'any 1992, l'Associació de Pares de l'escola pública Els Castanyers, en col·laboració amb l'Associació Cultural i Esportiva Viladrau, han reprès les representacions dels Pastorets, amb l'obra *L'estrella de Nadal* de Josep C. Tàpias i Rafel Anglada, durant quatre representacions al local de l'ACEV del carrer Sant Segimon.

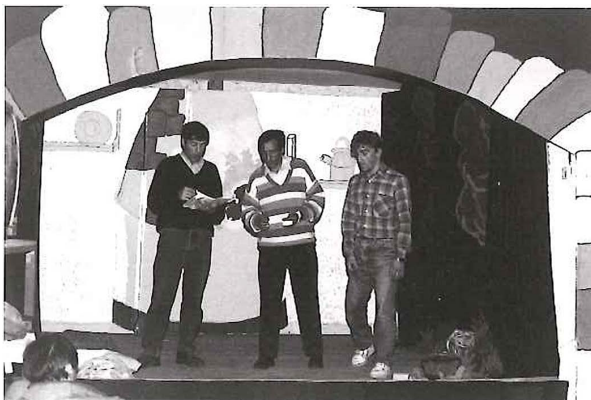
Malgrat les interrupcions, lògiques en una població tan petita, tothom viu i recorda amb molta tendresa els assaigs, les obres i les estones compartides intensament, al voltant dels Pastorets, del teatre i del "Patronat".

Els sainets donaven la nota còmica a les festes.



Els petits es diverteixen més a dalt de l'escenari que no com a espectadors.

Moltes hores d'assaig fan viure amb intensitat l'activitat teatral.



L'ETAPA DEMOCRÀTICA

27

74

L'any 1972, en Ramon Arxé deixava l'alcaldia a en Pere Bellvehí, amb els mateixos regidors fins al 3 de febrer de 1974, quan varen ser renovats. En les primeres eleccions municipals de l'etapa democràtica, el 3 d'abril de 1979, era elegit alcalde Josep Pagespetit i Puigsesllosas de la candidatura de Convergència i Unió, que obtingué quatre dels set regidors. D'aquesta manera la transició d'un sistema de govern a l'altre es produïa sense tensió ni sobresalts.

A cada convocatòria electoral s'han presentat dues candidatures, les dues primeres vegades, CiU i IV (Independents per Viladrau) i les dues següents, CiU i AIV (Alternativa Independent de Viladrau).



Inauguració de la pista esportiva pel Secretari General de l'Esport de la Generalitat, el Sr. Vilaseca.



Consultori mèdic de Can Sià.

En les eleccions de 1983, altra vegada CiU obtenia la majoria absoluta. El nou consistori repetia amb el mateix alcalde d'Unió Democràtica. Significà la continuïtat del tarannà propi de la coalició. En aquest període, entre altres actuacions, es va construir la zona esportiva (1979-81), s'instal·lava l'emissor

Dades de les eleccions municipals

	3-4-1979	8-5-1983	10-6-1987	6-5-1991
CIU	(314 v) 4 reg.	(331 v.) 4 reg.	(178 v.) 2 reg.	(167 v) 2 reg.
IV	(192 v) 3 reg.	(202v.) 3 reg.	—	—
AIV	—	—	(401 v.) 5 reg.	(400 v) 5 reg.

de televisió al turó de Mirambell (1983), s'empedrava el carrer Sant Segimon i la xarxa pública de clavegueram s'augmentava amb 4.000 metres nous. Malgrat la feina feta, la redacció de les Normes Subsidiàries de Planejament Urbanístic (1986), portà al consistori una nova força política en les eleccions de 1987 (Alternativa Independent de Viladrau. AIV) i fou elegit alcalde Joaquim Arxé i Ordeig, que tornà a guanyar les eleccions de 1991. En aquest període, entre altres actuacions, s'han inaugurat el consultori mèdic (1990), la pavimentació del carrer Sant Jordi, l'enllumenat de l'entrada del poble (1991) i la pista de tennis (1992).

Cal fer ressaltar l'alt grau de participació de la població a tots els comicis electorals. Ens ajudaran a conèixer la inquietud i les tendències polítiques dels viladrauencs, les dades de les eleccions al Parlament de Catalunya.

Amb l'etapa democràtica s'han recuperat les festes populars al carrer.

Pressupostos municipals

1974	1.300.000 ptes.
1980	8.000.000 ptes.
1984	18.858.356 ptes.
1988	39.443.077 ptes.
1992	67.240.060 ptes.

Dades de les eleccions al Parlament de Catalunya

1980 Cens votants = 596							
18,63 %	58,22%	1,35 %	2,85 %	0,33 %	0,86 %	16,77%	
CC /UCD	CiU	ERC	CPSC-PSOE	PSUC	ALTRES	ABSTEN.	
1984 Cens votants = 589							
7,80 %	74,70%	2,88 %	3,22 %	0,33 %	0,55 %	10,52%	
AP/PP	CiU	ERC	PSC-PSOE	PSUC	ALTRES	ABSTEN.	
1988 Cens votants = 615							
6,50 %	67,80%	2,76 %	4,39 %	0,81 %	2,12 %	15,12%	
PP	CiU	ERC	PSC-PSOE	IC	ALTRES	ABSTEN.	
1992 Cens votants = 652							
3,68 %	60,88%	7,20 %	5,52 %	0,46 %	4,01 %	18,25%	
PP	CiU	ERC	PSC-PSOE	IC	ALTRES	ABSTEN.	





EL MOTO CLUB

28



*Lliurament de premis
d'una Challenge
a l'Hostal de la Glòria.
El Sr. Josep Capella
dóna el premi a Lluïsa
Basset.*

76

L'afició a l'esport motociclista va arribar al poble de la mà de la família Permanyer i Arnau. Eren organitzadors del trial de primavera, puntuable pel campionat d'Espanya, durant els anys 1970, 1971 i 1972 i de dues edicions del trial federat, en les quals el primer local fou en J. Ll. Rabat.

Amb tot, l'afició al motor en la modalitat motociclista va arrelar molt fort en aquesta població, causat principalment pel mimetisme amb la joventut estiuejant i sobretot per les condicions topogràfiques del terme.

Amb una bona predisposició

dels afeccionats i propietaris dels terrenys, va començar l'any 1974 un període de nou anys, farcit de proves motociclistes.

A l'acabament de l'estiu de 1974 es van celebrar les primeres tres hores de resistència motociclista a la serra de Rusquelles. En aquest indret, s'hi va fer durant tres anys i foren el brou de cultiu que portà a la creació del Moto Club Viladrau. Amb un grup de 118 socis fundadors, l'11 d'abril de 1977 es fundava el club, i la primera junta directiva estava formada per: Antoni Zanini, Josep Capella, Àngel Rabat, Jordi Granell, Josep Ll. Rabat, Aman

Barfull, Emili Canals, Albert Trias i Joan Sallés.

Un any abans el grup format per J. Masgrau, J. Arumí, E. Canals, X. Formatjé, J. Ll. Rabat i A. Barfull, creen la comissió pro-circuit. En Serafí Masvidal cedí desinteressadament els terrenys de Puig sa Sucre, per construir-hi el circuit. El lloc va donar nom al circuit que es va inaugurar el 9 de setembre de 1976, amb la tradicional prova de les tres hores de resistència, amb gran assistència de públic. Aquest circuit, construït amb l'assessorament tècnic, entre

altres, del llavors campió estatal de motocròs Ferran Muñoz, l'executà l'empresa de Sant Bertomeu Excavacions Salvans, amb un pressupost d'unes 60.000 ptes., preu gairebé simbòlic, donada la bona relació d'amistat amb el recent creat Moto Club.

El Club va arribar a tenir uns 300 socis, en diverses modalitats motociclistes. La seu social era al carrer Pare Claret, número 9, els quatre primers anys i a la Masia del Montseny la resta. Alguns membres de la junta directiva varen realitzar curssets perquè l'associació fos federativament autosuficient, a l'hora d'organitzar les proves.

Entre altres actes esportius, varen adquirir molta importància les diferents proves motociclistes que s'agrupaven anualment en una "Challenge". Aquesta *challenge*, on s'agrupaven set modalitats, servia per a dirimir qui era esponsoritzat per a poder competir, la següent temporada, fora de l'àmbit del club. Era el concorregut i esperat sopar anual, a l'Hostal de la Glòria, el marc on es repartien els premis i obsequis a tots els participants, gaudint d'un bon ambient esportiu. En Miquel Arumí, Agustí Busquets i en Josep Arxé, foren alguns dels guanyadors d'aquest repte esportiu.

La creació definitiva del Parc Natural del Montseny, l'any 1987, féu desaparèixer definitivament, el circuit de Puig sa Sucre. També s'ha d'esmentar la celebració d'un tot terreny puntuable pel campionat estatal, amb col·laboració amb la penya motorista 10xhora, l'any 1977. En aquest esdeveniment es va produir el debut de Josep Pujol (Felisa), que quedà en 3a. posició en categoria júnior, i que més tard es convertiria en dues vegades campió sènior d'Espanya.

Un període motociclista que es va estroncar en els inicis dels

anys vuitanta. Ara, després de deu anys, l'any 1992, una nova associació anomenada Motor Club Viladrau Esport, ha nascut amb el mateix esperit però amb força renovada. S'estructura per seccions, incloent tot tipus de pràctica esportiva, amb atenció especial al motocròs, excursionisme, trial, bicicleta de muntanya, quatre per quatre i amb la intenció confessada de potenciar tot tipus d'esport, sobre tot l'infantil.

Les proves oferien molta expectació. Una instantània al circuit Puig sa Sucre.



LA SOCIETAT OCELLAIRE

29



*Pasqual Creus i Marcos
promotor dels
concursos ocellaires.*

78

Els primers concursos d'ocells silvestres cantaires a Viladrau estan datats a principi de segle, encara que no s'han organitzat d'una manera continuada. En 1975 fou en Pasqual Creus i Marcos qui va reprendre els concursos. Les dues primeres edicions es van celebrar a la masia de la Guineu.

Des del 1977 fins al 1986 es va instaurar, a petició de l'Ajuntament, concursos federats dins la secció ocellaire de la Federació de caça. La plaça del Dr. Carulla fou un marc únic per a aquestes noves trobades. La junta d'aquesta societat, creada l'any

1977, la componien l'entusiasta Pasqual Creus, en Lluís Coma i en Pere Prat, entre altres.

La societat fou creada per a organitzar concursos federats d'ocells silvestres que entressin dins els certàmens de Catalunya a la comarca d'Osona. L'últim diumenge de juny, més de tres-cents vilatans i afeccionats d'arreu s'aplegaven a la plaça del Dr. Carulla per participar en el concurs, previ pagament de 25 ptes. per ocell. Hi concursaven pinsans, passerells, verdums i cadernerres, amb una participació aproximada d'uns cinc-cents ocells. L'ensinistrament dels ocells en

el cant és relativament modern i no sabem que es practiqui fora de Catalunya. Sembla que va iniciar-se a Barcelona molt a la primeria del segle passat. Els ocellistes barcelonins aviat van fer adeptes. Vora el nostre poble, hi trobem esmentades les localitats de Sant Julià de Vilatorrada i Vic, entre altres. A Sant Julià, la festa solia començar per una cercavila o passada, al so d'una tonada tradicional, que anava des del punt d'arribada dels concursants forasters fins a la plaça on tenia lloc l'exposició.

A la reunió ocellera del nostre poble, hi havia deu premis per

categoria o tipus d'ocell.

El concurs puntuava per al campionat de Catalunya.

A cada participant se l'obsequiava amb una ampolla de vi i un fuet, perquè pogués fer un mos a mig matí.

En Lluís Coma venia els números de la rifa d'un pernil, que ajudaven a cobrir les despeses de la trobada.

El viladrauenc que assolí un premi més important, va ser en Pascual Creus, que obtingué, l'any 1977, el primer premi comarcal de "pinsà" a Sant Hilari Sacalm. "Ací a Viladrau, per la seva climatologia —ens explica en Pascual— és país de pinsans, ja que són uns ocells que no els agrada la calor, per això els sentim refilar als matins. És lògic, doncs, que sigui el primer ocell a participar en els concursos".

El pinsà és un dels ocells més preuats. El Govern ha prohibit dràsticament la seva captura al mes de novembre, i la reproducció en captivitat és molt difícil.

*Programa d'un
certamen ocellaire de
l'any 1907.*

Als Aucellayres

CRIDA pel Certamen que, si a Déu plau, ha de celebrar-se a VILADRAU,
per lo quart diumenge de Maig de 1907

Viladrau, vila ditxosa,
que conreues ton arený
en la falda plaxetiosa
del altiu y vell Montseny;
qu' i refresquen fonts gemades,
y l'ombrauma l' bosch ombriu,
y t' visiten a collades
forasters on só a l'estiu.

Ab paraules aixirides,
boy formantse grats ramelle,
a tots los pobles convides
a la festa dela aucells.
¡Qu' es hermosa la pensada!
Com farà batrer los cors
dels que atrau una cantada
d'aucellsis encisadors!

*Carretilles, gay-gays, garsas,
rates, bisbitro, tibit,
tot lligant bellos espiraes
que coraju l' zolobit.
Venen iris-iris, calatin bona
dulcoriu y blanclata;
ni una nota hi deentoua
en lo concert bosqueta.*

Passarels y cadorneres,
ab verdums y ardits piosans,
llurs passades joganeres
fan sentir a tots instantes.
Y ja oyents s'hi embadaleixen
no perdent un sol esclat,
les cantades cacateixen
per atendre ala quehan guanyat.

Ja hi veyem als d'Espinelles,
los de Roda y Taradell,
los de Vich y enlla les selveas
vorejant Castunradell;
sobretot de Sant Hilari
ni un tant sols n'hi ha de falta';
tenen dret a convidarhi,
que per ella la festa 's fa.

Y per la bella diada
del quart diumenge de Maig,
quina joliva aucellada
esclatará com ensaig!
Les vessants de los montanyes
de tant pler se n'entrarán,
per masies y cabanyes
de la festa gaudirán.

Veniu tots, bons aucellayres,
que ara 'l temps es molt suau;
porteu los millors cantayres
al concurs de Viladrau.
Companyia de prestigi
trobareu, que os farà plé,
en Carles Pla y en Romigí,
fins lo Pau de Cal Torné.

En Puig, Camprodón, en Comes
l'Animé y en Bonvehí
deixant a recó les bromes
com conversarán aquí!
Pera portar la baula,
ab en Durán y en Farré,
no deixarà pas la rata
l'herau de cul Parraquó.

En Torront, Ballesté y altres,
sens falta en Masvidalich,
los Palou, Blanch, tota nosaltres
hi vindrém, fora bonich.
Y en Romà? No pot fer falta;
ell la crida m'ha fet fer,
y la festa de bo exalta
tant trempat y tant feyner.

Si jo qu'esotich aixá crida,
al Montseny pogués volá
tot tornant de mort a vida
no 'm faria pas pregá.
Salut y sort, aucellayres
del poblat de Viladrau,
al concurs no hi faltin gayres
y acabeu la festa en pau.

PREMIS

PINSANS	- 1 ^{er} Premi	5 pessetes.
"	2 ^{on} id.	10 rals.
"	3 ^{er} id.	6 rals.
PASSARELLS	- 1 ^{er} id.	5 pessetes.
"	2 ^{on} id.	10 rals.
"	3 ^{er} id.	6 rals.
CADARNERES	- 1 ^{er} id.	2 pessetas.
"	- 2 ^{on} id.	6 rals.
"	- 3 ^{er} id.	1 pesseta.
VERDUMS	- 1 ^{er} id.	2 pessetes.
"	- 2 ^{on} id.	6 rals.
"	- 3 ^{er} id.	1 pesseta.

Crída a un concurs d'ocells dictada per Antoni Busquets i
Ponsel.

L'AGRUPACIÓ SARDANISTA L'ORENETA

30

80

L'any 1976 bufaven vents sardanistes. Pel mes de maig s'obrí un curset amb 115 alumnes, el planter i llavor d'un seguit d'actes culturals que encara avui algun perdura.

L'Agrupació fou fundada el 30 de juny del mateix any, per l'entusiasta sardanista Josep Pagespetit Puigsesllosas, acompanyat per Pere Bellvehí Esquis, Pascual Creus Marcos, Josep Roquet Pladevall, Miquel Arumí Bellvehí, Isabel Codina Aparicio, Maria Riera Llorà i Lluís Pagespetit Blancafort.

La festa entranyable de "L'homenatge als avis" és l'herència que aquesta associació ha deixat al poble.



Ensenya de l'Agrupació Sardanista, brodada per la Paquita Julià.

Festa iniciada l'any 1976 i que s'ha fet coincidir amb la festa major de tardor, el dia de Sant Martí, i així cada onze de novembre es fa l'honor als avis per la seva feina, amor i companyia. Una placa a la façana de l'edifici de l'estanc ho recorda.

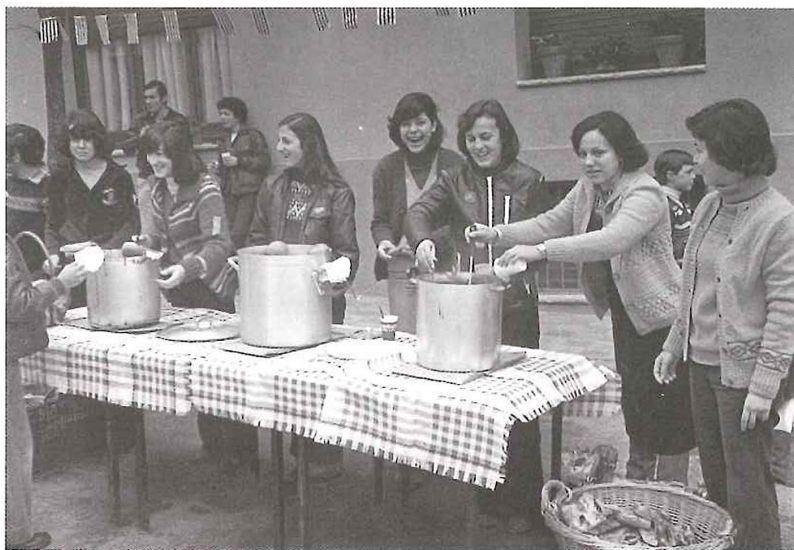
Quatre cursets de sardanes del

1976/79 amb 345 persones en total iniciaren els infants a aquesta bella dansa. Això comportà, entre altres fets, la recuperació de la sardana "Viladrau" que fou escrita per Mn. Adjutori Vilalta, prev. i que des de la seva estrena, l'onze de setembre de 1954, cantada per Joan Torra, no s'havia escoltat en una audició de

sardanes. En Jaume Ventura i Tort, compositor de sardanes i amic d'en Josep Pagespetit, fou el responsable, alhora que creador de dues noves sardanes, "Lloats avis de Viladrau" i "Sant Martí de Viladrau". Aquesta última figura en el repertori habitual de la cobla Genisenca de Taradell.

La xocolatada de fi dels cursets, la panera de Nadal amb obsequis donats desinteressadament i els carnets dels socis de l'associació era la font d'ingressos per a realitzar la festa dels avis. Com a membre de la federació d'entitats sardanistes de la comarca d'Osona, fou l'organitzadora de l'aplec comarcal l'any 1982 al pla de Montfalcó, a l'indret anomenat "Tancat d'en Sers", diada que fou marc ideal per a lliurar una placa d'agraïment a en "Pep", Josep Farrerons, per la seva dedicació a les caramelles.

Aquesta Agrupació i part de la recent creada Associació Cultural Esportiva Viladrau formaren el grup de la comissió de festes dels anys 1980 al 1986, que organitzaren totes les activitats culturals i esportives. Aquesta associació, avui adormida, arribà a tenir uns 110 socis durant els deu anys de prolífiques actuacions.



La divertida i esperada xocolatada de fi de cursets al bell mig de la plaça.

Alumnes de l'Agrupació preparades per a la dansa.



LA MANCOMUNITAT DE CAÇADORS

31



La cacera també comporta una bona caminada, un bon esmorzar i una mica de xerinxola.

82

Viladrau ha tingut sempre anomenada d'haver-hi bons caçadors.

No només en quantitat, sinó també en qualitat. La cacera és una activitat ancestral que en aquesta població agrupa la major part de les famílies.

L'Àngel Aguilar, potser una de les persones que coneix millor aquestes contrades, recorda que a mitjan segle podíem veure molta més quantitat d'espècies faunístiques, alhora que menys depredadors.

El progrés tecnològic, la tala d'arbres, el costum de freqüentar els boscos per un gran nombre de persones i sobretot les males condicions del menjar, pels

adobs i pesticides, en són les causes principals.

Aclarir, la necessitat d'agrupar-se i acotar el terme municipal, va portar a la creació de la "Mancomunitat de caçadors" l'any 1976.

La primera junta la formaven en Ramon Arxé, Miquel Salarich i Josep Riera; més tard s'hi afegiren l'Àngel Rabat, l'Àngel Busquets i l'Esteve Arxé, entre d'altres. Actualment compta amb uns cent cinquanta associats.

Entre tots aconseguiren que els propietaris de la zona, signessin un acord per fer dels seus boscos, espais vedats de caça. Un parell d'ells signarien al cap

de sis anys, essent president l'Eudald Formatjé. Aquest fet ha ajudat molt a l'hora de preservar les espècies i la vinguda de caçadors d'altres pobles.

Actualment és imprescindible i necessària la repoblació de faisans, perdius, gatlles, tudons, llebres i conills, que només l'any 1992 ha suposat un pressupost d'unes 550.000 ptes. a la mancomunitat.

Hi ha diversos grups de caçadors, segons l'especialitat o peça de caça. El grup més nombrós i estable és el dels

senyalers, amb una agrupació semiautònoma d'unes 35 persones (1992). Hom recorda que una vegada constituïda la primera colla, a l'inici de la mancomunitat, van fer falta dues temporades per a caçar el primer senglar i just l'últim dia, la punteria d'en Felip Roquet, donava el primer trofeu a la colla. El senglar és una de les espècies més arrelades i amb menys problemes de subsistència actualment al massís del Montseny.

Un dels socis d'aquesta "Mancomunitat" i gran caçador de llebres, en Joan Serra, fou l'iniciador d'un petit grup d'aficionats a la pesca, l'any 1966, amb unes deu persones. Amb la finalitat de preservar i repoblar la riera major, l'any 67 tiraven uns 3000 alevins de truita "farjo", espècie adaptable a les aigües fredes i de corrents ràpids. L'any 1973 s'establitzava en una quarantena d'aficionats. Aquest grup ha ajudat durant vint anys el desenvolupament del dèbil equilibri ecològic d'aquesta part de la riera. Malgrat tot, les mateixes causes que fan minvar la caça menor, fan perillar les espècies de la riera. Per tota aquesta tasca, any rere any, i donat que és un bon coneixedor de la zona, en Joan Serra ha estat nomenat guarda (honorífic) d'ICONA.



En arribar al poble, es mostraven les peces caçades.



L'ASSOCIACIÓ CULTURAL I ESPORTIVA

32



Aplec de l'Erola. L'ACEV organitza aquest aplec des de l'any 1987.

84

A l final de l'any 1984, un grup de jovent va iniciar la creació d'una entitat que fins als nostres dies ha estat l'organisme rector de la major part de les activitats de temps d'oci del poble. Aquesta vegada, amb èxit, es va aconseguir reeixir, en les activitats al "Patronat" (c/ Sant Segimon 5). Aquest nom, amb el qual tothom coneix l'edifici on radica aquesta associació, té el seu origen en el patronat que varen crear, l'any 1923, els hereus de Mercè Torras, antiga propietària del local, seguint les indicacions que aquesta va deixar escrites en el seu testament. Actualment el beneficiari del local és la parròquia del poble.

En Francesc Garcia, Josep Sansalvador, Joan Serra, Josep Pagespetit, Santi Armengou, Juli Gutiérrez i en Jordi Serra, es varen reunir el 2 de gener de 1985, per formar la comissió gestora que esperonada per un grup de jovent i amb l'ajut de l'Ajuntament i la Parròquia aconseguiren que el 10 de gener de 1985 del mateix any, es nomenés la primera junta directiva, i el 12 d'abril s'aproessin definitivament els estatuts.

L'arranjament del semi-soterrani, que en principi no reunia cap tipus de condicions d'habitabilitat, va ser duta a terme per un bon nombre de socis desinteressats i

entusiastes. El 5 d'abril de 1986, el Director General de Joventut, Enric Puig i Jofra, inaugurava el local de l'ACEV.

Aquesta associació, amb uns 240 socis (1992), està desenvolupant una tasca de recuperació, realització i també de creació de noves iniciatives esportives i culturals a Viladrau. En els cinc primers anys de vida, l'ACEV ha desenvolupat activitats pròpies d'un club infantil i juvenil. Cal remarcar la participació en la recuperació, des de l'any 1986, de l'aplec de l'ermita de l'Erola, l'últim diumenge de maig i l'organització de la festa del "Carnestoltes". També

col·labora en actes de la festa major i en la festa de Sant Martí en homenatge als avis.

Una de les activitats, organitzades per l'associació, que més participació i interès ha assolit, tant de gent del poble com dels pobles veïns, és el torneig de futbol sala que s'organitza cada mes d'agost des de l'any 1985.

Actualment l'ACEV, des del mes de gener de 1993 s'organitza en seccions que s'encarreguen de realitzar les seves activitats. Cada secció escull un delegat que coordina



la seva tasca amb la dels altres delegats. Les seccions actuals són: cultura, futbol sala, bàsquet (equip aleví femení que competeix a nivell comarcal), tennis de taula, billar, futbolí, jocs de taula, escacs, secció infantil i secció de festes.

Lliurament de premis del torneig de futbol sala.

L'ACEV organitza els jocs de cucanya per a la mainada durant la Festa Major.



L'INCENDI DEL 1983

33



Moltes masies van ésser desallotjades davant el perill.

86

El 31 de juliol de 1983, pel volts de migdia, a la carretera entre Seva i Viladrau, s'iniciava un gran incendi que va agafar grans proporcions, i es convertí en el més important d'aquest segle a les comarques d'Osona i Ripollès.

En poc temps el foc abastà un front de sis quilòmetres. Per la zona nord-oest el foc anava de la urbanització "la Roca" de Taradell, cap a Vilalleons i Puiglagulla, per l'oest i sud-oest al terme de Seva, seguint els límits de província.

A les cinc de la tarda, set cossos de bombers i un hidroavió d'Icna, varen arribar per apagar l'incendi, però no

varen ser suficients i varen anar arribant reforços fins que al final hi participaren dos hidroavions, 18 parcs de bombers, amb 24 vehicles i més de 1000 bombers i un grup de soldats del quarter de Berga. Amb tot, el nombre de persones voluntàries sobrepassà les tres mil, entre les poblacions de Seva, Viladrau, Taradell, Sant Julià i Vilalleons.

L'incendi va cremar 1.650 hectàrees de bosc, amb una durada de dos infernals dies. El terme de Viladrau fou el menys afectat, amb unes 100 ha, però el de Taradell amb 900 ha, que representa el 85% del bosc del municipi, i el 35 % del total del terme municipal fou

el més castigat. A Seva es varen cremar 450 ha. i a Sant Julià i Vilalleons unes 200 ha.

El bosc devastat per les flames estava format majoritàriament, per pi pinyoner i pi blanc o pi bord. Vegetació que va facilitar la propagació ràpida del foc. Les pèrdues varen ésser incalculables. Hom veia joves i vells plorant davant el foc i amb la impotència que suposava no poder extingir-lo. Era una tragèdia que provocava un sentiment de ràbia i de tristesa absoluta.

En la part de Viladrau, l'alcalde Josep Pagespetit destacà 80 persones molt

experimentades, anomenades la "brigada de bosquerols", juntament amb uns quatre-cents veïns del poble perquè es repartissin en els tres punts més conflictius del foc: el del Vilar, la zona de la Guineu i el molí Espatllat. El relleu, la climatologia i, sobretot, el tipus de vegetació, foren els motius del baix índex de bosc cremat en el terme municipal.

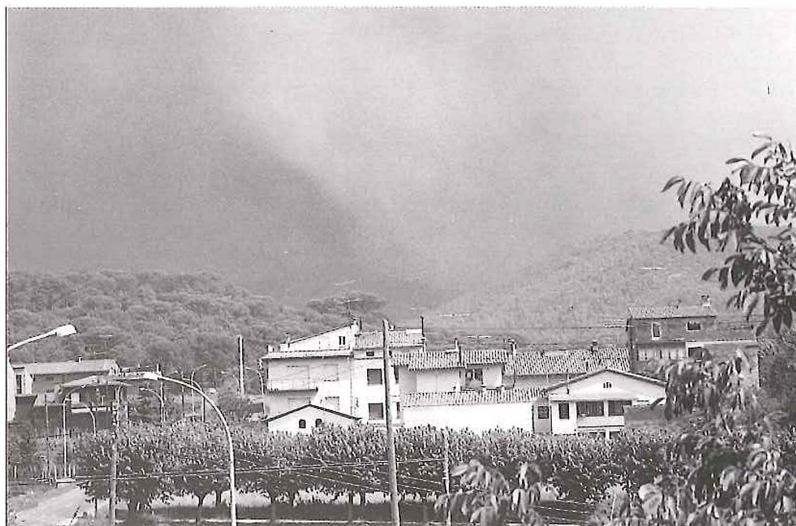
Amb cotxes particulars, es varen traslladar els avis de la residència de la Guineu al convent de les germanes dominiques a Viladrau. Les cuines de les famílies del poble varen ser la intenció necessària per a donar menjar als grups de professionals i voluntaris que estaven als focus de l'incendi.

L'Administració va desenvolupar, al cap d'un any, una tímida campanya de repoblació, que es limità a la neteja del sotabosc. Ara, passats els anys, predomina un bosc jove i espontani de roures a la part obaga que s'alterna amb les alzines a la part del sollell. Aquesta zona ha estat laboratori d'estudi per part de la Universitat Autònoma de Barcelona, per a conèixer el desenvolupament d'un bosc, les plantes colonitzadores i la seva seqüència.



Les brigades exhaustes i impotents davant el foc.

La llengua de foc mirant des de Taradell. Al primer terme, la carretera de Taradell a Viladrau.





ELS "AMICS DEL MONTSENY"

34

88

Amb l'objectiu de mantenir i conservar la riquesa forestal i la bellesa paisatgística, es constituí, el 17 d'abril de 1982, al poble de Viladrau, l'Associació d'Amics del Montseny. Foren un grup de propietaris de la zona nord-est del Montseny els impulsors d'aquesta entitat: Ramon Bofill i Portabella, Eugeni Bofill i Bofill, Jesús Masferrer i Torrent, Seraff Masvidal i Pagès, Josep Mataró i Clopes, Ignasi Molins i Verdaguer, Xavier Mòn i de Febrer, Alexandre Novelles i de Martí, Ignasi Puig i Girona, Miquel Serra i Rovira i Isidre Regàs i Casanellas, formaren la primera junta directiva.

De llavors ençà l'associació ha crescut i actualment té uns tres-cents cinquanta socis.



Les finalitats són marcadament culturals, i desenvolupa diverses activitats arreu del Montseny.

Des de 1983 es convoca, cada any, el premi literari "Montseny". Els primers sis anys es dedicà a la prosa i a la poesia i en aquests darrers anys s'ha centrat exclusivament en el vessant poètic. El lliurament dels premis es fa, cada any, al mas Noguer, durant el mes d'agost, essent una de les activitats més esperades pels socis, ja que s'estableix un ambient de trobada de totes aquelles persones que gaudeixen d'aquest indret, a l'estiu.

L'associació convoca també, entre altres activitats, des de l'any 1989, el premi Montseny de fotografia. El seu lliurament es fa

Obrint l'acte, Ramon Bofill. Asseuts de dreta a esquerra, el conseller de Sanitat Xavier Trias, Salvador Millet, el president de la Diputació de Girona. Josep Arnau i el batlle de Viladrau, Joaquim Arxé l'any 1990.

cada any en una població diferent, dins el territori o àrea d'influència del Montseny. Aquests treballs literaris i fotogràfics és publiquen, cada any, en un opuscle.

Un dels aspectes més destacats de l'associació és l'edició de la col·lecció "Monografies del Montseny", que actualment consta de set volums publicats (1986-1992) sobre temes monogràfics de la zona. Aquestes publicacions, que l'associació pretén ampliar amb la publicació d'un nou volum cada any, constitueixen un

material inestimable, que ningú que vulgui conèixer el Montseny no pot prescindir-ne. Estan dirigides i coordinades per l'historiador Antoni Pladevall i Font. A cada volum, s'hi recullen treballs diversos, d'especialistes i de bons coneixedors de la vida, costums, història, geografia, fauna... de la muntanya i els pobles del seu entorn.

L'associació organitza també, bàsicament a l'estiu, excursions, obertes a tothom, a ermites, esglésies, museus i indrets característics del Massís, també com concerts de música clàssica. Al llarg dels anys 91 i 92 s'han fet conferències, per part d'algun col·laborador de les monografies, sobre la història i les tradicions al Montseny.

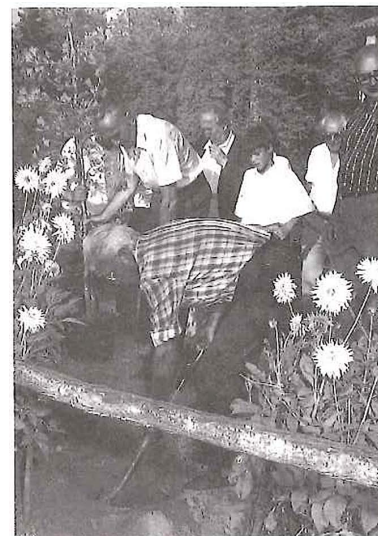
A l'altra banda del Montseny, al vessant que dona a marina, s'han constituït dues associacions més amb finalitats homòlogues, encara que d'un



Vista general dels assistents a l'acte que se celebra a Mas Noguer a l'ombra dels catalogats arbres monumentals.

caire menys cultural, amb els noms d'Associació per la Defensa del Parc Natural del Montseny i Associació d'Amics del Parc.

El Sr. Joaquim Xicoy plantant un arbre als jardins de Mas Noguer en el certamen del VI Premi Montseny.



ELS 10 PREMIS MONTSENY (Certamen poètic)

ANY	GUANYADOR	OBRA
1983	Carles Albesa i Riba	El Montseny com a pretext
1984	Ma. Àngela Cerdà i Surroca	El Montseny, camí de perfecció
1985	Ernest Torra i Duran	Un sonet per al Montseny
1986	Anton Carrera	Tannkas del Montseny
1988	Joan Sunyol i Genís	Topònims suggestius
1988	Rafael Travieso i Álvarez	Aquesta muntanya del record daurat
1989	Montserrat Altarriba	Somni d'un insòlit desig
1990	Maria S. Farell	La música eterna del Montseny
1991	Jacint Sala	Allà dalt
1992	Jordina Nadal	Les veus del Montseny

ELS POETES POPULARS

35



En Francesc Pagès (Quico) recitant un vers de benvinguda als Reis de l'Orient.

90

En Francesc Pagès, l'estimat "QUICO", coneix moltes històries d'aquestes contrades, però sobretot és un dels poetes més populars del poble tot i que la seva modèstia li fa dir que "El que faig no val gaire, no utilitzo cap mètrica..."

Va néixer el 18 d'abril de 1916, al molí de la Barita, lloc de pas cap a Barcelona i Vic. Ens recorda que l'any 1918 refeien i engravaven la carretera. El 1930 va venir a viure al carrer Arbúcies amb la seva dona "Nita". Des de llavors, tots dos regenten la botiga de queviures de can Pagès que fins al 1983 tenia també, en un local del seu costat, una taverna

concorreguda per tots els "personatges" d'aquesta població. El pluviòmetre del Dr. Ariet, reformat, que va pertànyer al ministeri de l'aire, és el que utilitza en Quico per a enregistrar les pluges que cauen al poble, des de l'any 1957.

Ha cultivat l'afecció a fer poemes, des dels anys trenta. Durant molts anys, amb petites interrupcions, ha rebut, a la plaça del poble, els Reis Mags d'Orient. Els seus rodolins, poemes i versets, han arribat sempre al cor de menuts i grans. Ha estat, un xic, el cronista dels petits esdeveniments d'aquesta població.

VILADRAU,
BELL VILADRAU
(fragment)

Quantes voltes he enyorat
les teves fonts, boscos i
[muntanyes.

Quan a la guerra vaig anar,
valga'm Déu, com t'enyorava!
I quant a l'acabar-se, vaig passar
a la veïna nació de França...

Després vingué el servei militar
a Madrid, i també t'enyorava.
I altra volta per malaltia
l'enyorament em consumia
a l'hospital on em trobava...

Quico Pagès

JO ESTIMO UN TROS DE LLAR...

Del Poble complaent,
fascinant, ple de goig,
esguardo el campanar,
amb la mirada certa;
i en un carrer secret,
dòcilment puc oir:
el toc que resta imprès
en un camí menut,
o en un llavi amagat,
quan l'amor, m'absorbeix.

Quan l'amor m'absorbeix,
amo profundament
el cor de Viladrau,
i a voltes m'extasia:
aquella pau vivaç
que brolla del Montseny,
d'aquell Montseny sublim
que es fon a dintre meu...
(...)

Ramon Pagès i Pla



*Ramon Pagès, en
una lectura de
poemes durant un
aplec a Sant
Segimon.*

RESPOSTA A UN POETA TÍMID (Dedicatòria del poeta Genís Tura a Ramon Pagès)

No sé amic Ramon el que m'admira,
el que m'escau de tu, no t'ho sé dir;
no serà l'embotit de gust tan fi,
que amb art de llepolia i llums de fira,
preparaes sàviament cada matí.

Potser serà la veu ferma i sonora,
que és dring de Viladrau en clau de fa.
Potser serà el teu vers rotund i clar.
Potser serà l'humor... o tot a l'hora.
El cert és que m'admira..., ves, ja està.

I penses que la ploma t'és esquivia,
que el vers fa figa, migra o tururut...
Amic, ai qui plorés pel teu canut!
si tens la bona musa per amiga
i lligués els bons versos, pistonut!

RAMON PAGÈS I PLA

En Ramon Pagès i Pla és autor de nombroses poesies, fruit de l'amor a aquestes contrades, a les persones i a les seves obres.

Va néixer a Viladrau, al carrer d'Arbúcies (on ha viscut sempre), el 27 de gener de 1947. El primer vers el va escriure a l'aplec de Calella

(1981). De llavors ençà, s'ha convertit en col·laborador dels programes de Festa Major, dels aplecs, de la Festa dels Avis i de molts dels esdeveniments socials i culturals. També ha fet petits poemes per als padrins de les núvies, per als enamorats, per als...

En resum, ha posat i continua

posant una mica de poesia dins la vida quotidiana del poble. Des de l'any 1988 forma part de grups poètics com Raïm de poesia d'Artés (Bages) i Quicarell poètic de Centelles (Osona).

La gent de Viladrau no és ni tan bona ni tan digna com pretenen alguns, ni tan corrupta i egoista com diuen els altres. És una gent que té una forta consciència del poble al qual pertany. Una consciència que ha hagut de conviure amb la gran quantitat de persones de fora, que al llarg de la història han visitat o s'han establert en el poble.

En VENTURA GILI. VENTURA DEL FLABIOL

En Ventura de can Tabal, treballador a les mines de Barita, era el músic entranyable que amenitzava totes les petites festes d'aquestes contrades. L'acompanyaven a l'acordió en Lluís Càceres i un altre company de treball amb el tambor o bandúrria. Gent vinguda de les terres de Múrcia, potser els primers immigrants d'aquesta població.

En Ventura tenia una manera molt peculiar a l'hora de realitzar les seves actuacions; sempre tenia al costat seu un got d'aiguardent, on sucava el bec del flabiol. Quan aquests estaven llestos, tant ell com el got, l'actuació havia arribat a la seva fi. Mentre hi havia per a sucari el seu cos resistia, el ball sonava.

Per la complexitat física d'aquest trio, el podien haver anomenat els setrillers, i, per una de les cançons que més bé interpretaven, "que se mueran los feos" hauria estat una bona carta de presentació. Amb tot, no hi ha ningú d'aquesta població que rondi la cinquantena, que no recordi la bonhomia d'aquests músics i l'alegria que encomanaven en les seves actuacions.

En FLORENCI del veïnat. CASUM L'OSTRES
És inútil que li expliquem fil per randa el nostre itinerari.

Borderiol, coll Pregó, la Creu, El pla de la Barraca, Sant Segimon, l'Erola i cap a casa.
-I ca ! -ens engalta-. ¿Que us penseu que hi puja qui vol, en aquesta muntanya? Cada any hi mor gent que s'hi aventura. I doncs, què us pensàveu?..



En Mariano, a la seva botiga del carrer Arbúcies.

No insistirem a convèncer-l'en. No li prenguem el goig de creure's fill d'una terra salvatge i immaculada.

No li trenquem el privilegi de sentir-se representant d'un món de valor i fortalesa.

Deixem-lo que la cregui enorme, pura, fantàstica.

LA RAMONA, LA SENYORA DEL GOSSET

Aquests darrers anys han construït unes torres tan immenses per aquests volts que la casa de la Ramona s'ha fet petita, petita, entre elles, com si fos de joguina... La casa de la Ramona va ser un obsequi... o no, segons com t'ho miris.

La Ramona, quan era jove, venia amiatat, comprensió, companyia i confiança.

Diuen que els clients de la Ramona eren homes de diners i que un bon dia, com a mostra de l'estimació i l'admiració que li tenien, van decidir de regalar-li una casa.

Mai més no se n'ha mogut i va desar la seva vida passada com aquell qui tanca un llibre acabat de llegir.

La Ramona camina ara molt a poc a poc i coixeja d'una manera que ja no intenta dissimular. Però quan la mires a la cara veus a través de la teranyina dels anys aquella bellesa que fa molt de temps va engrescar una bona colla de senyors de diners a construir un palau a la noia que els va saber apaivagar la set de comunicació de les persones.

Ramona, jo, ja ho veus, sóc d'una altra època. Però m'ha agradat de pujar fins aquí, prop de casa teva, per enviar-te a través del silenci un petó a cada galta.

Enric Larreula i Vidal

“Darrera nostre, un riu de flors trencades”
Editorial Pòrtic, Barcelona 1982

EN MARIANO. LA SORPRESA

Un amic meu, poeta i mestre, m'ha explicat el descobriment que va fer l'altre dia a Viladrau.

Entrà en una botiga de queviures, i va veure que hi anunciaven “sorpreses”. Comprèn perfectament el seu interès, perquè ja fa temps que no n'he vist d'aquelles “sorpreses” que venien a les botigues de poble i de barri. Per cinc cèntims, deu cèntims...i després una pesseta, la quitxalla jugava a un “atzar molt mesurat”, si se'm permet l'expressió, perquè ni era possible el gran premi ni el fracàs absolut.

Si no recordo malament, fa uns quants anys la “sorpresa” s'industrialitzà, i aquell modest model clàssic fou substituït per una varietat de tipus, sovint pretensiosos, sovint amb els al·licients publicitaris dels personatges de moda... Ja era un altre negoci.

A la botiga de Viladrau anunciaven sorpreses

d'una, de cinc i de deu pessetes. El meu amic Jordi imaginà que es trobaria amb els paquetets o els sobres habituals, però la realitat fou una veritable “sorpresa”: el botiguer se les havia fet ell mateix. Amb paper de diari, amb fulls de calendari, amb qualsevol material apte per a embolicar, l'home havia construït pacientment una sèrie de paquetets, tots diferents, cada un d'ells tancat i lligat en un amorós esforç d'artesanía.

—Es que m'he adonat que els marrecs es cansen de tot. Se'm va acudir que havia d'interessar-los per alguna cosa, i em vaig dir: “Ja me les faré jo, les “sorpreses”. Així no hi haurà coses repetides, i no perdran la curiositat i les ganes de veure què hi ha a dins”.

En Jordi va fer la prova, i en demanà una de cada preu. Un cop recollí els tres paquetets saludà per anar-se'n, però el botiguer l'aturà: —Esperi, no se'n vagi, que potser li tocarà alguna cosa. Obrí les “sorpreses” allà mateix, i en la de deu pessetes hi trobà un paperet que deia; “Val per tres figues seques i una sorpresa d'una pesseta”.

Aleshores descobrí les dues característiques del joc. Primera: L'home donava com a premis, bàsicament, productes que venia a la botiga. Segona: l'home havia aplicat a la seva idea una notable dosi d'imaginació. És a dir, fruïa prolongant el joc, engalçant sorpresa amb sorpresa i —dins de la modèstia econòmica— allargant el misteri fins on era possible.

Era un home ple de calma i d'amor al gest, que lligava i deslligava, muntava i desmuntava amb aquella tranquil·la satisfacció de “fer” que la majoria hem oblidat en les hores que vivim.

I el meu amic de la botiga, i de Viladrau, amb una dolçor al paladar que no era solament la de les tres figues seques que li havien tocat, sinó la que dóna una veritable “sorpresa d'humanitat”.

Josep M. Espinàs

Diari Avui, dissabte 30 de juliol de 1977

Bibliografia

ALBESA, Carles: Postals del Montseny. Col·lecció Cavall Bernat n. 17. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1990.

Àlbums claretians dels Aplecs de Matagalls. Diferents anys.

AMADES, Joan: Costumari Català. Edicions 62. Barcelona 1982. Primera edició 1950.

ARIET, Antoni: Topografia mèdica de Viladrau. Barcelona 1915.

BALANÀ, Pere: Els noms de lloc de Catalunya. Ed. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1990.

BOADA, Martí: Llegendes del Montseny. Ed. Carles Vallès. Figueres, 1992.

FELIU, Margarida i altres: Passejades pel Montseny. Un tomb per Viladrau. Ed. Centre d'Educació Ambiental-Santa Marta. Viladrau, 1992.

LARREULA, Enric: Darrera nostre, un riu de flors trencades... Col·lecció el Blat Tendre, n.2. Ed. Pòrtic. Barcelona, 1982.

PLADEVALL, Antoni: Viladrau i el seu entorn. Col·lecció.

Monografies del Montseny n. 1. Ed. Cedel. Viladrau, 1986.

MONOGRAFIES DEL MONTSENY: Associació amics del Montseny.

SOLDEVILA, Llorenç i alumnes de 3r de B.U.P i C.O.U de l'I.B A. Satorras i de l'Escola Pia Sta. Anna.: El Montseny, les Guílleries: Paisatge, Mite i Literatura. Ed. els autors. Mataró, 1990.

VILAR, Pierre: Història de Catalunya. Edicions 62

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA.

Procedència de les fotografies i il·lustracions

Els dibuixos de les pàgines 16 i 17 són de la dibuixant Neus Bruguera.

Les imatges de les pàg. 24 i 25, d'en Jordi Abayà, publicades al setmanari de "La Marxa".

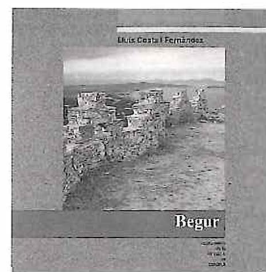
De l'Agustí Pagespetit, les de les pàgs. 32, 37, 48, 49, 11, 54, 65. La imatge de Sant Segimon, de la pàg. 13, és d'en Miquel Serra. Pertanyen a l'associació Amics del Montseny, les de les pàgines,

Agraïments

Agraïm la desinteressada col·laboració de David Bonilla, l'Ajuntament de Viladrau i Antoni Pladevall pel seu assessorament, i l'oferiment de Joaquim Arxé i Xavier Formatgé. No podem oblidar tampoc cap d'aquelles persones que ens han facilitat informació, tant oral com escrita, ja que sense la seva ajuda, mai no s'hauria pogut fer un llibre com aquest; l'entranyable Àngel Aguilar, en Julo Gutiérrez, Ramon Arxé, Joaquim Farrerons, Josep Pagespetit, Lluís Coma, Pasqual Creus, Josep Ll. Rabat, Rosa Arumí, Gna. Josefa, Josep Rabat, Joan Campañà, Eudald Formatgé, Carme Izal, Maria Serra, Aman Barfull, Higiní Maristany, Valentí Blancafort i Quico Pagès.

30, 31, 35, 88, 89. Són de l'Eugení Bofill, les del nº 35, 43 i 85. En Valentí Blancafort, la de les pàgines 36, 38 i 39. En Josep Creus, hi aporta la del núm 39, i la Teresa Muntades, la del Ball Cerdà, pàg. 39, Joaquim Arxé, pàg. 44. Germanes Dominiques, pàg. 45. L'Eudald Formatgé, pàgs. 46, 47, 48. En Jordi Palou, pàg. 49, 65. En Pep Farrerons, pàg. 55.

En Ramon Arxé, pàg. 57.
L'Aman Barfull, pàg. 58, 59.
La Carme Izal, pàg. 62.
L'Àngel Aguilar, pàg. 66.
La Maria Serra, pàg. 73 i la Maria Riera, pàg. 72.
En Josep Lluís Rabat, les de la pàg. 76.
En Joan Serra, pàg. 31. Fina Prat, 83 i Martí Giralt, 83.
Joan Sayós, pàg. 84 i en Pere Salcedo, pàg. 85.
En Francesc Marxant, de Taradell, les del capítol 33.
La resta de fotografies i dibuixos les han aportades els autors.
En l'apèndix "Consistoris i Alcaldes", les fotografies les han cedides els interessats o les famílies respectives.
El plànol de situació és de Salvador Oliva.



Quaderns de la Revista de Girona

és una publicació de periodicitat bimestral dedicada exclusivament a temes de les comarques gironines. S'estructura en dues sèries, que es distingeixen pel color de la portada i per les planes interiors: Guies, en vermell, i Monografies locals, en verd. La primera és dedicada al tractament de qüestions d'abast general relatives a la història, l'economia, la cultura i les tradicions. La segona vol anar oferint una panoràmica sobre el passat i el present de les ciutats i dels pobles gironins, amb especial atenció a l'època contemporània.

Monografies locals

Títols publicats

Cornellà de Terri
per *Jaume Portella*

La processó de Verges
per *Jordi Roca*

Anglès
per *Pau Lanao*

Sant Feliu de Guíxols
per *Angel Jimènez*

Llagostera
per *Dolors Grau*

Castelló d'Empúries
per *Miquel Planas*

Tossa
per *Jaume Lleonart i
Maria del Pilar Mundet*

Palamós
per *Rosa Maria Medir i
Carles Sapena*

Besalú
per *Joan López*

Les Planes d'Hostoles
per *J. Campistol, J. Canal i
M. Soler*

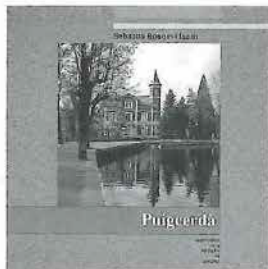
Agullana
per *Enric Tubert*

Olot
per *Jordi Canal i Morell*

**Llegendes i misteris de
Girona**
per *Carles Vivó*

Palafrugell
per *Xavier Febrés*

La Jonquera
per *Albert Compte*



La Celler de Ter
per *D. Pujol i Ll. Llagostera*

Cassà de la Selva
per *E. Bagué, O. Gutiérrez,
J. Carreras*

Hostalric
per *M. Duran, J. Juanhuix i
R. Reyero*

Figueres
per *A. Romero i J. Ruiz*

Crespia
per *J. Busquets*

Lloret de Mar
per *Joan Domenech*

Banyoles
per *J. Grabuleda i J. Tarrús*

Puigcerdà
per *Sebastià Bosom*

Begur
per *Lluís Costa*

Viladrau
per *M. Feliu, I. López,
X. López, Ll. Pagespetit*

Propers títols

Camós
per *M. Duran*

Guies

Títols publicats

**Els jueus a les terres
gironines**
per *Ramon Alberch i
Narcís-Jordi Aragó*

**Rutes d'art sacre
(1939-1985)**
per *Josep Maria Marquès*

**Les havaneres,
el cant d'un mar**
per *Xavier Febrés*

Els estanys eixuts
per *Josep Matas*

El món del suro
per *S. Hernández i Bagué*

El Ter
per *J. Boadas,
J. M. Oliveras i X. Sunyer*

Trens i carrilets
per *Josep Clara*

Canvistes i banquers
per *Narcís Castells*

**Màgiques, pors i
supersticions**
per *Carme Vinyoles*

Els volcans
per *Josep M. Mallarach*

Els indians
per *Rosa Maria*

**Els Pirineus,
del Puigpedrós al
Puigneulós**
per *Josep Clara*

Cristians de Girona
per *Josep M. Marquès*

L'estany de Banyoles
per *M. Coma i J. Gratacós*



Els rellotges de sol
per *M. Gil*

Els maquis
per *J. Clara*

Els monuments megalítics
per *J. Tarrús i Júlia
Chinchilla*

El pessebrisme
per *J. Dalmau i Corominas*

La ceràmica
per *Andreu Bover*

La farga
per *Jordi Mascarella*

Propers Títols

La pesca
per *J. Sala i J. Domènech*

Castells vius
per *C. Vinyoles, M. Torns i
P. Lanao*

Aquest treball vol ser un modest acostament a la vida i la història de Viladrau. No per ésser un poble petit ha estat històricament irrellevant, ans al contrari. Podem parlar de molts fets que demostren la personalitat dels seus habitants, de les persones que hi vénen temporalment i de la riquesa natural afavorida per la seva situació dins el Montseny.

Margarida Feliu i Portabella va néixer a Barcelona el 1961. Llicenciada en Ciències de l'Educació.

Ignasi López i Martínez va néixer a Calaf el 1961. Llicenciat en Ciències de l'Educació.

Xavier López i Vazquez va néixer a Sant Joan de les Abadesses el 1958. Llicenciat en Ciències Biològiques.

Lluís Pagespetit i Blancafort va néixer a Viladrau el 1959. Delineant i llicenciat en Ciències de l'Educació.

Els quatre autors són fundadors i educadors del Centre d'Educació Ambiental "Santa Marta", de Viladrau (1985), i han publicat, també conjuntament, "Passejades pel Montseny -Un tomb per Viladrau" (1992).

MONOGRAFIES LOCALS



Diputació
de Girona



Caixa de Girona